

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

MÉNĚ SLOV A VÍCE POMOCI

Účinné a neúčinné metody při snižování kriminality mládeže

Autor: Richard A. Mendel

Překlad: I.T.C. Jan Žižka

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou a je určen pro studijní účely.

Neprodejné

Praha 2002

Český překlad vychází s laskavým svolením autora

ISBN 80-7338-002-1

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Americké fórum pro politiku vůči mládeži

Americké fórum pro politiku vůči mládeži (*American Youth Policy Forum – AYPF*) je nezisková profesní organizace se sídlem ve Washingtonu, DC. Poskytuje nestranné příležitosti ke vzdělávání jednotlivcům, kteří pracují na otázkách souvisejících s mládeží na lokální, státní a federální úrovni. Mezi účastníky našich seminářů patří státní zaměstnanci, pracovníci Kongresu, zákonodárci a poradci vlády, představitelé profesních a celostátních asociací, státní zaměstnanci sídlící ve Washingtonu, vědci a inspektoři a zástupci médií, která se zabývají otázkami vzdělání a veřejných záležitostí.

Naším cílem je umožnit zákonodárcům a jejich poradcům plnit své povinnosti efektivněji a pomáhat Kongresu, vládě, státní legislativě, guvernérům a celostátním organizacím při vývoji, uzákonění a zavedení vhodných předpisů, které se týkají všech mladých lidí v této zemi. Věříme, že díky rostoucím teoretickým i praktickým znalostem o jejich problémech dokážeme napomoci zákonodárcům při tvorbě lepších strategií a zefektivnění práce. AYPF nepůsobí jako lobby a také se nijak nevyjadřuje k připravované legislativě. Snažíme se o zlepšení komunikace, větší porozumění a důvěru mezi profesionály a o vytvoření prostředí, které povede ke konstruktivní práci.

AYPF každým rokem pořádá 35 – 45 vzdělávacích akcí (fóra, diskuse a studijní cesty) a vytváří zprávy o situaci v různých oblastech, které pak rozesílá po celé zemi. Více informací o těchto činnostech a dalších publikacích naleznete na WWW.AYPF.ORG.

Tato publikace není chráněna autorským zákonem a je možno z ní volně citovat bez předchozího povolení, pokud je jako zdroj uvedeno: *Less Hype, More Help: Reducing Juvenile Crime, What Works – and What Doesn't*, Richard A. Mendel. Published in 2000 by American Youth Policy Forum, Washington, DC. Šíření jakékoli části této zprávy za účelem komerčního prodeje se zakazuje.

Činnost, výzkum a vydávání zpráv AYPF jsou podporovány řadou filantropických nadací: Ford Foundation, Ford Motor Fund, General Electric Fund, William T. Grant Foundation, George Gund Foundation, James Irvine Foundation, Walter S. Johnson Foundation, W.K. Kellogg Foundation, McKnight Foundation, Charles S. Mott Foundation, NEC Foundation of America, Wallace-Reader's Digest Fund a další. Názory uvedené v této zprávě jsou názory autora a nemusí nutně odrážet smýšlení sponzorů.

American Youth Policy Forum 1836 Jefferson Place, NW Washington, DC 20036-2505 Tel.: 202-775-9731 Fax: 202-775-9733

Vypracování této zprávy sponzorovala nadace Walter S. Johnson Foundation.

POZNÁMKA SPOLUVYDAVATELŮ

Spoluvydavatelé zprávy tímto společně předkládají cenný pohled na kriminalitu mládeže, za kterým stojí její autor, Richard A. Mendel. Naším společným cílem je vyvolat racionálnější celonárodní diskusi o složitých a velice důležitých problémech, které před nás trestná činnost mládeže v Americe staví, a také zvýšit veřejné povědomí o slibných metodách, kterým se v současné době věnuje jen velmi malá pozornost a malé finanční prostředky.

Spoluvydavatelé se nepodepisují za každý závěr nebo každé doporučení této zprávy, ale jednotně zastávají názor, že zde zmíněné otázky si zasluhují vážné přezkoumání v celé zemi.

O AUTOROVI

Richard Mendel je nezávislý spisovatel, badatel a poradce v otázkách veřejné bezpečnosti, zaměstnanosti, vzdělávání, ekonomického vývoje jednotlivých komunit a vlivu chudoby na vývoj mládeže. Čtyři roky pracoval v *South Bronx Overall Economic Development Corporation*, kde se v roce 1998 stal asistentem viceprezidenta pro vývoj a hodnocení programů. Od roku 1986 do 1991 působil v MDC, Inc., což je nezisková organizace se sídlem v Chapel Hill v Severní Karolíně, která se zabývá výzkumem v oblasti politiky zaměstnanosti. Pan Mendel dále pracoval na projektech pro *Enterprise Foundation*, *Wallace-Reader's Digest Fund*, *Lilly Endowment*, *Corporation for Enterprise Development* a *Surdna Foundation*. Jeho příspěvky vyšly v časopisech a novinách jako např. *The Atlantic*, *Washington Post*, *Miami Herald*, *Baltimore Sun*, *Washington Monthly* a další. Richard Mendel již v minulosti napsal několik zpráv pro *American Youth Policy Forum*, např. *The American School-to-Career Movement: A Background Paper for Policy Makers and Foundation Officers* (1994) a *Prevention or Pork: A Hard-Headed Look at Youth Oriented Anti-Crime Programs* (1995). Autor v roce 1983 získal na *Duke University* bakalářský titul v oboru veřejná politika a v roce 1992 magisterský titul na *University of Maryland* v oboru žurnalistika.

Na redakci se za *American Youth Policy Forum* podíleli Samuel Halperin, Betsy Brand, Glenda Partee, Donna Walker James a Steve Estes. Obálku navrhla Sarah Pearsonová. Formátování dokumentu k tisku provedl Rafael Chargel. K obsahu zprávy významně přispěli Jack Calhoun, Nancy Gannonová, Clifford Johnson, Jean O'Neil a Gordon Raley.

OBSAH

Shrnutí.....	7
Část I: POKROKY.....	18
1. Kapitola: Co kdyby?	18
(Cesta k nejmodernějšímu způsobu prevence trestné činnosti)	
Nové znalosti o kriminalitě mládeže a jejích příčinách	24
Pokroky komunitních terapií pro nezletilé pachatele trestné činnosti	29
Reforma nápravných zařízení pro nezletilé.....	38
Úspěšné strategie pro prevenci trestné činnosti před jejím počátkem	40
Tvorba komplexních komunitních strategií	45
Část II: PŘEKÁŽKY	49
2. Kapitola: Superpredátoři nebo obětní beránci?	49
(Jak vážný je problém trestné činnosti mládeže v Americe?)	
Pod povrchem mýtu superpredátora.....	51
Epidemiologie výbuchu násilí.....	54
Generace obětních beránců?	56
I bez superpredátorů je strach z trestné kriminality mládeže reálný	58
Plení zahrady	60
3. Kapitola: Slogan beze smyslu.....	61
(Druhé zamyšlení nad „Dospělým trestem za dospělý zločin,“)	
Vážení důsledků	62
Průvodní poškození	66
Otázka trestu.....	71
Část III: PŘETVOŘENÍ PRÁVNÍHO SYSTÉMU PRO NEZLETILÉ A PREVENCE DELIKVENCE	73
4. Kapitola: Zaslouží si své jméno?.....	74
(Daří se americkému právnímu systému pro nezletilé plnit svou povinnost?)	
Padesát jedna systémů.....	75
Přetížené soudy	77
Zjevná nerovnováha mezi institučními a komunitními službami	78
Nedostatečné financování komunitních služeb	84
Nezájem o výzkum a jeho výsledky	92
Kontraproduktivní „rozvinování sítě,“.....	95
Porušování občanských a lidských práv dospívajících osob.....	97
Pohled z ptáčích perspektivy: právní systém pro mladistvé v sedmi urbanistických oblastech	99
5. Kapitola: Sanitka nebo ochranná bariéra?	102
(Běžné postupy v porovnání s nejlepšími postupy v oblasti prevence trestné činnosti)	
Prevence v raném dětství.....	102
Prevence v rámci školy	104
Efektivní program dětského zabezpečení.....	105
Děti s problematickým chováním a účinný zásah	106

Doporučení (Jak se postavit problémům kriminality mládeže).....	108
Odkazy.....	119
Příloha I:	133
Snížení kriminality mládeže: Doporučení amerických policejních velitelů	
Příloha II:.....	135
Náklady související s kriminalitou mládeže	

SHRNUTÍ

Amerika má k dispozici dostatečné množství znalostí i finančních prostředků, aby dokázala výrazně omezit trestnou činnost a násilí mezi mládeží. Vlastníme *know-how*, které nám umožňuje snížit počet osob, které by se s vysokou pravděpodobností mohly připojit k další generaci dospělých pachatelů trestné činnosti. Tohoto cíle můžeme navíc dosáhnout, aniž bychom překročily objem finančních prostředků, které budou vynaloženy na současné koncepce a programy pro nezletilé (a možná i za méně), pokud zůstanou v dnešní formě.

Tímto jsme uvedli tu dobrou zprávu. Zbývá ovšem ještě ta špatná - změny, které by umožnily zvítězit v bitvě proti trestné činnosti mládeže, totiž nejsou na všech vládních úrovních uzákoněny. Na mnoha místech na lokálním, národním i federálním stupni se navíc přijímají zákony a financují programy, které jsou neúčinné, a to včetně některých velice nákladných projektů, které mohou trestnou činnost mezi mladistvými dokonce podpořit.

Zavedení takzvaných „reforem“, si získalo velkou podporu široké veřejnosti. Ta však byla zajištěna díky záplavě senzacechtivého zpravodajství v médiích, které se v posledních letech zaměřilo na ohavné trestné činy mladých lidí. Kriminalita mládeže se stala tématem prvních stran všech novin. Podle průzkumů veřejného mínění se neustále zvyšuje podpora tvrdých trestů pro mladistvé pachatele. Američtí politici však na tuto skutečnost odpověděli velmi strnulými metodami.

Téměř v každém státě byly v devadesátých letech zavedeny zákony, které stanovily povinnost soudit mladistvé podle úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé nebo alespoň žalobcům a soudcům tento postup usnadnily. Většina států také zpřísnila tresty pro mladistvé a/nebo případy z mládí započítává dospělým pachatelům do tří činů, po nichž již následuje bezpodmínečný trest. Mnohé také značně omezily pravidlo důvěrnosti, které tradičně chránilo totožnost těchto pachatelů a řada měst a států výrazně zvýšila lůžkovou kapacitu nápravných center pro mladistvé a vazebních zařízení. Federální vláda se ovšem také zviditelnila a vyžaduje po státech, aby zvážily nové zákony, které by umožnily vést procesy s ještě více mladistvými před soudy pro dospělé pachatele. V podstatě se jedná o podmínku, pod kterou vláda uděluje prostředky na financování programů prevence a právního systému mladistvých.

Proti těmto změnám nikdo z řad veřejnosti ani šeptem nezaprotestoval. Kriminolog Peter Greenwood z korporace RAND napsal: „Poslední dobou se téměř mezi všemi uchazeči o

veřejnou funkci stalo módním hitem zastávat určitý postoj vůči trestné činnosti. Jediný postoj, který za to opravdu stojí, je samozřejmě vždy přísnější než ten vašeho protivníka.,,

Jsou však tyto přístupy k trestné činnosti mladistvých opravdu funkční? Přinášejí nám výsledky, které od nich požadujeme, to znamená nižší míru kriminality a recidivy mládeže, a přinášejí je za rozumných nákladů? Ukazuje se podle průzkumů a zkušeností, že právě tato opatření potírají kriminalitu mládeže nejúspěšněji a nejefektivněji z hlediska nákladů? Nebo by snad jiné a méně využívané koncepce a programy mohly být účinnější? Pokud chceme nalézt nějaké funkční řešení trestné činnosti mladistvých, musíme nejprve najít odpověď na tyto otázky. Ve skutečnosti si je však pokládá jen velmi málo lidí právě díky horečce tvrdého postupu vůči trestné činnosti dětí a mládeže.

V srpnu 1999 požádala Nadace Waltera S. Johnsona, aby Americké fórum pro politiku vůči mládeži (*American Youth Policy Forum*) přehodnotilo dostupné průkazné materiály a zodpovědělo velice významné otázky. Které metody pomáhají snižovat kriminalitu mládeže? A které nepomáhají? Co se bere jako samozřejmost v oblasti trestné činnosti mladistvých a její prevence a jaké změny jsou nutné, aby se programy financované z veřejného rozpočtu zaváděly v souladu s nejlepšími postupy?

Devítiměsíční šetření, které obnášelo návštěvy středisek pro mladistvé a prevenci kriminality po celé zemi, rozhovory s mnoha teoretiky i praktiky a podrobné analýzy stovek

stran dokumentů, statistik a odborných výzkumů, nás přivedlo s naprostou jistotou k výše uvedenému závěru: ***Amerika má k dispozici dostatečné množství znalostí, aby dokázala omezit trestnou činnost a násilí, aniž by došlo k výraznému a dlouhodobému nárůstu nákladů. Reformy programů a koncepcí, které by umožnily vyhrát bitvu proti trestné činnosti mladistvých, však ještě nebyly uzákoněny.***

Tato zpráva je rozdělena na tři části. **V první kapitole** uvádíme podrobný popis nových znalostí o příčinách kriminality a násilí mládeže a některých metodách na jejich potlačení, které shromáždili vědci a praktičtí odborníci za posledních dvacet let, včetně nových efektivních modelů, které výrazně snižují recidivitu u mladistvých pachatelů i samotný náběh trestné činnosti u vysoce rizikových skupin mládeže. **Druhá kapitola** zkoumá dvě tvrzení, která si v posledních letech zmonopolizovala veškerou veřejnou diskusi a znemožnila politikům a zákonodárcům vnímat obrovský potenciál, který nabízejí nové metody prevence a intervence. Jedná se o tvrzení, že trestná činnost mládeže se zhoršuje kvůli generaci „mladistvých superpredátorů“, a že základem přístupu k mladistvým pachatelům by měl být „dospělý trest za dospělý čin,“. **Kapitola třetí** se podrobně zaměřuje na právní systém pro mladistvé a různé snahy o prevenci trestné činnosti a násilí. Jaké kroky v současné době podnikáme a do jaké míry jsou funkční? Co brání zavedení účinnějších programů a postupů, které se zakládají na výsledcích výzkumů? Nakonec uvádíme řadu doporučení a strategických návrhů umožňujících zdolat překážky reformy, které nyní brání federálnímu a státnímu systému prevence trestné činnosti mládeže zavést takové kroky, které by opravdu přinesly požadované výsledky.

Mezi zjištění této zprávy patří především následující body:

Za posledních dvacet let odborníci v oblasti prevence a právního systému pro mladistvé vyvinuli a ověřili řadu intervenčních modelů, které výrazně snižují recidivu mladistvých pachatelů nebo samotný zrod trestného chování u mládeže z rizikových skupin.

Co se týče mladých lidí, kteří pro bezpečnost veřejnosti nepředstavují okamžitou hrozbu, ***většina úspěšných strategií přináší výsledky, pokud jsou zavedeny spíše v rodinných městech nebo komunitách daných osob než v institucích a pokud se soustředí především na rodinné prostředí.*** Jedna ze strategií nese název multisystémová terapie (*Multisystemic Therapy - MST*) a dokázala omezit míru recidivy u mládeže s vysokým počtem trestných činů o 25 až 70 procent v řadě velice pečlivých klinických zkoušek, přičemž náklady se pohybovaly pouze kolem 4 500 dolarů na osobu, což je méně než jedna čtvrtina výdajů na osmiměsíční pobyt v nápravném zařízení. Další podobná strategie je označena jako funkční rodinná terapie (*Functional Family Therapy – FFT*) a také již v opakovaných zkouškách pomohla omezit recidivu u mladistvých pachatelů o 25 až 80 procent. Náklady se pohybují pouze kolem 2 000 dolarů na osobu.

Odborné průzkumy také přinesly řadu informací o příčinách, korelátech a tendencích, které vedou k páchání trestné činnosti, a díky nim se podařilo vytvořit základní soubor klíčových principů pro účinnou prevenci. Reformátoři právního systému pro mladistvé mezitím představili celou řadu nejlepších postupů, které výrazně zlepšily úspěšnost mládeže u soudů a v nápravných zařízeních, přičemž dokázaly ušetřit značné procento veřejných finančních zdrojů, které se na tuto problematiku vyčleňují. Stále ještě zbývá obrovské množství práce a nástroje, které máme k dispozici, nejsou zcela dokonalé, ***ale zároveň již máme k dispozici základní prostředky, které umožňují výrazně zdokonalit náš systém prevence trestné činnosti a právního systému pro mladistvé.***

- **Panické projevy o nové generaci „superpredátorů,, a „tikající časované bombě,, kriminality mládeže pronikly v průběhu devadesátých let do vědomí veřejnosti a odvedly pozornost politiků od rozhodujícího úkolu, kterým je odhalit funkční a účinné metody. Výše uvedená označení jsou naprosto nepodložená.**

Po prudkém nárůstu ke konci osmdesátých a na počátku devadesátých let se kriminalita a násilí mládeže opět rychle snížily. *K roku 1998, ze kterého pocházejí poslední dostupné údaje, se výskyt trestného činu vraždy u nezletilých snížil o 52 procent oproti vrcholu z roku 1993 a dosáhl vůbec nejnižší hranice od roku 1987.* Míra všech závažných trestných činů (vražda, znásilnění, loupež a nebezpečné napadení osoby) se v letech 1994-98 snížila o 32 procent u mládeže ve věkové skupině 15-17 let a o 27 procent u dětí mladších 14 let.

Mládí je i nadále obdobím, ve kterém dochází ke zvýšenému páchání trestné činnosti. Statistiky zatčení a průzkumy pomocí sebehodnotících dotazníků ukazují, že tato tendence dosahuje vrcholu v osmnácti letech a že dospívající se dopouštějí nezákonných činů mnohem častěji než jakákoli jiná věková skupina kromě mladých dospělých jedinců. Očekávaný nárůst mladé populace v průběhu příštího desetiletí a velmi špatné sociální podmínky, ve kterých dnes mnoho dětí žije, mohou vést k obnovenému nárůstu kriminality mladistvých na počátku nového století. *Přehnané obavy a přemrštěné řeči však pouze odvádějí pozornost zákonodárců a veřejnosti od nutnosti vybudovat lepší systém prevence a zákonů pro mladistvé.*

- **Místo nových investic do výzkumu a rozvoje, do širšího zavádění osvědčených programů a rozvoje nejlepších postupů bylo pro politické kroky proti kriminalitě mládeže v devadesátých letech charakteristické zavádění nových zákonů, které umožňují přesun celých skupin dospívajících pachatelů před soudy a do věznic pro dospělé. Toto je špatná odpověď na trestnou činnost mládeže a na všech vládních úrovních by se od ní mělo upustit.**

Zkušenosti totiž ukazují, že řízení před trestními soudy (tj. soudy pro dospělé) vůbec nepomáhají kriminalitu snížit, ale ve skutečnosti ji naopak ještě pomáhají rozdmýchat. Stále více studií prokazuje, že mladiství pachatelé po přesunu před trestní soud vykazují vyšší, rychlejší a vážnější recidivu než ti, kteří byli stíháni v rámci systému pro mladistvé. V Minnesotě se 58 procent takto přesunutých dospívajících pachatelů dopustilo během následujících dvou let dalšího trestného činu, zatímco ve skupině zadržené v rámci systému

pro mladistvé to bylo jen 42 procent. Studie z Floridy se soustředila na více než 5 000 mladistvých pachatelů a upozornila, že ve skupině souzené před trestními soudy pro dospělé osoby byla míra opětovného zatčení vyšší (30 vs. 19 procent) a došlo k němu rychleji (135 vs. 227 dní) než u ostatních. Studie z Pensylvánie a New Yorku přinesly podobné výsledky a další výzkumy prokazují, že hrozba řízením před soudy pro dospělé nijak mladistvé před pácháním další trestné činnosti neodrazuje.

Takovýto postup navíc dospívající osoby vystavuje značnému riziku. Ve věznicích pro dospělé jsou tito pachatelé v porovnání s osobami v nápravných zařízeních pro mladistvé s pětkrát vyšší pravděpodobností sexuálně zneužiti, s osmkrát vyšší pravděpodobností se dopustí sebevraždy, dvakrát častěji jim hrozí bití od personálu a v padesáti procentech je vyšší pravděpodobnost, že se stanou předmětem ozbrojeného útoku. Ve věznicích mají navíc skvělou příležitost vyučit se řemeslu zločinu od ostřílených veteránů. Stíhání podle právní úpravy pro dospělé také vážně poškozuje životní šance mladistvých, protože jim na celý život označí trestní rejstřík. Toto se týká především dospívajících z menšinových skupin, kteří představují 77 procent všech mladistvých pachatelů ve věznicích pro dospělé. „Dospělý trest za dospělý zločin,“ je velmi chytlavé heslo, ale zároveň i velmi neodpovědná forma veřejné politiky.

- **Samotné instituce v rámci systému pro mladistvé představují značnou překážku pro zavedení účinných postupů, které by sloužily k prevenci a změně trestného chování. Oddělený systém se zaměřením na reintegraci však i nadále zůstává jediným rozumným řešením kriminality mládeže, i když jeho spravování a provoz jsou v mnoha státech a městech velmi problematické.**

Navzdory náznakům pozitivních změn v některých státech věnuje většina těchto institucí své zdroje pouze na uvěznění mladistvých pachatelů, a to včetně mnoha, kteří pro společnost nepředstavují žádné nebezpečí. V roce 1993 proběhla ve 28 státech studie, která ukázala, že pouze 14 procent pachatelů uvězněných v nápravných zařízeních pro mladistvé se dopustilo vážného násilného činu. Více než polovina dospívajících byla ve státních institucích zadržována pro majetkové trestné činy nebo v souvislosti s drogami a v takovém zařízení se ocitla poprvé. I když se denní náklady na osobu pohybují mezi 100 až 150 dolary, míra recidivy se u zadržovaných v nápravných zařízeních pro mládež obvykle pohybuje mezi 50 – 70 procenty. Návazná studie o mladistvých pachatelích propuštěných ze dvou nápravných „výchovných ústavů,“ (*training schools*) v Minnesotě v roce 1991 ukázala, že 91 procent

z nich bylo do pěti let opět zatčeno. V Marylandu podobná studie 947 propuštěných zjistila, že 82 procent z nich se do dvou a půl roku objevilo před soudy pro mladistvé nebo dospělé.

Velice málo prostředků se však věnuje domácím, rodinným a multidimenzionálním reintegračním strategiím, které se osvědčily více než uvěznění. Mnohé jurisdikce poskytují jen málo smysluplných řešení časných projevů kriminality u dospívajících, i když je pravděpodobnost chronického opakování trestné činnosti velmi vysoká. Mnozí věnují příliš malou pozornost výsledkům a nadále financují často neúspěšné nebo kontraproduktivní postupy, místo aby zavedli metody, u kterých se výrazná úspěšnost při snižování trestné činnosti vědecky potvrdila. V mnoha institucích je i nadále patrný nerovný přístup k mladistvým a ve znepokojivě vysokém počtu států a míst dochází k porušování občanských a lidských práv dospívajících osob.

- **Nový a zdokonalený právní systém pro mladistvé je sice nutný, ale k vítězství nad kriminalitou mládeže nepostačí. Je třeba jej spíše skombinovat s doplňujícími programy, které poslouží jako prevence ještě před samotným začátkem trestné činnosti.**

Odborníci na prevenci v posledních letech vyvinuli účtyhodnou řadu strategií, které zabraňují náběhu trestného chování a napravují chování dětí, u kterých se projevují velké problémy. Mnohé z těch nejúspěšnějších metod zapojují do programu i rodiče a podílejí se na zlepšení domácího prostředí vysoce rizikových dětí. Takovéto programy zaměřené na velmi nízkou věkovou skupinu zahrnují například návštěvy zdravotních sester přímo u dětí doma nebo předškolní program pro batolata a pomáhají snížit následný výskyt kriminality až o 80 procent. Podobně i vědecky podložené programy pro malé děti s poruchami chování poskytují školení rodičům a/nebo se zaměřují na sociální kompetenci dětí samotných, což výrazně omezuje poruchy chování až o 70 – 90 procent. Některé preventivní strategie zavedené rámci škol nebo komunit také prokázaly schopnost snížit výskyt nezákonného chování.

Mnohé snahy o prevenci trestné činnosti však trpí stejnými neduhy jako celý právní systém pro mladistvé a nesoustředí se na výsledky. Například v roce 1997 studie školního preventivního programu v 19 školních oblastech ukázala, že „jen zřídka zaváděly metody, které by podle současných vědeckých poznatků měly mít největší šanci na úspěch.“, Pokud se tedy nepoužívají osvědčené strategie, dochází jen k mrhání příležitostí na omezení trestného chování pomocí cílených programů pro malé děti, vědecky podložených školních preventivních programů, projektů pro rozvoj mládeže v rámci komunity a účinné péče o

duševní zdraví dětí se zvýšenou tendencí k trestnímu chování.

DOPORUČENÍ:

Jak čelit výzvě kriminality mladistvých

Kvůli neobvykle vysokému nárůstu násilí mezi mladistvými ke konci osmdesátých a na počátku devadesátých let, přehnaným prohlášením o mladistvých superpredátorech od poloviny devadesátých let a kvůli strašným tragédiím ve školách v Columbine a na dalších místech od roku 1997, kde děti začaly střílet po spolužácích, se trestná činnost mladistvých dostala na přední místo politických programů v celé zemi.

Díky rostoucímu porozumění příčinám kriminality a rostoucí řadě účinných strategií má nyní Amerika příležitost ještě dále snížit trestnou činnost mládeže a udržet ji i v budoucnu na nízké úrovni. Víme, jak zvýšit úspěšnost právního systému mladistvých a snížit recidivu mezi mládeží, a také víme, jak odvrátit začátek trestného chování pomocí cílené prevence. Mnohá účinná řešení jsou méně nákladná než řada současných programů a projektů.

Státy a komunity však musí překonat celou řadu překážek, pokud chtějí této příležitosti k reformě využít. Mnozí federální a státní zákonodárci nemají dostatek informací o efektivních metodách. Instituce často mají jen omezenou kapacitu, a proto nemohou plánovat a vyvíjet nové programy, a mnohé z nich nemají ani dostatek počátečních finančních zdrojů, aby mohly slibné projekty rozšířit. Politické prostředí kolem kriminality mladistvých je stále velmi nabitě a nahrává tendenci politiků vyhýbat se riziku a odmítat změny, které by se očekávaly od profesionálů a institucí podporujících reformu. Z pochopitelných důvodů se nyní většina staví proti reformám, které jsou naléhavě nutné, abychom v budoucnu udrželi kriminalitu mládeže na nízké hladině.

Co musíme učinit, abychom tyto překážky překonali a mohli začít vytvářet vhodné prostředí, které by umožnilo úspěšně zasáhnout proti trestné činnosti mladistvých? ***Celý proces je dlouhý a velmi složitý, ale první krok je zcela jasný: musíme rozdmýchat diskusi o kriminalitě mládeže a odmítat zjednodušujících řešení „dospělých trestů za dospělé činy“, a návrhů na rozpuštění soudů pro mladistvé nebo na další narušení jejich působnosti.*** Velké množství průkazných materiálů dokládá, že soudy pro dospělé jen zvyšují trestní aktivitu souzených a nijak ostatní mládež nezastrašují. Podrobné analýzy ukazují, že odstupňované tresty, vysoce kvalitní péče, programy pro rozvoj mládeže v rámci komunity a možnost čistého trestního rejstříku mnohem účinněji pomáhají mladistvým opustit cestu trestné činnosti než stíhání nebo uvěznění spolu s dospělými odsouzenými pachateli.

Stovky let po zavedení zvykového práva se Spojené státy v roce 1899 staly modelem

celému světu, protože zavedly v historii vůbec první oddělený soudní tribunál pro mladistvé. Dnes nalezneme oddělené soudní systémy pro dospívající téměř v každé civilizované zemi. Kriminalita mládeže se v současnosti dostala do popředí zájmu veřejnosti *a Amerika by se neměla od svého vlastního řešení odvrátit. Musíme spíše tuto myšlenku opět více přijmout za svou a věnovat se tvorbě nových nástrojů a zavádění reformou soudnictví i prevence trestné činnosti, abychom splnili požadavky nového století.*

Zde před námi stojí ta největší výzva – musíme posílit a přetvořit právní systém pro mladistvé a snahy o prevenci v rámci celé země, abychom dokázali vytěžit potřebný kapitál z rychle rostoucích znalostí o metodách, které opravdu pomáhají. Největší úspěchy slibuje především pět strategických opatření:

1. Přestat se nadměrně spoléhat na nápravná zařízení a další internátní instituce pro mladistvé pachatele trestné činnosti. Ve většině států existují výrazné finanční pobídky, aby místní soudy pro mladistvé posílaly problémové jedince spíše do státních nápravných zařízení a neposkytovaly jim péči v dané oblasti. Toto se týká i osob, které nijak neohrožují bezpečnost veřejnosti. Podobně se i většina nákladů spojená s umístěním mladistvých do skupinových domovů (*group homes*) a internátních terapeutických středisek (*residential treatment centers*) proplácí z federálních, státních nebo soukromých fondů. Naproti tomu však náklady na péči o mladistvé v jejich vlastních domovech a na dozor v rámci komunity hradí ve většině států pouze obce. Pokud chceme tento kontraproduktivní systém zvrátit, *měly by státy přezkoumat metody financování, co nejvíce uvolňovat prostředky jednotlivým lokalitám, které se snaží s mladistvými pachateli pracovat v jejich domovech a komunitách, a požadovat, aby se správní oblasti podílely na krytí nákladů, pokud pošlou mladistvé, kteří nepředstavují žádnou hrozbu pro bezpečnost společnosti, do státních nápravných zařízení. Státy by také neměly zbytečně umísťovat delikventy a jinak problematické mladistvé jedince do skupinových domovů a internátních pečovatelských zařízení,* ale naopak by se měly zasadit o reformu „systémů péče“, (*systems of care*), která by umožnila financování organizací pro péči o děti a jiných poskytovatelů podobných služeb, čímž bychom se přestali nadměrně spoléhat na internátní zařízení.

2. Investovat do vědecky podložených programů pro práci s mladistvými pachateli a prevenci trestné činnosti. Pokroky, které učinili odborníci a vědci v oblasti kriminality mládeže za posledních dvacet let, mohou přinést revoluci v americkém pohledu na tuto

problematiku. Nově získané průkazné materiály si ve skutečnosti vyžadují drastické změny, protože jasně ukazují, že dnešní běžné postupy jsou často neúspěšné a kontraproduktivní. Na základě těchto zjištění *by federální vláda a nadace měly výrazně investovat do zavedení a dalšího zdokonalení účinných metod a do dalšího průzkumu, který by přinesl ještě lepší strategie na potlačení nezákonného chování mezi problematickou mládeží.* Instituce v rámci právního systému pro mladistvé by na všech úrovních měly investovat do širokého zavádění slibných a osvědčených postupů a měly by přestat používat nebo upravit strategie, které nijak nepomáhají dosáhnout potřebných výsledků.

3. Měřit výsledky, financovat pouze účinné metody a přerušit přísun prostředků na neúčinné projekty. Většina institucí v rámci právního systému pro mladistvé nemá k dispozici dostatek věcných informací o programech, službách, rozpočtech a především výsledcích. Chybějící fakta představují vážný problém pro přítomnost a ohrožují zavedení smysluplných reforem v budoucnu. Jak již bylo výše uvedeno, dostupné průkazné materiály ukazují, že mnohé snahy v rámci právního systému a prevence pro mladistvé nejsou účinné. Měření výsledků je proto rozhodující. *Federální vláda by měla na všech státech a institucích, které dostávají finanční prostředky na programy pro potlačení a prevenci kriminality mladistvých, požadovat konkrétní a standardizované zhodnocení.* Vzhledem k rozhodující roli federální vlády v oblasti výzkumu a rozvoje a vzhledem k jejímu malému podílu na celkovém rozpočtu na prevenci trestné činnosti a podporu odděleného systému pro mladistvé se musí získávání nových znalostí stát hlavním cílem všech federálních výdajů. *Vedení na státní i federální úrovni hraje klíčovou roli při shromažďování informací a hodnocení programů. Celostátní instituce činné v řízení pro mladistvé by měly vytvořit databázi výsledků, aby bylo možno změřit účinnost všech programů.* Tyto údaje zákonodárcům a veřejnosti jasně ukáží, které metody opravdu pomáhají a které nepomáhají vůbec. Takovéto informace jsou důležité a pomáhají vytvářet prostředí, které bude nakloněno výrazným reformám v rámci snah o potlačení kriminality mezi mladistvými.

4. Zapojit partnery v dané komunitě. Mezi dva nejvýznamnější rysy dospívajících, kteří se dopouštějí trestné činnosti, patří nedostatečná vazba k milující dospělé osobě a nedostatečné zapojení do školních a jiných pozitivních společenských aktivit v dané komunitě, ať už se jedná o kroužky, brigády, církevní programy nebo dobrovolnou pečovatelskou službu. „Odtržení,, mladí lidé mají lví podíl na celé populaci mladistvých pachatelů. Na mnoha

místech se však cítí poněkud odtrženě i soudy pro mladistvé a instituce činné v řízení s mladistvými. Posílají sice jednotlivce k poskytovatelům služeb v dané komunitě, ale mnohé soudy si nevytvořily silné svazky pro spolupráci s partnerskými organizacemi, pečovatelskými službami nebo místními občany, kteří by mohli pomoci zaplnit chybějící části v životě těchto mladistvých osob. ***Státy by měly podporovat nebo dokonce vyžadovat, aby soudy pro mladistvé a instituce, které dohlížejí na výkon podmíněčných trestů, posílily partnerské vztahy s místními obyvateli, organizacemi a partnerskými institucemi. Na lokální úrovni je nutno zajistit, aby si mladí lidé vytvořili novou vazbu k milující dospělé osobě a zapojili se do společnosti, což lze docílit pomocí inovativních strategií zaměřených na reintegraci, jako jsou rodinné skupinové diskuse, soudy dospívajících, soudy související s otázkami drog a skupiny pro pomoc mladým. Dále je nutno vytvořit týmy ze členů mnoha institucí, kteří by společně hodnotili a dohlíželi na péči o vysoce rizikové mladistvé jedince, kteří jsou zapojeni do sociálních, vzdělávacích a zdravotních projektů nebo programů v rámci právního systému pro mladistvé.***

5. Zmobilizovat celou komunitu ke studiu, plánování a zavedení komplexních strategií na potlačení kriminality mládeže. Úřad pro právní systém mladistvých a prevenci trestné činnosti (*Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention – OJJDP*) vydal od roku 1994 finanční prostředky více než 600 komunitám na plánování nových a zdokonalených postupů pro prevenci trestné činnosti a souvisejících problémů (užívání alkoholu a drog, mateřství mezi dospívajícími a vyloučení ze střední školy) a na posílení lokálních metod v případech, kdy se daná osoba skutečně dopustí trestného činu. Nehledě na pozitivní výsledky se však nyní v Kongresu objevily návrhy na zrušení tohoto federálního financování. ***Kongres by měl tyto návrhy odmítnout a místo toho ještě zvýšit financování na komplexní analýzu, plánování a mobilizaci v rámci komunity. Ať už se státům dostane federální podpory nebo ne, měly by napodobit příklad Kansasu, Severní Karoliny, Pensylvánie a Texasu a požadovat na lokálních jurisdikcích, aby vytvořily výbory pro tvorbu strategií a začaly pracovat na uceleném komunitním plánování. Jednotlivé obce by samy také měly uvědomit místní politiky, vůdčí osobnosti a obyvatele, že je nutno provést intenzivní analýzu a začít s plánováním a tvorbou programů.***

Američané oprávněně považují trestnou činnost mladistvých za jedno z hlavních témat současnosti. Pokud budeme ochotni si vyhrnout rukávy a pustit se do práce, jsou zde již účinná řešení, která můžeme zavést. Nastal čas, aby se celá společnost a vůdčí osobnosti

postavily k této výzvě čelem.

Rozhodující kroky ke snížení kriminality mládeže

- Poskytnout vědecky podloženou péči malým dětem s poruchami chování a jejich rodinám.
- Používat objektivní kritéria mapování, s jejichž pomocí lze identifikovat mladistvé pachatele, u nichž je riziko opakování trestné činnosti nejvyšší, a intenzivně s nimi pracovat.
- Poskytnout mladistvým pachatelům, kteří nepředstavují pro své okolí žádné riziko, péči v rámci školy a rodiny.
- Nespoléhat se tolik na nápravná výchovná zařízení a další internátní instituce v případě dospívajících pachatelů, kteří neohrožují bezpečnost veřejnosti.
- Nabídnout kromě internace alternativní řešení mladistvým, kteří nejsou nebezpeční a čekají na proces.
- Zavést „odstupňované tresty“, včetně poskytování péče a služeb pro rozvoj mládeže, aby byla zajištěna odpovídající, předpověditelná a správná reakce, kdykoli se mladiství pachatelé dopustí dalšího trestného činu nebo poruší podmínku.
- Napravit předsudky celého systému, kvůli kterým nemají všichni rovný přístup k péči a službám a které vedou k neúměrnému uvěznění mladistvých z menšinových skupin.
- Koordinovat služby mezi jednotlivými institucemi – soudními, vzdělávacími, sociálními a duševního zdraví, které společně nesou odpovědnost za problémovou mládež.
- Rekrutovat místní dobrovolníky a zapojit místní organizace do přímé práce s vysoce rizikovou a delikventní mládeží.
- Vypracovat alternativní programy, např. soudy dospívajících, rodinné skupinové diskuse atd., a zprostředkovat setkání mezi obětí a pachatelem, aby mladiství nesli odpovědnost a zároveň byli napojeni na pozitivní zdroje v rámci své komunity.
- Učinit z kvalitní následné péče klíčový prvek programů nápravy mladistvých, aby se dospívající pachatelé mohli opět zařadit do společnosti po propuštění z nápravné instituce.
- Podporovat intenzivní programy pro děti nízkého věku, které se zaměřují na zdravý vývoj kojenců a batolat ve vysoce rizikových rodinách.

- Zavést efektivní preventivní modely v rámci škol.
- Zmobilizovat celé okolí při plánování a zavádění ucelených strategií prevence trestné činnosti mladistvých, které zahrnují rodiny, školy a celé čtvrti.

Část I: POKROKY

Přestože si veřejnost nebo politici na pozadí celkového rozruchu kolem trestné činnosti v osmdesátých a devadesátých letech ničeho nevšimli, odborníci a vědci působící v oblasti kriminality mládeže, prevence, kriminologie a psychologie učinili výrazné pokroky při odhalování příčin trestné činnosti mezi mladými lidmi a vypracovali řadu účinných strategií na prevenci a snížení kriminality mezi dospívajícími.

Jejich práce není ještě zdaleka u konce. Je nutno provést celou řadu výzkumů. Máme však příležitost čerpat z nových informací, které se stále rychleji dostávají na povrch. Naše znalosti jsou však již teď dostatečné, abychom mohli výrazně zdokonalit úspěšnost veškerých snah o snížení kriminality a násilí mezi mladistvými. Následující stránky se věnují již provedeným výzkumům a zcela nesporně prokazují, že naše země má dostatek nástrojů, které jsou potřebné k výraznému snížení trestné činnosti mládeže.

1. Kapitola: CO KDYBY?

(Cesta k nejmodernějšímu způsobu prevence trestné činnosti)

Co by se stalo, kdybychom mohli vybrat jednoho chronického mladého delikventa, například chlapce, který byl již pětkrát, šestkrát nebo desetkrát zatčen, ale neposlali bychom ho do nápravného zařízení pro mladistvé za 40 000 nebo 50 000 dolarů (aby se zase vrátil s padesáti až sedmdesáti procentní pravděpodobností opakování dalšího trestného činu)...,ale nechali bychom jej doma, utratili méně než 5 000 dolarů a pracovali s ním a s jeho rodinou po dobu čtyř nebo pěti měsíců a snížili pravděpodobnost opakování nezákonné činnosti o polovinu?

Co by se stalo, kdyby chronický delikvent, který je tak nezvládnutelný, že nemůže bydlet se svými rodiči, mohl být místo skupinového domova nebo vězení pro mladistvé umístěn do speciální domova s pečovatelskou službou na šest až devět měsíců, kde bychom s ním mohli intenzivně pracovat, a zároveň vyškolili i rodiče, takže by se dalo očekávat, že během následujících dvou let bude uvězněn pouze na sedmdesát pět dnů?

Co by se stalo, kdybychom na chronicky neposlušné žáky základní školy vynaložili pouze 1 500 dolarů a vytvořili dvoustranně zaměřený program, který by se skládal ze školení rodičů na základě video záznamů a školení samotných dětí ve třídách v oblasti sociální

kompetence, a výrazně tak omezili problematické chování (o třicet procent nebo ještě více) v devadesáti pěti procentech všech případů, což by značně snížilo pravděpodobnost jejich zatčení v období dospívání?

Můžete se přestat ptát, co kdyby. My totiž už můžeme. Můžeme. Můžeme.

Avšak téměř nikdy to neděláme, neděláme a prostě neděláme.

Za posledních dvacet let odborníci v oblasti právního systému pro mladistvé vytvořili nástroje, které naše společnost potřebuje, aby dokázala výrazně snížit výskyt trestné činnosti. Informace o těchto pokrocích se však zřejmě nedostaly k sluchu zákonodárců ani samotných praktických pracovníků – a pokud se k nim dostaly, tak je ponechali bez povšimnutí.

O jaké výrazné nové pokroky se jedná?

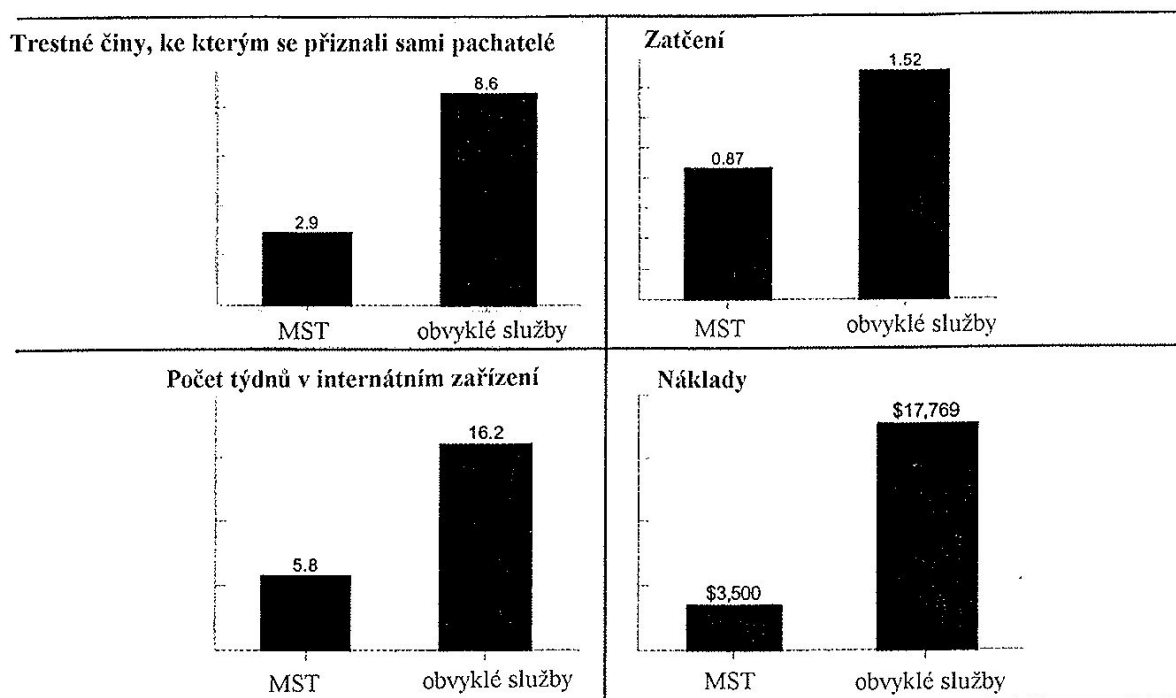
Zaprvé jsme podstatně rozšířili své znalosti základních příčin výskytu trestné činnosti v životech jednotlivých pachatelů a cest, které postupně ke kriminalitě vedou. Zadruhé jsme vyvinuli, ověřili v terénu a potvrdili několik strategií, které značně zvyšují úspěšnost při snižování trestného chování – daří se omezit recidivitu mladistvých pachatelů a pomocí prevence odrazovat mládež od nezákonné činnosti. Zatřetí vědci a odborníci v průběhu výzkumů a pomocí inovace stanovili řadu empiricky ověřených nejlepších postupů, podle kterých by se měl systém prevence a soudnictví řídit.

Tyto poznatky poskytují naší zemi příležitost zásadně posílit kampaň proti kriminalitě mládeže. Podívejme se na tři níže uvedené grafy programů, kterým se podařilo výrazně snížit recidivitu mezi chronickými pachateli. Dva z nich jsou příkladem intenzivních domácích programů, které se nezaměřují pouze na danou osobu, ale na celou rodinu, aby odhalily a zvrátily negativní vlivy, které dovedly daného mladého člověka k trestné činnosti – ať už se jedná o špatné rodičovské schopnosti, zlé nakládání, nedostatečné učební schopnosti nebo napjaté vztahy s nevlastními rodiči.

Graf č. 1

Srovnání multisystémové terapie (MST) s běžnými postupy v rámci právního systému pro mladistvé pachatele závažné trestné činnosti*

Výsledky náhodného testu v Simpsonville, SC59 týdnů po absolvování programu

*Profil mladistvých pachatelů:

- U 100 procent již došlo v minulosti nejméně k jednomu zatčení kvůli těžkému zločinu
- U 54 procent došlo v minulosti nejméně k jednomu zatčení kvůli násilnému trestnému činu
- Na jednoho účastníka programu spadá v průměru přibližně 3,5 zatčení
- Účastníci strávili ve vazbě v průměru 9,5 týdne
- 44 procent účastníků pochází z Kavkazu, 56 procent jsou Američané

Pramen: Henggeler, S.W., *Treating Serious Anti-Social Behavior in Youth: the MST Approach* (Washington DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, May 1997)

Terapeut zapojí celou rodinu do strategií, které mají pomoci překonat tyto klíčové problémy, a zároveň rodiče školí o metodách řízení chování, aby bylo možno doma znovu zavést řád a respekt. V rámci třetího modelu jsou mladiství dočasně umístováni do specializovaných domů, kde s nimi pracují odborníci, a zároveň probíhá školení rodičů. Po šesti až osmi měsících se pak všichni navrací domů. Výsledky hovoří samy za sebe:

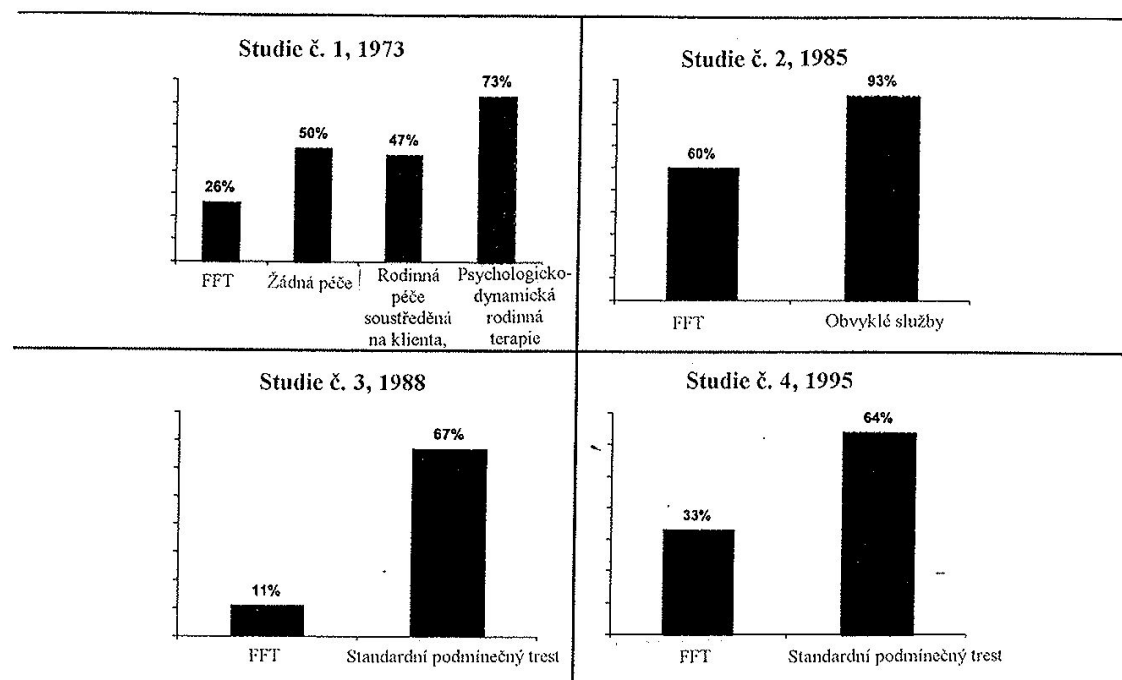
- **Multisystémová terapie**, při které vyškolení terapeuti pracují s mladistvými a jejich rodinami a řídí se přesně stanovenými principy a postupy, byla vyzkoušena v osmi vědeckých studiích. V každé z nich účastníci programu v porovnání s běžnými

metodami vykázali mnohem lepší výsledky. V zemědělských oblastech Jižní Karolíny se v porovnání s mladistvými, kteří byli nesystematicky posíláni do nápravných zařízení nebo si odpykávali jiné obvyklé tresty (např. soudně nařízený zákaz vycházení a školní docházka, doporučení k jiným institucím v rámci komunity), podařilo u mladistvých pachatelů opakované násilné trestné činnosti snížit v rámci MST o 43 procent množství zatčení, o 66 procent počet oznámených činů a o 64 procent množství týdnů strávených ve věznicích pro mladistvé nebo nápravných zařízeních.¹ V Columbii v Missouri se u mladistvých po absolvování projektu MST snížilo procento dalšího zatčení v průběhu následujících pěti let na 22,1 procent, což je téměř o dvě třetiny lepší výsledek, než u účastníků individuálních terapií (71,4 procent). Ve dvou dalších klinických studiích metoda MST dokázala snížit počet dní strávených v internátních zařízeních o 47 procent a v porovnání s mladistvými, kteří byli potrestáni běžným způsobem, dokonce o 50 procent². Multisystémová terapie stojí pouze 4 500 dolarů na osobu, což je mnohem méně než uvěznění nebo umístění do skupinového domova.

- **Funkční rodinná terapie (FFT)** stejně jako multisystémová terapie pracuje s mladistvými v jejich domovech, zaměřuje se na rodinu i chování jednotlivců a používá intenzivní a vědecky podložené strategie pro identifikaci a zvrácení negativní dynamiky, která vede k problematickému chování.

Graf č. 2

Funkční rodinná terapie (FFT) versus alternativní metody: Recidiva podle čtyř hodnotících studií

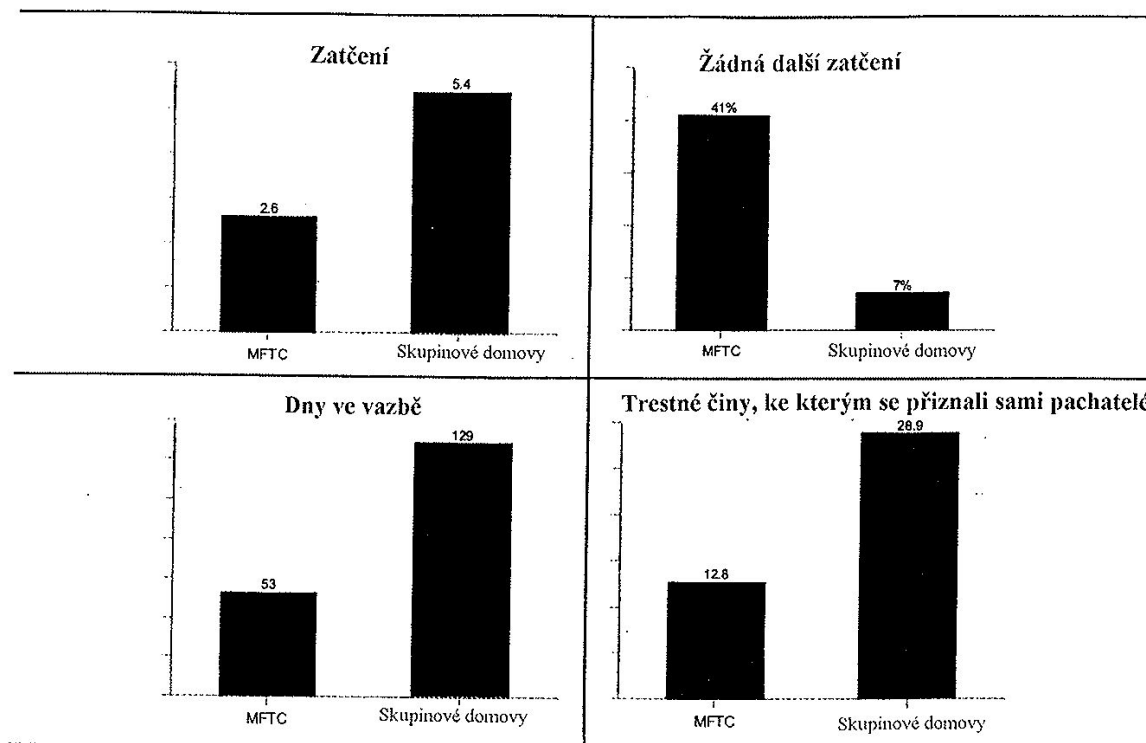

Pramen: Všechny studie citovány v Alexander, James F., *Blueprint for Violence Prevention Book Three: Functional Family Therapy* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998)

Funkční rodinná terapie poprvé předvedla svou sílu v roce 1973, kdy se u náhodného vzorku ukázalo, že pouze 26 procent mladistvých s trestní historií bylo po absolvování této terapie do 18 měsíců znovu zatčeno. Ve skupině, která neprošla žádným programem, se recidiva dostala na 50 procent a na 47 a 73 procent ve skupinách s jiným typem terapií.³ V další studii, která se soustředila na chronické mladistvé pachatele závažných trestných činů, byla u účastníků terapie FFT šestkrát vyšší pravděpodobnost, že nebudou znovu zatčeni (40 procent vs. 7 procent), než v kontrolní skupině.⁴ Celkově byla metoda FFT v letech 1973 až 1997 podrobena zkoumání v devíti vědeckých studiích a v každém testu FFT se ukázalo zlepšení o nejméně 25 procent (až do 80 procent), co se týče další recidivy, umístění do internátního zařízení nebo budoucího napadení ze strany sourozenců dané osoby.⁵ Funkční rodinná terapie stojí dokonce méně než MST - pouze 2 000 dolarů na osobu.

Graf č. 3

Multidimenzionální pěstounský program (MFTC) versus skupinové domovy Výsledky náhodného testu chronických mladistvých pachatelů

Výchozí množina: 79 chlapců s trestní minulostí ve věku 12 – 17 let, v průměru 13 předchozích zatčení a 4,6 zatčení za těžký zločin.

Pramen: Chamberlain, Patricia: *Blueprints for Violence Prevention, Book Eight: Multidimensional Treatment Foster Care* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998)

- **Multidimenzionální pěstounský program (Multidimensional Treatment Foster Care - MFTC)** vznikl v Sociálním výukovém centru (*Social Learning Center*) v Oregonu a představuje alternativní řešení k umístěním do nápravných zařízení nebo tzv. skupinových domovů, do kterých se mnoho mladistvých posílá v rámci posledního varování právě před konečným odsouzením k pobytu v nápravném zařízení. V jedné klinické studii chronických pachatelů závažné trestné činnosti byla u účastníků multidimenzionálního pěstounského programu dvakrát vyšší pravděpodobnost, že program dokončí (a neutěčou), a doba strávená ve vazbě v průběhu následujících dvou let se u nich snížila v průměru o 75 dní.⁶ Druhá studie ukázala, že účastníci MFTC byli následně zatčeni dvakrát méně často než mladiství poslaní do skupinových domovů (2,6 vs. 5,4). Strávili také méně než polovinu dnů ve

vazbě a pravděpodobnost, že k jejich zatčení v následujícím roce po dokončení terapie nedojde vůbec, byla sedmkrát vyšší (41 procent k 7 procentům)⁷.

V roce 1998 tým odborníků v rámci Institutu pro veřejnou politiku (*State Institute for Public Policy*) ve Washingtonu analyzoval efektivitu nákladů na jednotlivé modely úspěšných strategií pro prevenci trestné činnosti a došel k závěru, že ***funkční rodinná terapie ušetřila daňovým poplatníkům 6,85 dolarů na každý dolar, který se investoval jen v rámci nákladů na právní systém. Multisystémová terapie ušetřila daňovým poplatníkům 8,38 dolaru na každý vložený dolar a multidimenzionální pěstounský program ušetřil 14,07 dolaru na každý vložený dolar.***⁸ Tyto náklady na právní systém jsou ve skutečnosti pouze začátkem úspor, ke kterým dojde, až dané programy zabrání mladistvým dostat se na šikmou dráhu trestné činnosti. Mark Cohen, ekonom Vanderbiltovy univerzity (*Vanderbilt University*) spočítal celkové náklady, které nese celá společnost, když jedna mladá osoba přestane chodit do střední školy a zapojí se do trestné činnosti a obchodu s drogami. Celkové číslo odpovídá dvěma milionům dolarů. (Viz příloha II).

Nové znalosti o kriminalitě mládeže a jejích příčinách

Úspěch těchto modelových programů i mnoha dalších úspěšných projektů a strategií, které se popisují dále v této kapitole, je založen na neustále se rozšiřujících znalostech příčin a korelátů kriminality a vývojových cest vedoucích k trestné činnosti. Tento výzkum poskytuje základ slibných strategií, které by mohly snížit trestnou činnost mládeže v širším měřítku. Průzkum této oblasti přinesl řadu zjištění:

- *Pouze malé procento mladých lidí se stává chronickými mladistvými pachatelí.*

V roce 1972 Marvin Wolfgang a jeho kolegové z Pensylvánské univerzity (*University of Pennsylvania*) vydali seminární práci nazvanou *Delikvence ve vzorku narozených (Delinquency in a Birth Cohort)*, která sledovala trestné chování mezi deseti tisíci mladých lidí narozených ve Filadelfii v roce 1945 od jejich dětství, přes dospívání až do mladých let dospělosti.⁹ Wolfgang zopakoval podobnou analýzu s více než 25 000 osob narozenými v roce 1958 a v posledních letech jiní kriminologové provedli obdobnou analýzu s jinými vzorky.¹⁰ Tento výzkum nám umožňuje sledovat počátek a vývoj trestného chování a nahrazuje století plná spekulací jasnými fakty o tom, kdo se dopouští trestných činů, kdy a za jakých podmínek. Snad nejvýznamnějším zjištěním těchto studií je skutečnost, že malá skupina chlapců, zastupující pouze šest až osm procent, ve skupině mladistvých páchá většinu

všech závažných a násilných trestných činů.

Například Wolfgangova druhá analýza ukázala, že sedm procent mládeže ve Filadelfii se dopustilo 61 procent všech trestných činů, 65 procent všech závažných trestných činů, 60 procent všech vražd, 75 procent znásilnění a 73 procent loupeží.¹¹ Míra trestné činnosti dívek se v poslední době značně zvýšila, čímž před právním systémem pro mladistvé stojí velká výzva. V porovnání s chlapci je však u dívek mnohem nižší pravděpodobnost, že se dopustí násilí nebo dostanou do chronického stádia kriminality. ***Pokud chceme efektivně snížit trestnou činnost mladistvých, prevenci a veškeré zásahy je nutno zacílit na mladé lidi, u nichž je riziko vývoje v chronické stádium nejvyšší.***

- *Kriminální dráha téměř vždy začíná v dětství*

Podle Delberta Elliota, jehož Celostátní průzkum mládeže (*National Youth Survey*) sledoval trestnou činnost 1725 mladistvých až do věku 27 let, „závažná násilná trestná činnost začíná především v období mezi 12 až 20 lety. Po dosažení dvaceti let se riziko spuštění nezákonného chování blíží nule.“¹² Počátku chronického násilí v mládí vždy předchází vzdorovité, rušivé, agresivní a jinak problematické chování v dětství. ***Snahy o prevenci trestné činnosti zaměřené na mládež, které se snaží nalézt vysoce rizikové děti a efektivně s nimi pracovat, nabízí řešení nevyčíslitelné hodnoty.***

- *Osoby, ze kterých se stanou chroničtí pachatelé závažných a násilných trestných činů, se většinou vyvíjejí podle předvídatelných fází.*

Rolf Loeber z Pittsburgské univerzity (*University of Pittsburgh*) označil tři výrazné vývojové cesty, po kterých se děti dostávají do fáze chronických delikventů a poté dospělých pachatelů: *přímočará cesta* (od zastrašování a další agrese v dětství k fyzickým potyčkám v mládí a trestné činnosti v dospělosti), *podpovrchová cesta* (od kradení v obchodech a častého lhaní k vandalismu a/nebo zakládání požárů a k majetkové trestné činnosti) a *cesta střetu s autoritou* (od tvrdohlavosti, vzdorovitosti přes záškoláctví a dalšího porušování předpisů k závažným činům v podobě násilných a/nebo majetkových trestných činů). Téměř 80 až 90 procent mladistvých, ze kterých se stali chroničtí pachatelé trestné činnosti, se do tohoto stádia dostala po jedné z uvedených cest.¹³ ***Pokud pochopíme tyto vývojové procesy, budeme mít příležitost nalézt nejrizikovější děti a mládež a zasáhnout včas, aby nedošlo k potenciálnímu spuštění trestné činnosti.***

- *Odborníci stále častěji spojují počátek trestné činnosti nebo jeho prevenci se společnými „rizikovými faktory,, které „u mladistvých zvyšují,, náchylnost k problémovému chování, a se společnými „ochrannými faktory,, které mohou mládež před těmito riziky izolovat.*

V průběhu osmdesátých a devadesátých let se objevila jednotná teorie, která vysvětluje, proč si mladí lidé volí cestu trestné činnosti a proč ji v průběhu času opouštějí nebo na ní naopak setrvávají. Tento model sociálního vývoje (*Social Development Model*) je založen na dvou pilířích: jedním je **riziko** a druhým **ochrana**. Model se snaží spojit dvě dávno oddělené protilehlé strany, tj. kořeny hledající teoretiky (kteří většinou vysvětlují kriminalitu jako nevyhnutný důsledek nespravedlivé a nekvalitní společnosti) a zastánce „osobní odpovědnosti,, (kteří veškerou vinu za trestné činy kladou do rukou pachatelů), a soustředí se na individuální i okolností proměnné s prokázaným vztahem k trestné činnosti.

- Pokud se daná osoba **v rámci komunity** setkává s násilím, drogami, zbraněmi, pouličními gangy a chudobou, velice výrazně se zvyšuje pravděpodobnost, že se vydá na cestu trestné činnosti, zatímco účast v pozitivních komunitních aktivitách a vztah k milující dospělé osobě mohou snížit riziko náběhu kriminality i u mládeže v nejproblematictějších oblastech.
- **Ve školách** tkví riziko v raném neúspěchu, slabé svázanosti se školou a nekvalitním školním prostředím, zatímco ochranné faktory zahrnují akademický úspěch, motivaci ke studiu a pozitivní školní prostředí.
- Co se týče **přátel**, mezi rizikové faktory patří napojení na gangy anebo jiné deviantní a protispolečenské skupiny věkově stejně starých jedinců a mezi ochranné faktory lze zařadit vztahy s pozitivními a prospolečenskými osobami.
- **V rodině** se mezi rizikové faktory počítá zlé nakládání nebo zanedbání, tradice kriminality, časté rodinné konflikty nebo nedbalé a nevlídné zacházení, zatímco mezi ochranné faktory se řadí konzistentní a podpůrný rodičovský dozor a silná vazba k jednomu nebo oběma rodičům.
- Co se týče samotného **jednotlivce**, rizikové faktory zahrnují rané problematické chování, užívání drog nebo alkoholu, duševní problémy, vzdorovitost, impulsivnost a nevyvinuté schopnosti pro řešení sociálních problémů, zatímco mezi ochrannými faktory lze jmenovat houževnatost, pozitivní myšlení a orientaci směrem do budoucnosti.

Vážné delikventní a jiné negativní chování mladých lidí však nemá pouze jedinou příčinu. Špatný výsledek většinou závisí na kombinaci více rizikových faktorů ve škole, v rodině a v komunitě a na náchylnosti daného dítěte k trestné činnosti. Prevence se z tohoto hlediska stává snahou o co největší snížení vlivu nebezpečných rizikových faktorů na děti a zesílení ochranných faktorů. *Prevence může uspět, pokud se identifikují rizikové faktory, které vedou mladé lidi k trestné činnosti, a pokud se na tato rizika soustředíme a budeme se snažit je překrýt pozitivními vlivy.*

- *Výzkumy stále více ukazují, že rodina je nejvýznamnějším faktorem, který může vést ke spuštění trestné činnosti nebo nápravě daného člověka.*

Kriminalita mládeže nemá pouze jednu příčinu, pokud bychom však měli označit jeden společný faktor, který prochází všemi případy, pak je to obvykle určitý typ rodinného selhání,, sdělil v roce 1999 Lawrence Steinberg, psycholog z *Temple University*, pracovní skupině zabývající se tímto tématem v americkém Kongresu.¹⁴ Steinberg označil šest možností, jak rodinné problémy mohou vést ke spuštění trestné činnosti a násilí: **kontakt s násilím v rodině**, čímž se násilí stává přijatelnějším v očích mladých lidí jako řešení problémů, **biologické změny v mozku**, které byly zaznamenány u dětí vystavených násilí a traumatickým situacím v raném dětství, **duševní zdravotní problémy**, které převažují u dětí, jejichž rodiče se chovají nepřátelsky, trestají je a zanedbávají, **osobnostní problémy**, ke kterým často dochází u dětí vychovávaných negativními nebo náladovými rodiči, **problémy ve škole**, které se vyskytují u dětí, jejichž rodiče se aktivně a konstruktivně nezajímají o jejich vzdělání, a **vnímavost k negativním tlakům ze strany věkových stejně starých osob**, když rodiče nevěnují dostatečnou pozornost chování svých dětí a skupina přátel (nebo gang) začne mít na daného jednotlivce značný protispolečenský vliv. V rámci zprávy o výsledcích studie vzorku 20 000 dospívajících osob Steinberg řekl pracovní skupině Kongresu, že „převážná většina dospívajících, u kterých byly zjištěny největší problémy – a to nejen v souvislosti s jejich protispolečenským chováním, ale také se školními výsledky, rozvojem osobnosti a všeobecným duševním zdravím – pocházela z rodin, kde se rodiče chovali nepřátelsky nebo lhostejně.,¹⁵ *Prevence trestné činnosti a zásahy, které ignorují rodinný kontext nebo se rodinnými otázkami zabývají pouze okrajově, pravděpodobně nepřinesou trvalou změnu v chování delikventní a rizikové mládeže.*

- *S příchodem období dospívání mohou styky s delikventními soukmenovci výrazně zvýšit riziko spáchání trestného činu.*

Když se dospělý člověk dopustí krádeže, znásilnění, loupeže, zabití, vloupání nebo přepadení, obvykle postupuje sám. Když ovšem tyto činy páchají mladiství, obvykle tak činí spolu s ostatními. „Nic není v souvislosti s kriminalitou mládeže důležitější než „skupinový kontext,, jak jej nazývají sociologové,, píše kriminolog Franklin Zimring z Kalifornské univerzity (*University of California*) v Berkeley.¹⁶ Zatímco vliv skupinového tlaku na mladistvé není nijak novým zjištěním, celková významnost skupinových faktorů při prevenci trestné činnosti se teprve postupně odhaluje. V září 1999 americký časopis *American Psychologist* vydal článek, který zkoumá dva intervenční programy pro mládež s trestní historií, které byly použity skupinově a individuálně. V obou případech se ukázalo, že účastníci, kteří se výrazně zapojovali do skupinových činností, vykázali vyšší míru recidivy nejen v porovnání s těmi, kteří prošli individuálními nebo rodinnými terapiemi, ale dokonce i s kontrolní skupinou, na kterou nebyly aplikovány žádné intervenční modely.¹⁷ ***Více než jedna čtvrtina prevenčních a terapeutických programů ukázala kontraproduktivní výsledky. Mnohé z neúspěšných programů stejně jako v podstatě všechny programy, které jsou v současné době zavedeny v nápravných zařízeních, residenčních terapeutických střediscích a skupinových domovech, používají skupinové přístupy, v jejichž rámci se mladiství pachatelé setkávají s dalšími stejně starými problematickými osobami. Důkazy jasně naznačují, že pro většinu z těchto mladých lidí by bylo mnohem lepší, kdyby se zúčastnili programů, které spíše minimalizují než zdůrazňují takové kontakty.***

- *Většina mladých lidí, kteří se dopustí trestné činnosti v období dospívání, od ní do začátku dospělosti upustí.*

Celostátní průzkum mládeže ukázal, že více než 30 procent chlapců se do věku 18 dopustilo alespoň nějakého vážného násilného činu. Jen málo z nich však bylo zatčeno kvůli násilné trestné činnosti, ale do věku 21 let stejně více než 75 procent z nich od násilí upustilo. Další průzkumy zjistily, že trestní dráha většiny mladistvých pachatelů násilné trestné činnosti trvá pouze jeden rok. ***Pochopení tohoto samonápravného vývoje je klíčové pro každou snahu o potlačení kriminality mládeže. Většina mladistvých pachatelů, i těch, kteří se dopouštějí vážných násilných činů, není předurčena k životu ve zločinu.***

Jedná se spíše o dospívající osoby, které se špatně rozhodly – někdy až katastroficky špatně, podlehly tlaku skupiny a dočasně nad sebou ztratily kontrolu. Tito mladí lidé by měli být

potrestání za své činy, ale trest by měl být takový, aby vážně nepoškodil jejich budoucí životní šance.

- *Amerika v souvislosti s kriminalitou mládeže trpí dvěma problémy. Trestné činnosti se dopouštějí jinak zcela „normální“, mladí lidé, kteří takzvaně uklouznou na krátkou dobu pouze v období dospívání, a pak jsou tu osoby, které v nezákonném počínání pokračují a jsou s ním spojeny celý život.*

Terrie Moffitt z Univerzity ve Wisconsinu (*University of Wisconsin*) zjistil, že podobné procento mužské populace (přibližně 3 – 6 procent) vykazuje závažné poruchy chování v mnoha životních obdobích – těžkou zvládnutelnost v dětství, poruchy chování na základní škole, první vazbu ještě před počátkem dospívání, uvěznění za násilný trestný čin do věku 20 let a v dospělosti diagnózu protispolečenské poruchy osobnosti. Moffitt zjistil, že ve věkovém intervalu 15 až 18 let bývá zatčeno 20 až 25 procent chlapců.¹⁸ Jak již bylo výše uvedeno, více než tři čtvrtiny mladistvých, kteří se dopouštějí násilných činů právě v období adolescence, do věku 21 let z násilí takzvaně „vyrostou“. Klíčový rozdíl mezi osobami, které cestu trestné činnosti opustí a které v ní pokračují, je schopnost vytvořit si pozitivní vazby na hlavní proud společnosti – najít si stabilní zaměstnání, životního partnera nebo obojí. ***Proto se naše strategie pro boj s trestnou činností mládeže musejí optimalizovat, aby neničily možnosti mladých lidí si tyto pozitivní vazby v raném období dospělosti vytvořit. V zapálené snaze o potrestání viníků problém kriminality pouze dále rozdmýcháme, pokud i nadále budeme mladé pachatele odcizovat společnosti, ničit možnosti úspěchu v hlavním proudu společnosti a pokud jim nepomůžeme vybudovat dostatečné praktické a sociální dovednosti, které jsou k tomuto úspěchu nutné.***

Pokroky komunitních terapií pro nezletilé pachatele trestné činnosti

Pokud máme jmenovat jedno zcela jasné zjištění, které přinesly výzkumy programů zavedených v rámci právního systému pro mladistvé v minulých letech, pak je to zcela jistě skutečnost, že přesun mladistvých pachatelů do zařízení mimo jejich vlastní domov často není tou nejvhodnější strategií pro dlouhodobé potlačení kriminality. Recidiva je u většiny nápravných zařízení pro mladistvé, internátních středisek a terapeutických skupinových domovů velmi vysoká. Pokud se na ni zaměříme v rámci intenzivních komunitních dozorných programů, je většinou stejně nízká nebo ještě nižší než v zařízeních mimo domov

(za zlomek nákladů), ale vůbec nejnižší procento přinášejí intenzivní programy zaměřené na rodinu nebo multidimenzní intervenční programy.

Někteří mladiství jsou příliš nebezpeční, a proto není možno jim umožnit volnost pohybu. Jiní zas nemají žádné bezpečné a zdravé místo, které by mohli považovat za svůj domov. Někteří spáchali tak závažné trestné činy nebo se jich dopouštějí až s chronickou četností, že morální standardy společnosti vyžadují vážné potrestání. Tito mladiství musí být umístěni do internátních zařízení. Přesto by však byl úspěch u většiny z nich včetně těch, kteří jsou nyní uvězněni v různých zařízeních, jistější, kdyby se náprava prováděla pomocí dozoru, terapie a vývojových programů mládeže v jejich vlastních domovech nebo komunitách.

Tato skutečnost je výzvou současným zavedeným postupům v celé zemi a zároveň představuje také velkou příležitost pro reformu právního systému pro mladistvé. *Přibližně dvě třetiny všech nákladů, které se v současnosti na tento systém vyčleňují, jsou určeny na ubytování mladistvých v zařízeních mimo jejich domovy, čímž se náklady pohybují mezi 100 až 200 dolary na osobu a den. Většinou se však nejedná o násilníky ani chronické pachatele. Odborníci na kriminalitu mládeže dokázali, že za mnohem méně peněz je možno v rámci novátorských programů dozírat na mladistvé pachatele v rámci komunity, zaručit, že většina z nich se nedopustí žádného trestného činu, a snížit pravděpodobnost, že se ho dopustí v budoucnosti.*

Neresidenční tresty a služby

Kromě multisystémové terapie a funkční rodinné terapie, které byly zdůrazněny na počátku této kapitoly, se ukázala jako efektivní ještě celá řada jiných intenzivní neresidenčních strategií pro mladistvé. **Strukturální rodinnou terapii** (*Structural Family Therapy*) vyvinul Jose Szapocznik z Univerzity v Miami (*University of Miami*) a jejím výsledkem je výrazné snížení problematického chování mezi dětmi a dospívajícími. Ke konci osmdesátých let Szapocznik provedl trojí experiment s dětmi hispánského původu ve věku 6 až 11 let, u kterých se projevovaly závažné problémy s chováním. Zjistil, že děti po absolvování strukturální rodinné terapie nebo tradičního individuálního poradenského programu dosáhly v průběhu programu přibližně stejných výsledků a obě skupiny výrazně předčily skupinu bez terapie (která se účastnila pouze rekreačního programu). Avšak rok po ukončení programu skupina, která prošla individuální terapií, měla mnohem více problémů a funkčnost rodiny se výrazně zhoršila, zatímco u absolventů strukturální rodinné terapie se rodinná situace nadále zlepšovala. „Terapie zaměřená pouze na děti zdánlivě dostatečně

pokryje symptomy,, uvedl Szapocznik, „ale zanedbává a zvyšuje riziko špatné rodinné situace.,,¹⁹ Ve studii z roku 2000 se strukturální rodinná terapie ukázala jako mnohem úspěšnější než skupinové poradenství pro dospívající hispánského původu ve věku 12 – 18 let s problematickým chováním. Téměř polovina účastníků strukturální rodinné terapie s vážnými poruchami chování učinila podstatné pokroky oproti pouze pěti procentům mladistvých, kteří prošli skupinovým poradenstvím. Pravděpodobnost snížení agresivity byla u strukturální rodinné terapie třikrát vyšší.²⁰

Multidimenzní rodinná terapie (*Multidimensional Family Therapy*) je příkladem dalšího modelu, který také výrazně pomohl zvrátit problematické chování mezi mládeží, a to především u různých typů závislostí. Podle studie z roku 1996 zaměřené na mladistvé uživatele drog tato metoda zlepšila rodičovské dovednosti u 69 procent zúčastněných rodin, 71 procent absolventů výrazně omezilo problematické chování a 79 procent podstatně omezilo užívání drog.²¹ V jiné studii se závislost na drogách snížila z 53 procent na počátku programu na 9 procent na jeho konci a po roce sledování klesla na tři procenta.²² Třetí studie zjistila, že závislost se snížila o 55 procent v průběhu programu a udržela se na nízké úrovni po roce sledování, zatímco skupinová terapie vedla pouze k 37 procentnímu snížení a multirodinné vzdělávání přineslo 25 procentní pokles.

Takzvané „balíčkové služby,, (*wraparound services*) nabízejí další slibný model komunitního programu pro mladistvé pachatele a další osoby s problematickým chováním. Tato strategie vznikla v osmdesátých letech a jejím cílem bylo co nejvíce omezit umístování mladistvých mimo domov (a zejména mimo jejich vlastní stát) do skupinových domovů nebo internátních zařízení. Balíčkové služby mají každého jednotlivce komplexně zasadit do kontextu individuálních služeb a podpory a nenutit ho, aby se přizpůsoboval předem určenému programu v umělém prostředí. Každému mladistvému je přiřazen koordinátor, který poskytuje instruktáž, vede proces hodnocení potřeb daného mladého člověka, pracuje s jeho rodinou a označuje a koordinuje potřebné služby a provádí pečlivý dozor.

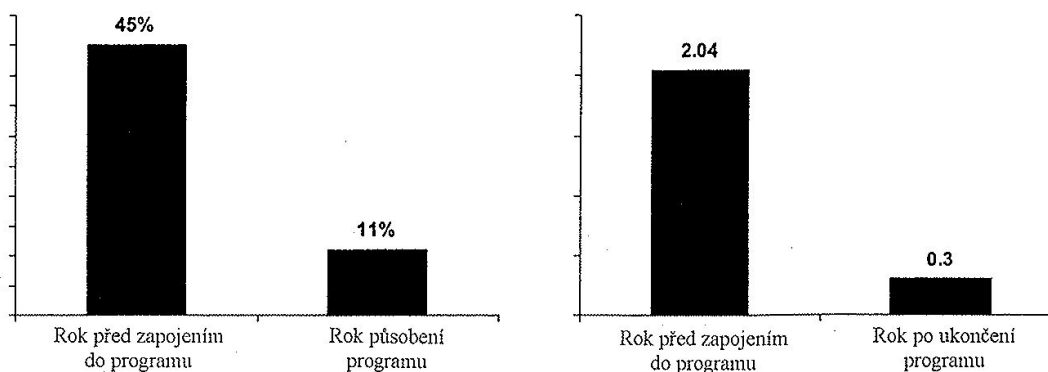
V některých komunitách tyto služby byly využity jako jádro celkové reformy ke koordinaci všech institucí, které pracují s mladistvými s emocionálními problémy – tzn. zařízení sociální péče pro děti, nemocnice pro duševně choré, zvláštní školy a instituce působící v rámci právního systému pro mladistvé. Projekt balíčkových služeb v Milwaukee (*Wraparound Milwaukee*) stál 27 milionů dolarů a každoročně pracuje s 600 mladými lidmi,

poskytuje školené koordinátory péče, kteří zařizují potřebné služby prostřednictvím řady poskytovatelů v celém městě. Potřebné finanční prostředky poskytuje systém Medicaid, zdravotnictví pro duševně choré a zdroje v oblasti právního systému. Projekt tak získává paušální platbu na každého účastníka a musí hradit všechny náklady na poskytovanou péči, včetně internace nebo uvěznění. Je zde tedy silná motivace pomáhat co nejvíce mladým lidem zůstat doma.²³ David Satcher, americký ministr zdravotnictví, v roce 1999 velmi tento projekt chválil a propagoval jeho manažersky stavěnou péči a financování pomocí paušálních plateb na hlavu jako cenný nástroj „pro zajištění, že budou získány ty nejvhodnější služby, pro mladistvé s emocionálními poruchami. Dále uvedl, že „takto je možno nabídnout dlouhodobou a komplexní péči úsporným způsobem, který snižuje náklady všech zúčastněných institucí,“²⁴

Program z Milwaukee ukazuje velice dobré výsledky na množině značně problematické populace. V roce 1999 bylo mezi soudem zaslány účastníky 69 procent pachatelů trestné činnosti, 72 procent osob, u nichž byla stanovena diagnóza nějaké poruchy chování nebo odpor vůči společnosti. Jakmile však program začal, všechna klinická měření chování ukázala jasné zlepšení a počet zatčení se výrazně snížil. Zatímco 45 procent účastníků se dopustilo v roce před započítáním projektu dvou nebo více trestných činů, rok po ukončení programu dva nebo více trestných činů spáchalo už jen 11 procent absolventů. V dubnu 2000 byly k dispozici údaje z návazného sledování 54 účastníků a mezi nimi se průměrný počet zatčení snížil o 85 procent, tj. z 2,04 v průběhu roku před začátkem programu na 0,30 v roce po ukončení programu.²⁵

Graf č. 4

Dopad projektu balíčkových služeb v Milwaukee na míru trestné činnosti

Pramen: Oddělení zdravotnictví v Milwaukee (*Milwaukee County Health Division*)

Další intenzivní neresidenční programy pro mladistvé nejsou sice tak úspěšné jako výše zmíněné projekty, ale také vykázaly dobré výsledky. Na konci osmdesátých let soud pro mladistvé ve správní oblasti Wayne v Michiganu náhodně posílal pachatele opakovaných trestných činů do výchovných zařízení pro mladistvé s vězeňským řádem nebo do jednoho ze tří neinternátních intenzivních programů, kde se jim dostávalo jisté péče a poradenství, zatímco zůstávali ve svých domovech a komunitách. Při hodnocení se zjistilo, že pravděpodobnost spáchání dalšího trestného činu byla u uvězněné skupiny o něco nižší než u mladistvých v intenzivních programech, tento rozdíl však vysvětlují jejich omezené možnosti v průběhu uvěznění. Po opuštění těchto zařízení se jejich chování nijak nezlepšilo a trestné činy, kterých se dopustili, byly s vyšší pravděpodobností závažné a/nebo násilné v porovnání s činy účastníků intenzivních alternativních programů. ***Tyto intenzivní programy byly „stejně účinné jako uvěznění a náklady se snížily o jednu třetinu„***²⁶ ***Celkově pak projekt ušetřil daňovým poplatníkům přibližně 8,8 milionů dolarů za tři roky.***

Včasný zásah ve skupině mladých a vysoce rizikových pachatelů.

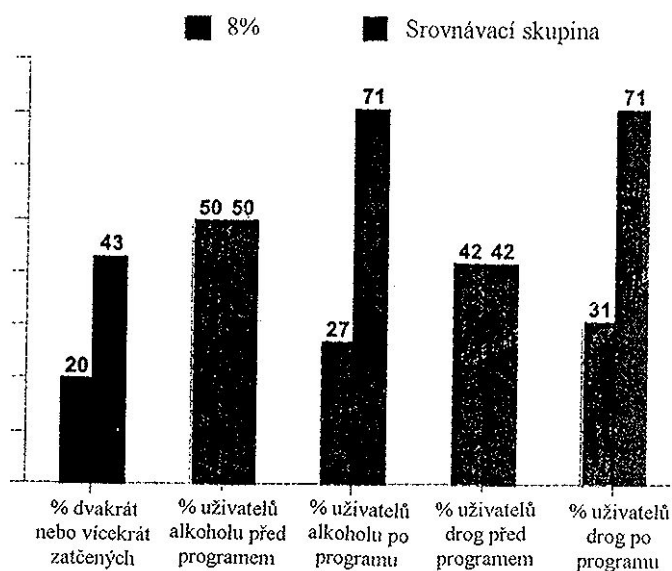
Mezi další z obecně platných zjištění výzkumů patří skutečnost, že mladiství, kteří se začnou dopouštět trestné činnosti a/nebo jsou často zatčeni v nízkém věku, jsou vystaveni velkému riziku, že se z nich stanou chroničtí pachatelé. Celostátní průzkum mládeže ukázal, že pravděpodobnost vývoje do chronického stadia byla dvakrát až třikrát vyšší u zkoumaných účastníků, jejichž trestná činnost začala před dosažením 12 let, než u mladistvých, kteří se jí začali dopouštět až později v dospívání.

Ve správní oblasti Orange v Kalifornii pracovníci podmíněčných alternativních programů se moudře snaží vyhledávat potencionální chronické pachatele již v jejich nízkém věku. Po prozkoumání vlastností tamější delikventní populace určili, že osm procent všech mladistvých, kteří byli kdy zatčeni, se zařadí do skupiny chronických mladistvých pachatelů. Po dalším zkoumání odhalili signály, které tento vývoj předurčovaly již při spáchání prvního trestného činu – věk v době zatčení, mnohé rizikové faktory v souvislosti s neuspokojivou situací v rodině, užívání drog nebo alkoholu a chování vedoucí k delikvenci. Na základě těchto údajů zde pak v roce 1994 zahájili intervenční program specificky zaměřený na patnáctileté a mladší pachatele prvních trestných činů, u nichž byly zjištěny další rizikové faktory. Předběžné výsledky ukazují, že tento „program pro řešení osmi procent,, (*8 Percent program*) výrazně snížil míru recidivity. V rámci pilotního projektu bylo jeden rok po ukončení programu za další čin odsouzeno 49 procent extrémně rizikových pachatelů,

zatímco běžně se tato míra na základě záznamů u stejného typu mladistvých pohybovala kolem 93 procent.²⁷ V nedávné době v Orange náhodně přiřazovali vysoce rizikové mladistvé jedince do tohoto „programu pro řešení osmi procent,, nebo na obvyklé podmíněčné tresty. Po roce bylo dvakrát nebo vícekrát zatčeno 20 procent účastníků programu, zatímco ve druhé skupině až 43 procent. Navíc pravděpodobnost dalšího užívání alkoholu nebo drog se u absolventů programu také výrazně snížila.²⁸ Podobné programy se v současnosti testují v dalších oblastech v Kalifornii.

Graf č. 5

**„Program pro řešení osmi procent“, Program pro brzký zásah ve skupině mladých a vysoce rizikových pachatelů
Správní oblast Orange, Kalifornie**

Pramen: Oblastní úřad pro dozor nad podmíněčnými tresty v Orange (*Orange County Probation Department*)

Reintegrační úsilí.

Co se týče pachatelů, kteří jsou na ose závažnosti označeni za méně než nebezpečné, mnohé státy nyní podporují rozpočty na alternativní podmíněčné tresty a rozšiřují nabídku komunitních služeb, do kterých se často zapojují dobrovolníci a v jejichž rámci se pachatelé musí setkat s oběťmi a přijmout odpovědnost za škody, které způsobili.

- Na základě maorské tradice z New Zealandu vznikl **program rodinných skupinových diskusí (*Family Group Conferencing*)**, který se zaměřuje na problémy

delikventního chování v Austrálii, Velké Británii, Kanadě a několika oblastech ve Spojených státech. Mladiství pachatelé nenásilných trestných činů se v rámci tohoto procesu setkávají se svými rodinami, oběťmi a dalšími odpovědnými dospělými osobami, hovoří o příčinách daného činu a určují spravedlivý trest, který by vynahradil způsobenou škodu.

- Ve stále více oblastech se zakládají **soudy pro mladistvé**, které se zaměřují na otázku **drog nebo alkoholu (*Juvenile Drug Courts*)**. Tyto programy poskytují účastníkům péči a širokou individuální podporu a ze šesti v roce 1995 se rozrostly až do počtu 90 v roce 2000 a dalších 72 se plánuje.²⁹
- **Soudy dospívajících (*Teen Courts*)**, v jejichž rámci mladí lidé pomáhají určit trest jiným mladistvým osobám, se z 50 v roce 1991 rozšířily na 400-500 v roce 1998.³⁰ Většina z případů, které se zde řeší, se týká pachatelů prvních nenásilných trestných činů, kteří se přiznali, a účelem soudního řízení je stanovit příslušný trest – obvykle se jedná o veřejně prospěšné práce, někdy v kombinaci s omluvným dopisem adresovaným oběti, osvětu na téma drog/alkoholu a/nebo peněžní restrikce.
- Na mnoha místech také vznikly takzvané **soudy pro případy držení zbraní (*Gun Courts*)** nebo **programy pro osvětu související s ozbrojováním (*Gun Awareness Programs*)**, jejichž účelem je snížit počet ozbrojených dospívajících osob a zvýšit povědomí pachatelů prvních nebo druhých ozbrojených trestných činů o škodách, které způsobují zbraně, a důkladně jim vštípit, jaké nebezpečí držení zbraně představuje.³¹

Panely pro pomoc mladistvým (*Youth Aid Panels*) ve Filadelfii jsou složeny z vyškolených dobrovolníků z dané komunity, kteří vyslechnou 800 případů mladistvých pachatelů prvních trestných činů každým rokem, tj. 10 procent všech případů v rámci soudního systému pro mladistvé. Byly založeny v roce 1987 oblastním návladním, dnes působí ve všech 24 policejních okrscích Filadelfie a každý z nich je složen z deseti dobrovolníků. Panely se scházejí vždy dva večery v měsíci a pokaždé vyslechnou případy dvou mladistvých pachatelů za večer. Jedná se o pachatele, kteří se ke svým činům již dříve přiznali. Při tomto slyšení jim členové panelu kladou otázky a hovoří s jejich rodiče i s oběťmi. Nejprve se věnují činu samotnému a poté hodnotí pozitivní a negativní vlivy v životě pachatele, ať už se jedná o rodinu, školu nebo osoby, se kterými se stýká.

Na rozdíl od právně formálního a neosobního slyšení, které je vlastní soudům pro mladistvé, jsou panely pro pomoc mladistvým záměrně velice osobní a vyžadují, aby sám

mladistvý pachatel (a ne jeho právník) odpovídal na celou řadu otázek. Na konci slyšení panel navrhne tříměsíční „smlouvu o poskytnutí pomoci,,“, která může například zahrnovat i navrácení majetku, pokud se jedná o krádež nebo poškození určitých předmětů, dále veřejně prospěšné práce, poradenství, sobotní školení o řešení konfliktů nebo další požadavky. Každému pachateli je přiřazen jeden z deseti členů panelu, který jej dále v průběhu tří měsíců sleduje.³²

Panely pro pomoc mladistvým a další výše uvedené modely jsou součástí rozsáhlejšího hnutí za „vyvážený právní systém zaměřený na reintegraci,,“, jehož cílem je umožnit pachatelům odstranit příčiny trestného chování a/nebo napravit škody, které svými činy způsobili. Mladistvým se zároveň dostává individuální péče, vytvoří si pozitivní vazby a zapojují se do činností v rámci komunity. ***Stále více programů vyžaduje, aby se mladiství pachatelé setkali s oběťmi svých činů a přijali odpovědnost za škody, které způsobili. Mladí tak často dostávají příležitost pracovat nebo nahradit škody, čímž mohou získat odpuštění, zdokonalit své schopnosti a cítit tak vzácné uspokojení z plnění ceněné funkce ve společnosti.*** „Jako všichni mladí lidé i mladiství pachatelé potřebují mít pocit, že někam patří a že jsou užiteční,,“, píše Gordon Bazemore a Clinton Terry, dva z předních zastánců právního systému zaměřeného na reintegraci.³³

K dispozici je sice jen omezené množství údajů z měření dlouhodobého dopadu těchto strategií, ale celková tendence je velmi povzbuzující. Ve Filadelfii své smlouvy úspěšně dokončilo 80 procent mladých lidí, jejichž případy byly vyslyšeny před panely pro pomoc mladistvým. (Případy těch, kteří neuspějí, se pošlou zpět oblastnímu návladnímu a následně je řeší soudy pro mladistvé.) Panely pro pomoc mladistvým rozhodují o případech závažných i drobných trestných činů, ale i přesto Mike Cleary, zástupce oblastního návladního, uvádí, že recidivita zúčastněných osob odpovídá pouze 22 procentům.³⁴ Při hodnocení výsledků soudů pro mladistvé zaměřených na drogy ve Washingtonu se zjistilo, že počet zatčení se u zúčastněných osob v porovnání s běžnými soudy pro mladistvé snížil o 35 procent.³⁵

Reforma vazebních zařízení pro mladistvé.

Prvním setkáním s právním systémem je pro mnoho mladistvých pachatelů pobyt ve vazebním zařízení, což je v podstatě určitá forma místního vězení pro nezletilé, kteří očekávají soudní řízení. V těchto vazebních zařízeních se v celé zemi nachází asi 25 000 osob a náklady na celoroční provoz dosahují 1 miliardu dolarů. Mnohé reformní snahy již ukázaly, že obsazenost těchto zařízení lze výrazně snížit a ušetřit miliony dolarů, aniž by se riziko

občanů zvýšilo.

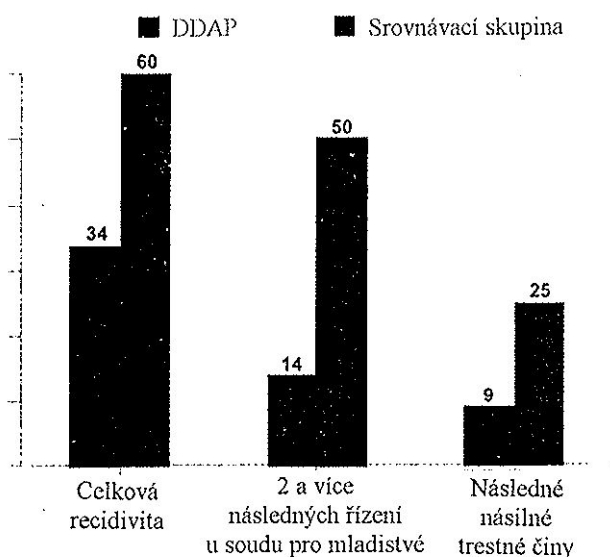
V roce 1987 došlo k naprostému přeplnění jednoho vazebního střediska na Floridě ve správní oblasti Broward, protože zde denně pobývalo 160 mladistvých pachatelů. Organizace na ochranu mládeže podaly žalobu na protest proti špatným podmínkám a následně v této oblasti proběhla reforma celého vazebního systému. Objektivní mapování ukázalo, zda každých ze zadržených mladistvých pachatelů představuje nebezpečí pro svou vlastní osobu nebo pro ostatní a zda existuje riziko útěku, a na základě výsledků pak byly nadále zadržováni pouze ti, kteří odpovídali jednomu z těchto kritérií. Vznikly nové postupy, které měly co nejvíce omezit počet případů, kdy se mladistvý pachatel nedostavení k soudu, protože právě to byl hlavní problém v Browardu (a u mnoha dalších soudů pro mladistvé) a důvod vazby. Dále byl vedle nápravných zařízení zahájen alternativní program, v jehož rámci byli mladiství sice pod dozorem, ale měli přístup k poradenství a vysoce riziková mladá lidé, kteří čekali na řízení na svobodě, procházeli individuálními programy. Díky těmto snahám se v Browardu za pět let podařilo snížit průměrný počet zadržovaných mladistvých pachatelů o dvě třetiny na 56 osob denně, což přineslo úspory ve výši 5,2 milionu dolarů v provozních nákladech.³⁶

Program pro odvrácení pobytu ve vazebních zařízeních (*Detention Diversion Advocacy Program - DDAP*) v San Franciscu se zaměřuje na mladistvé pachatele závažných trestných činů, kteří by s vysokou pravděpodobností čekali na soudní řízení ve vazbě. Program pracuje s pachateli, rodinami, učiteli a dalšími zapojenými dospělými osobami a všichni společně vytvářejí plán pro monitorování daného člověka a poskytování potřebných služeb, které by byly zaměřeny na řešení základních problémů v jeho životě. Pokud soudce pro mladistvé tento plán schválí, k čemuž dochází v 80 až 90 procentech případů, mladistvý je propuštěn z vazebního zařízení a dostává se pod dozor DDAP. Jeho pracovníci mu pak každý den telefonují nebo jej navštěvují a jako manažeři zajišťují potřebné služby. Přibližně osmdesát procent účastníků programu se v této době nedopouští žádného trestného činu a dostaví se k soudnímu řízení. Všichni z této úspěšné skupiny jsou odsouzeni podmíněčně, místo aby je soud poslal do nápravně-výchovných středisek nebo do jiných internátních zařízení pro mladistvé pachatele.³⁷ Hodnocení programu DDAP v roce 1997 ukázalo, že celková recidivita se u jeho účastníků snížila o polovinu (34 procent vs. 60 procent) v porovnání s jinou skupinou pachatelů podobného typu, kteří program neabsolvovali. Pravděpodobnost, že se účastníci programu opět ocitnou před soudem kvůli obvinění z násilného trestného činu, byla třetinová (9 procent vs. 25 procent) a k dalším dvěma nebo více slyšením před soudem pro mladistvé docházelo pouze se čtvrtinovou pravděpodobností

(14 procent vs. 50 procent).

Graf č. 6

Program pro odvrácení pobytu ve vazebních zařízeních (DDAP) San Francisco, Kalifornie

Pramen: Sheldon, Randall, G., *Detention Diversion Advocacy: An Evaluation* (Washington DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, September 1999)

Reforma nápravných zařízení pro nezletilé

Uzavřená nápravná zařízení pro mladistvé s vězeňským řádem budou hrát v právním systému pro mládež vždy velkou roli, i když recidiva zde umístěných osob je po jejich propuštění velmi vysoká. Bezpečnost veřejnosti si však jejich existenci vyžaduje a zkušenosti ukazují, že dobře fungující nápravná zařízení a programy mohou omezit pokračování v trestné činnosti. Řada studií ukázala, že pobyt v nápravném zařízení pro mladistvé do jisté míry zpomaluje frekvenci páchaní trestných činů ve skupině vysoce delikventní mládeže, i když jen velmi zřídka vede k jejímu naprostému ukončení.³⁹ Navíc některá zařízení umožňují mnohem vyššímu procentu mladých lidí vyhnout se dalšímu zatčení po propuštění než tradiční výchovné ústavy.

Institut pro životní prostředí na Floridě (*Florida Environmental Institute*) známý také jako ranch poslední záchrany (*Last Chance Ranch*) pracuje s mladistvými pachateli těch nejzávažnějších trestných činů na Floridě (v průměru 18 předchozích trestných činů a 11,5 závažných činů na osobu). Středisko sídlí ve vzdálené mokřinové oblasti Everglades a na každého pracovníka připadá jen velmi malá skupinka pachatelů. Proces reintegrace je rozvrstven do tří kroků: 1) pracovní a vzdělávací fáze, ve které pachatelé sbírají body, aby

splnili školní a pracovní cíle, 2) pokročilá fáze, kdy se mladiství zapojují do projektů placené práce a 3) intenzivní fáze následné péče, v jejímž rámci se mladiství vrací do svých domovů a komunit, ale musí dodržovat přísný zákaz vycházení a udržovat častý kontakt s pracovníky ranče poslední záchrany. V roce 1992 studie absolventů tohoto projektu a šesti dalších nápravných programů ukázala, že pouze 36 procent z účastníků se opět ocitlo před soudy pro mladistvé během jednoho roku po propuštění v porovnání se 47 až 73 procenty z ostatních šesti zkoumaných zařízení.⁴⁰ V průběhu posledních tří let (1997 – 1999) se recidivita během roku po propuštění z ranče poslední záchrany pohybovala mezi 15 až 29 procenty, což je mnohem méně než u jiných nápravných programů.⁴¹

Program pro pachatele závažných trestných činů (*Capital Offender Program*) v Texasu pracuje s mladistvými pachateli nejzávažnějších trestných činů z daného státu v rámci pětiměsíční intenzivní skupinové terapie, rodinného poradenství (pokud je to možné) a monitorování a podpory po propuštění. Cílem je přimět mladistvé, aby přijali odpovědnost za své činy a vytvořili si jistou empatii a sociální dovednosti, a proto se program tak velice liší od věznic pro dospělé osoby. „Mladý člověk [který se dopustí závažného trestného činu] může strávit 40 let [ve věznici pro dospělé], aniž by si kdy promluvil s jedinou osobou o tom, co učinil a komu ublížil,, říká Judy Briscoe z texaského výboru pro mladistvé (*Texas Youth Commission*). Pokud jsou mladiství přiřazeni do programu pro pachatele závažných trestných činů, „musí o tom mluvit už od prvního dne a pokaždé při skupinovém sezení. Je to mnohem těžší,,⁴² Jak ukazují výsledky, tento postup je také mnohem účinnější. Pouze 5,9 procent všech mladistvých pachatelů, kteří tímto programem prošli, bylo v průběhu následujícího roku po propuštění zatčeno za násilný trestný čin, což je méně než u podobných mladistvých pachatelů v celém Texasu. Specializovaný program pro pachatele sexuálně zaměřených trestných činů také dokázal snížit opakování podobných činů v budoucnosti.⁴³

Intenzivní péče, kterou získali účastníci projektů v ranči poslední záchrany i v texaském programu pro pachatele závažných trestných činů, hraje klíčovou roli hlavně při jejich reintegraci zpět do společnosti. Stále více odborníků zastává názor, že „následná péče,, je rozhodujícím prvkem účinné nápravy. Vytvořit efektivní programy následné péče je velmi těžké kvůli nedostatku finančních prostředků a rozmělněné odpovědnosti mezi probačními pracovníky, osobami, které dohlížejí na pachatele propuštěné pod podmínkou dobrého chování (*parole workers*), soudci a komunitními institucemi pro mladistvé. Ve skutečnosti již několik projektů následné péče selhalo a nesnížilo recidivitu účastníků, protože plánované služby nebyly nikdy poskytnuty. Ke konci osmdesátých let například federální Úřad právního

systemu pro mladistvé a prevence trestné činnosti financoval projekt pro pachatele násilné trestné činnosti (*Violent Juvenile Offenders Project*) v Memfisu, Newarku, Bostonu a Detroitu. Model zahrnoval internaci v malých zabezpečených nápravných zařízeních, po které byli pachatelé přemístěni do komunitních residenčních programů (například do skupinových domovů) a po propuštění jim byla poskytnuta intenzivní podpora a dozor. Při hodnocení se ukázalo, že v Newarku a Memfisu byl model zaveden velmi nekvalitně a recidiv se nezlepšila. V Bostonu a Detroitu však program pracoval dobře a jeho účastníci vykazali mnohem nižší recidivitu než jinde, následně se dopouštěli mnohem méně závažných trestných činů a jejich frekvence byla mnohem nižší než u náhodně vybraného vzorku pachatelů, kteří byli uvězněni v tradičních zařízeních.⁴⁴

Úspěšné strategie pro prevenci trestné činnosti před jejím počátkem

Kromě zdařilých strategií, které napomáhají snižovat recidivitu u mladistvých, kteří se již dopustili trestného činu, sociální odborníci vytvořili v posledních letech také celou řadu intervenčních metod pro prevenci počátku trestné činnosti.

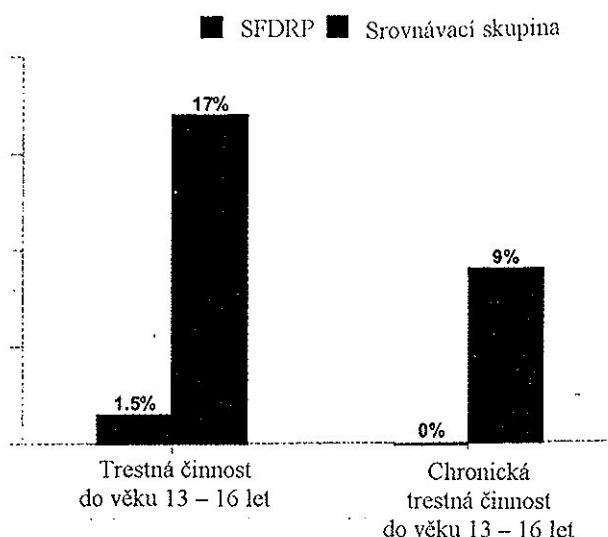
Programy pro rané dětství (Early Childhood Programs).

Ze všech strategií prevence trestné činnosti, které kdy byly testovány, se jako nejúčinnější ukázaly programy zaměřené na děti v jejich prvních čtyřech letech života. Výzkumný program pro rozvoj rodiny (*Family Development Research Program - SFDRP*) v Syracuse v New Yorku pracoval se 108 rodinami s nízkými příjmy. Pracovníci programu rodiny často navštěvovali (na začátku a v průběhu těhotenství) a poskytovali kvalitní dětskou péči (v předškolním věku). Když tyto děti dosáhli 13 až 16 let, pouze 1,5 procent z nich mělo určité podmíněné tresty v porovnání se 17 procenty mladistvých z kontrolní skupiny, kterým nebyly poskytnuty žádné služby.⁴⁵ Mezi účastníky programu se neobjevil žádný chronický pachatel, oproti tomu v kontrolní skupině jich bylo 9 procent. Studie v Houstonu, New Havenu, Elmiře, New Yorku a Memfisu také ukázaly významný a pozitivní dlouhodobý dopad intenzivních návštěv domovů v raném dětství na chování osob. **Předškolní program Perry** (*Perry Preschool Program*) v Ypsilanti v Michiganu ukázal, že intenzivní a vysoce kvalitní vzdělávací programy pro velmi malé děti mohou být vysoce účinným nástrojem prevence trestné činnosti. V rámci tohoto programu došlo ke spojení velmi kvalitní výuky dětí (učitelé s vysokoškolským diplomem), pomoci rodičům a každotýdenních návštěv, čímž se

podarilo snížit počet uvěznění v průběhu dospívání a rané dospělosti. Před dosažením 27 let bylo pouze sedm procent účastníků zatčeno více než pětkrát v porovnání s 35 procenty mladistvých v náhodném vzorku, kterým se nedostalo žádné péče.⁴⁶

Graf č. 7

Výzkumný program pro rozvoj rodiny v Syracuse (SFDRP)

Pramen: Lally, J.R., Mangione, P.L. & Honig, A.S. „The Syracuse Family Development Research Program: Long-range impact of an Early Intervention With Low-Income Children and their Families“, in *Parent Education as Early Childhood Intervention: Emerging Directions in Theory, Research and Practice*, D.R. Powell (Ed.) (Norwood, N.J.:Publishing Corp., 1988)

Léčba poruch chování.

Děti, které mají určité poruchy chování v raném dětství, představují potenciální klíč k potlačení trestné činnosti. Je samozřejmé, že zločinci nevyrostou ze všech problematických dětí. Ve skutečnosti většina z nich nemá se zákonem žádné problémy. Ovšem velká část mladistvých, ze kterých se stávají chroničtí pachatelé závažných trestných činů, v dětství určité problémy s chováním měla. Pokud najdeme děti, u kterých je riziko budoucí delikvence vysoké, a poskytneme jim účinnou a individuální péči, můžeme podstatně snížit počet chronických pachatelů ve společnosti.

Několik školicích strategií v posledních dvaceti letech velice úspěšně pomohlo rodičům vyřešit problémy s chováním u dětí. Například v rámci rodičovského programu nazvaného **Neuvěřitelná léta** (*The Incredible Years*) se rodičům promítají videokazety, které je informují o vhodných a pozitivních metodách, a pořádají se skupinové diskuze. V jednom

vědeckém experimentu se ukázalo, že díky tomuto programu 67 až 78 procent dětí s poruchami chování ve věku 3 – 8 let tyto problémy po 10-12 týdnech již nemělo a zlepšení přetrvalo u dvou třetin i po roce od ukončení programu. Další manažerská rodičovská strategie ukázala pozitivní výsledky, které přetrvaly i po 10-14 letech od ukončení programu. Jiné prevenční programy se soustředí na péči o samotné problematické děti a vyučují je kognitivním dovednostem a určitým způsobům chování, díky nimž jsou děti schopny udržet své impulzy pod kontrolou a pozitivně řešit problémové situace.

Nejúčinnější intervenční programy spojují školení rodičů a rozvoj sociálních schopností. V nedávné době například Carolyn Webster-Strattonová v Washingtonské univerzitě (*University of Washington*) zjistila, že po roce od ukončení programu 60 procent dětí s poruchami chování z rodinách, kterým bylo poskytováno pouze školení pro rodiče, a 74 procent dětí z rodin, kde byla výuka určena pouze dětem, dosáhlo třicetiprocentního nebo vyššího snížení deviace chování. Oproti tomu v rodinách, kde byla péče zaměřena na rodiče i na děti, došlo k třicetiprocentnímu nebo vyššímu zlepšení u 95 procent dětí. **Průběžná experimentální studie z Montrealu** (*Montreal Longitudinal Experimental Study*) také velmi úspěšně spojila školení rodičů a výuku kognitivních a behaviorálních schopností. Byla zacílena na 166 francouzsky mluvících kanadských chlapců s problematickým chováním. Na konci dvouletého programu nebyly sice mezi zúčastněnými dětmi a dětmi v kontrolní skupině zjištěny žádné rozdíly, ale po dvou letech (věk 11-12 let) se absolventi programu méně bili, pravděpodobnost problematického přizpůsobení byla o polovinu nižší a pravděpodobnost delikventního chování se výrazně snížila. V raném období dospívání se účastníci programu méně často zapojovali do gangů a neužívali drogy ani alkohol.⁴⁷

Prevence v rámci školy.

Smysluplnému zhodnocení výsledků bylo zatím podrobena jen velice málo školních programů prevence násilí, delikvence a užívání drog či alkoholu. Údaje, které jsou k dispozici, však naznačují, že většina prevenčních programů nabízených v současné době školami, především rychlé jednodimenzní programy zaváděné bez plánování a bez dostatečného množství pracovníků, mají na chování mladistvých z dlouhodobého hlediska velice malý nebo žádný dopad. Tyto špatné výsledky však nejsou zapříčiněny nedostatkem účinných programových modelů. Odborníci v oblasti prevence stále upozorňují, že školní programy mohou vyvolat udržitelné změny chování, pokud jsou dobře zavedeny, udrženy po určitou dobu a zaměřeny alespoň částečně na budování sociálních schopností. Několik

školních prevenčních strategií ukázalo schopnost snížit buď delikventní chování samotné nebo známé ukazatele trestné činnosti, tj. užívání drog a alkoholu a protispolečenské chování.

Projekt prevence šikanování byl poprvé spuštěn v Norsku a na základě jeho výsledků bylo zjištěno, že zapojením celé školní komunity (studentů, učitelů a rodičů), vytvořením jasných pravidel proti šikanování, jejich prosazováním a podporou a ochranou obětí se podařilo šikanování omezit na polovinu. Míra vandalismu, záškoláctví a krádeží v zúčastněných školách také klesla. Projekt se poté opakoval v Německu, Velké Británii a Jižní Karolíně a ve všech případech došlo k výraznému snížení šikany.⁴⁸ **Hra na dobré chování** (*Good Behaviour Game*) pro žáky první a druhé třídy základních škol si klade za cíl pomoci dětem přizpůsobit se školnímu prostředí a omezit agresivní chování. V průběhu programu podařilo celkově zlepšit chování mezi všemi studenty v daných třídách a získat trvale pozitivní výsledky mezi chlapci, kteří při nástupu do první třídy byli velice agresivní. Účast ve hře na dobré chování zjevně chlapce, kteří byli původně velice agresivní, posunula na jinou prospolečenskou životní cestu.⁴⁹

Programy pro kreativní řešení problémů a budování klidu (*Resolving Conflicts Creatively – RCC a Peacebuilders Programs*) se také snaží změnit školní prostředí. Program pro kreativní řešení problémů je zaveden nejméně ve 350 školách v celé zemi a v jeho rámci se poskytuje školení učitelům a rodičům a také studenti dostávají informace, jak se zachovat v konfliktní situaci a jak řešit spory mezi spolužáky. Celkové hodnocení tohoto programu v roce 1999 ukázalo, že studenti tříd, kde proběhlo více hodin RCC (v průměru 25 za rok) vykazovali méně agresivní chování (a také lepší studijní výsledky) než žáci, kteří se programu neúčastnili.⁵⁰ Programy pro budování klidu jsou zavedeny ve více než 400 školách v Arizoně, Kalifornii, Utahu a Ohio a místo tradiční výuky ve třídách se zaměřují na zlepšování školního prostředí a školní atmosféry. Zdůrazňují a prosazují pět základních principů: (1) chválit žáky, (2) vyhýbat se ponižování, (3) vyhledávat moudré osoby jako přátele a rádce, (4) všimnout si křivd a napravovat je, (5) napravovat veškeré nespravedlnosti. Právě probíhá šestileté federální hodnocení těchto programů a předběžné výsledky ukazují, že učitelé si zvýšili své sociální schopnosti a došlo ke snížení agresivního chování u žáků. Studenti zúčastněných školách v porovnání s ostatními školami také méně často navštěvovali ošetřovnu kvůli zraněním.⁵¹

Program pro sociální rozvoj (*Social Development Program*) je složen z několika komponentů a působí v Seattlu, kde dětem (1. – 6. třída) nabízí šest let výuky zaměřené na sociální schopnosti, školí také rodiče, učitele vzdělává v řízení třídy a interaktivních

instrukčních technikách. Odborníci sledovali zúčastněné děti až do jejich věku 18 let a zjistili, že v porovnání s kontrolní skupinou se dopouštěly méně násilných trestných činů, snížilo se požívání alkoholu i pravděpodobnost, že budou mít několik sexuálních partnerů, omezilo se neslušné chování ve škole a děti se vytvořily silnější vazby.⁵²

Pozitivní vývoj mladistvých.

Prevence trestné činnosti nebyla tradičně prvotním cílem mimoškolních aktivit a dalších pozitivních programů pro rozvoj mládeže, a proto jen málo studií měřilo jejich přímý dopad na delikvenci. Logika však napovídá, že mají jistý potenciál na snížení trestného chování. Kriminalita mládeže dosahuje v pracovních dnech špičky mezi druhou až osmou hodinou odpolední. Několik nedávných studií ukazuje, že pozitivní programy pro rozvoj mládeže ji mohou omezit.

- V kanadské Ottawě byl zaveden rekreační program pro všechny děti, které žily v oblasti státem podporovaného bydlení, a následně se počet zatčení místních nezletilých osob snížil o 75 procent, zatímco v sousední čtvrti, kde žádný projekt neprobíhal, se zvýšil o 67 procent.⁵³
- Studie Kolumbijské univerzity (*Columbia University*) v roce 1991 porovnávala komplexy státem podporovaného bydlení, které měly a neměly ve své blízkosti kluby pro mládež. V oblastech, kde tyto kluby poskytovaly také kurzy s výukou sociálních schopností pro mladistvé, docházelo k méně projevům vandalismu, snížil se obchod s drogami i trestná činnost mládeže.⁵⁴
- Studie z roku 1996 zaměřená na výukový program Velcí bratři/Velké sestry (*Big Brothers/ Big Sisters*) ukázala, že u mladých lidí, kterým byl přiřazen zkušený rádce, byla pravděpodobnost užívání drog snížena o 47 procent, o 27 klesla pravděpodobnost pití alkoholu a téměř o jednu třetinu se snížila možnost napadení jiné osoby v porovnání s kontrolní skupinou nezletilých, kteří o účast požádali, ale byli umístěni na seznam čekatelů.
- V roce 1994 se studie programu *Quantum Opportunities* (QPR) zaměřila na vysoce rizikovou mládež, která se zúčastnila intenzivního čtyřletého programu s přípravou na budoucí povolání, výukou sociálních schopností a akademickým obohacením. V porovnání s náhodně vybranou kontrolní skupinou byla pravděpodobnost úspěšného dostudování střední školy, přijetí na vysokou školu a oddálení rodičovství u absolventů programu mnohem vyšší. Účastníci programu byly v porovnání s kontrolní

skupinou obvinění z méně než jedné šestiny trestných činů (0,04 QOP vs.0.26).⁵⁶

Iniciativy zaměřené na školení a veřejně prospěšné činnosti, kde jsou „akademické lekce“, studentů založeny na veřejně prospěšných pracích, dokázaly podle celé řady studií omezit počet zatčení, výskyt násilí a dalších problémů s chováním. V publikacích *Some Things DO Make a Difference* a *MORE Things that DO Make a Difference* Americké fórum pro politiku mládeže vyjmenovalo celou řadu programů pro rozvoj mládeže s ověřenými výsledky – včetně mnoha programů podobných projektům *YouthBuild* a *National Guard Challenge Program*, které se zaměřují na delikventní mládež a další vysoce rizikové skupiny mladistvých.

Tvorba komplexních komunitních strategií

Každá ze strategií, které se v této kapitole podrobně popisují, může napomoci při omezování kriminality mládeže. Tyto specifické programy a modely reformy současných postupů jsou však pouze počátečním bodem místních snah o snížení trestné činnosti. Složité problémy delikvence a násilí mezi mladistvými nelze vyřešit pouze jedním univerzálním projektem. Každá oblast stojí před jinými problémy a každá z nich má k dispozici jiná aktiva, která může v boji využít.

Města, správní oblasti a celé komunity, které mají při potlačování kriminality mladistvých největší úspěchy, se na danou problematiku soustředí komplexně a využívají služeb předních odborníků z celé řady oborů. Menší subjekty mohou efektivně a cíleně investovat své omezené zdroje, určené na právní systém pro mladistvé a prevenci, pouze pokud široce založená skupina vůdčích osobností prozkoumá specifické trendy, problémy, aktiva a rizikové faktory, které mají na mládež vliv. Pokud se široká řada těchto osobností informuje o daném problému a začne aktivně a komplexně pracovat na řešení otázek spojených s delikvencí, teprve tehdy bude možno zlomit odpor vůči reformám. Odborníci stále více uznávají, že tvorba holistického a integrovaného plánu na snížení trestné činnosti představuje klíčový krok pro každou oblast, která usiluje o výrazné a udržitelné vítězství nad kriminalitou mládeže.

Lekce z Bostonu.

Ke konci osmdesátých let došlo v Bostonu k prudkému nárůstu násilí mladistvých i mladých dospělých pachatelů a v roce 1990 zde bylo zaznamenáno 152 případů vraždy

v porovnání s méně než 100 případy v průběhu osmdesátých let. Hlavním zdrojem tohoto násilí byly gangy, které mezi sebou bojovaly o kontrolu nad daným územím kvůli obchodu s kokainem, což vedlo k podstatnému nárůstu ozbrojených osob a projevilo se i v dalších případech nezákonného použití střelných zbraní, které neměly s drogami nic společného. V roce 1998, tedy o osm let později, došlo v Bostonu pouze k 35 vraždám, což je o 78 procent méně než ke konci osmdesátých let, a jedná se vůbec o nejnižší číslo v historii města od poloviny šedesátých let. V průběhu 29 měsíců (od léta 1995 do prosince 1997) se v Bostonu nedopustila zabití pistolí ani jedna mladistvá osoba.⁵⁷

Jak dokázal Boston negativní vývoj zvrátit? Odpověď můžeme nalézt právě v komplexním přístupu – vůdčí osobnosti provedly intenzivní výzkum, vytvořily plán a poté následovala agresivní, koordinovaná a na míru ušitá kampaň proti násilí.

Některé prvky této kampaně se soustředily na prosazování zákona. Bostonské policejní oddělení založilo **skupinu pro potlačení násilí nezletilých osob** (*Youth Violence Strike Force*), na níž se podílelo 45 policistů v celodenní službě a 15 osob z dalších institucí. Tato skupina se soustředila na čtvrti s nejvyšším výskytem kriminality ve městě a založila databázi vůdců gangů a nebezpečných trestaných pachatelů dané komunity. **Bostonský projekt proti ozbrojování** (*Boston Gun Project*) vznikl díky společnému úsilí skupiny pro potlačení násilí mezi mladistvými a federálního Úřadu pro monitorování alkoholických a cigaretových výrobků a zbraní (*Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms*). Vyšetřovatelé se v jeho rámci nesoustředili pouze na konkrétní případy, ale také na využití zbraní při páchání trestných činů a snažili se vystopovat zdroje a potrestat osoby, které se na obchodování se zbraněmi podílely. V roce 1994 začala také **Operace klid zbraní** (*Operation Cease fire*), která prosazovala „nulovou toleranci“, násilných trestných činů spáchaných pomocí střelných zbraní. Policie začala pečlivě prosazovat zákony proti ozbrojování u všech členů gangů, kteří byli se zbraní přistiženi nebo se s její pomocí dopustili násilného trestného činu. Zadržení byli poslání před federální soudy, které umožňují vynést mnohem přísnější rozsudky, než místní soudy.

Boston dále posílil snahy v rámci právního systému pro mladistvé a prevenci kriminality mládeže. Záznamy z minulosti ukazují, že policie a probační pracovníci spolu dobře nespolupracovali. Policisté často kritizovali sociální pracovníky za příliš nedostatečný dozor nad nebezpečnými pachateli, z nichž mnozí stále byli členy gangů a podíleli se na dalších trestných aktivitách. Probační pracovníci však mají několik výsad, které pro policii neplatí, a mezi ně patří právo provést prohlídku bytu podmíněně odsouzené osoby a případně

ji bez vydání zatykače vzít do vazby. Díky návrhu jednoho bostonského probačního pracovníka ve výslužbě začaly tyto dvě skupiny od roku 1992 spolupracovat na projektu zvaném **Operace noční světlo** (*Operation Night Light*). Po večerech společně hlídkovaly na ulicích a navštěvovaly v noci domovy vysoce rizikových pachatelů ve výkonu podmíněného trestu. Osoby, které porušily zákaz vycházení, byly napoprvé pouze napomenuty, ale opakované přestupky vedly k návratu před soud a někdy i do vězení.⁵⁸ V Bostonu také vznikly **alternativy k síti vazebních zařízení** (*Alternatives to Incarceration Network*), které nabízejí dozor v rámci komunity a pozitivní podporu méně nebezpečným mladistvým osobám, které by za běžných okolností byly umístěny do vazebních zařízení nebo do vězení.

Konečným klíčovým prvkem bostonské strategie byla podpora mládeže. Město financovalo „pouliční pracovníky,, a poradce z řad místních institucí pro mládež, kteří se společně s úřady pro prosazování zákona snažili mládeži jasně sdělit, že ozbrojené hry mezi gangy již nebudou tolerovány. Bostonská strategie proti násilí mezi mladistvými však také byla založena na pozitivních aktivitách pro mládež, které poskytovaly instituce jako **Dům Elly J. Bakerové** (*Ella J. Baker House*), „drop-in,, středisko pro mladistvé ve čtvrti North Dorchester, které také bylo osou celé řady podobných programů. *Baker House* je pouze jedním z mnoha projektů pro mládež, které nabízí **Bostonská desetibodová koalice** (*Boston Ten Point Coalition*). Jedná se o městskou konfederaci kongregací, které pracují s mladými lidmi a pomáhají úřadům bojovat s trestnou činností. V Bostonu vznikla také **Sít poskytovatelů služeb pro mládež** (*Youth Service Providers Network*), která pracuje na žádost policie s určenými nezletilými osobami ve třech z nejproblematictějších čtvrtích.

Vůdčí osobnosti nejen v Bostonu, ale i v Jacksonville na Floridě, v San Diegu v Kalifornii a ve správní oblasti Allegheny (Pittsburgh) v Pensylvánii a mnoha jiných místech v celé zemi ukazují, že ty nejúspěšnější projekty v boji s trestnou činností mládeže vyžadují spojení celé komunity a komplexní přístup. „Několik měst ve Spojených státech na sebe v minulých letech upozornilo v souvislosti s potlačováním kriminality mladistvých,, napsala Státní rada pro prevenci trestné činnosti (*National Crime Prevention Council*) v roce 1999. „Města s největšími úspěchy při snižování kriminality prokázala schopnost spojit celospolečenskou podporu, politickou a administrativní vůli a nejlepší postupy a změnila způsob práce.,,⁵⁹

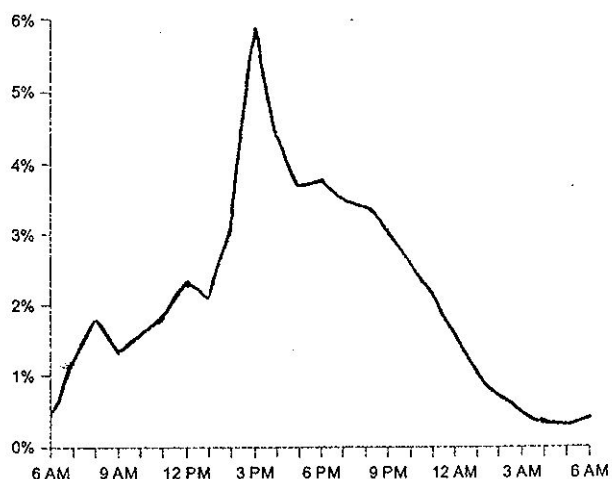
Velký krok vpřed?

Pokud vše sečteme, pokroky v teorii i praxi prevence trestné činnosti mladistvých

dávají Americe příležitost učinit velký krok vpřed v jejím boji proti kriminalitě mládeže. Bohužel, většina občanů naší země a také většina zákonodárců si této možnosti není vědoma. Šíření modelových programů a reforem na základě vědecky podložených principů jde ku předu jen šnečím tempem a je zatlačováno populárními, ale nevhodnými opatřeními, díky nimž tyto snahy nemohou proniknout do resistantního právního systému mladistvých a prevence trestné činnosti.

Graf č. 8

**Kdy se mladiství dopouštějí nejvíce násilných činů:
Pracovní dny**

Pramen: Centrum pro právní systém mladistvých

Část II: PŘEKÁŽKY

(Proč by Amerika mohla propást svou nejlepší příležitost dostat kriminalitu mládeže pod kontrolu)

V průběhu osmdesátých a devadesátých let se empirické znalosti o metodách, které účinně pomáhají prevenci trestné činnosti, značně rozšířily. Federální, státní a místní političtí představitelé této skutečnosti věnovali jen malou pozornost.

Intervenční strategie, které si z hlediska nákladů můžeme dovolit a které jsou schopny dramaticky změnit právní systém mladistvých i prevenci, zůstaly tiše v ústraní na pozadí hlasité bitvy o kriminalitu mládeže vedené v celé zemi. Jasná lekce, jaké metody jsou účinné nebo naopak neúčinné pro prevenci trestné činnosti a zvrácení delikventního chování, tedy ještě nebyla vyslyšena.

Proč se nedaří přesvědčit? Proč jako národ zatajujeme poklady znalostí o tak alarmujícím tématu většině americké veřejnosti? Následující kapitola zkoumá dva důvody, dvě mocné, ale nesprávné myšlenky, které přitáhly nejvíce pozornosti v diskusích o kriminalitě mladistvých v devadesátých letech a potlačily klidné hlasy vědy a rozumu.

2. Kapitola: SUPERPREDÁTOŘI NEBO OBĚTNÍ BERÁNCI? (Jak vážný je problém trestné činnosti mládeže v Americe?)

V průběhu devadesátých let americká mládež zaznamenala rekord v jedné velmi výstižné kategorii trestné činnosti. Ne, nejedná se o násilí ve školách. Ani obchod s drogami nebo drobné trestné činy. Rekord byl dosažen v negativním zpravodajství médií.

Podívejme se například na týdeníky. Ještě před neštěstím v Columbine roku 1999 věnoval časopis *Time* tři hlavní reportáže kriminalitě mládeže v devadesátých letech a uvedl je nadpisy „Nelítostné děti,, „Smrtný milostný vztah mezi dětmi a zbraněmi,, a „Dospívající časovaná bomba,,. Časopis *Newsweek* se stejnému tématu věnoval široce nejméně dvakrát stejně jako *U.S. News and World Report*. Dokonce i lehčeji laděný *People Magazine* se přidal k většině v roce 1997 článkem „Srdcervoucí zločiny: Děti bez svědomí,,.

Takovéto tvrdé a celoplošné pokrytí kriminality mládeže se však neomezovalo pouze na týdeníky. Průzkum tisku v St. Louis zjistil, že noviny *St. Louis Dispatch* věnovaly dvakrát více prostoru trestné činnosti mládeže než pozitivním článkům o mladých lidech a mezi

závěry průzkumu stálo i tvrzení, že „většina deníků vyobrazuje mládež negativně.“⁶⁰ Stejně tak i více než polovina (55 procent) všech místních televizních zpravodajských pořadů o mladých lidech se podle jedné kalifornské studie soustředila na kriminalitu a více než dvě třetiny (68 procent) všech reportáží o násilí se týkaly mladistvých.⁶¹ Celkově se kriminalita vyšplhala mezi všemi tématy v televizních zpravodajstvích z šestého místa v roce 1991 na první místo v letech 1993, 1994, 1994 a 1997. V roce 1996 poklesla na druhé místo kvůli prezidentské kampani.⁶²

Snad nejvýznačnější vlastností této exploze zpravodajství o trestné činnosti je skutečnost, že není podložena rostoucí mírou kriminality. *Násilná trestná činnost, majetkové delikty a kriminalita celkově se ve Spojených státech stále snižují již od roku 1991, zatímco počet reportáží v médiích roste jak houby po dešti. Míra trestné činnosti mládeže se prudce zvýšila na počátku devadesátých let (stejně jako na konci osmdesátých let), ale od roku 1993 také pravidelně klesá.*

Epidemie zpravodajských reportáží není nijak propojena se skutečností. V devadesátých letech však velmi ovlivnila diskusi o kriminalitě mládeže a dodnes zůstává klíčovým prvkem chápání trestné činnosti mezi veřejností. Šedesát pět procent Američanů tvrdí, že jejich názory v této oblasti vycházejí především z toho, co vidí v televizi, zatímco pouze 21 procent si je vytváří na základě osobních skutečností.⁶³ Komentátor Peter Elikann tuto situaci popsal následovně: „Média (dnešní moderní verze starodávných vytrubovačů) rozhodují, jak se naše celá kultura bude dívat na trestnou činnost a následně proti ní zasahovat.“⁶⁴

Společnost Gallup provedla v roce 1994 průzkum, podle něhož se celostátní vzorek dospělých domníval, že mladiství nesou odpovědnost za 43 procent všech násilných trestných činů, což je třikrát více násilných činů než ve skutečnosti u osob mladších 17 let (v roce 1994 14 procent) a čtyřikrát více vražd než ve skutečnosti (10 procent). Američané tedy zastávají „velice inflační názor o počtu trestných činů, kterých se dopouštějí lidé mladší 18 let.“ Uvedl Gallup a přiřadil toto pokřivené vnímání „zpravodajskému pokrytí médií o násilných činech mladistvých osob.“⁶⁵

Přestože od roku 1993 dochází k poklesu kriminality mládeže, dvě třetiny populace se domnívají, že stále roste, jak uvedl v listopadu 1999 Vincent Schiraldi, ředitel Institutu pro právní otázky (*Justice Policy Institute*)⁶⁶. Průzkum na Floridě roku 1998 ukázal, že 89 procent dospělých se domnívá, že dospívající jsou stále agresivnější.⁶⁷ Toto pokračující veřejné znepokojení lze z velké většiny přičíst tragickým školním událostem, které začaly v Pearl

v Mississippi v říjnu 1997 a kulminovaly v Columbine v Coloradu v dubnu 1999. Po intenzivním a všudypřítomném zpravodajství o těchto případech v květnu roku 1998 odpovědělo 71 procent dospělých v průzkumu *Wall Street Journalu*, že podobnou událost pokládají za pravděpodobnou ve své místní škole. V listopadu 1999 dvě třetiny dospělých v průzkumu, který organizoval Washington Post, uvedly násilí ve školách jako něco, co „mně v těchto dnech nejvíce znepokojuje,“⁶⁸ *Ve skutečnosti se školní násilí v posledních letech snížilo a objevuje se jen velmi zřídka. V zemi, kde žije 50 milionů dětí školního věku, zemřelo v letech 1998 –99 na důsledky školního násilí pouze 26 osob, což je mnohem méně než počet Američanů (88) zabitých roku 1996 bleskem.*⁶⁹

Pod povrchem mýtu superpredátora

Strach veřejnosti z kriminality mládeže se také zvýšil v nedávných letech kvůli vážným varováním, která vydala hrstka kriminologů v roce 1995. Ti totiž vytvořili teorii, podle které se v Americe rodí nový nebezpečný druh mladistvých „superpredátorů,“ a předpověděli, že „tikající časovaná bomba,“ kriminality mládeže vybuchne na počátku nového století v důsledku velkého nárůstu populace mladých lidí v Americe. Tyto znepokojující předpovědi upoutaly velkou pozornost sdělovacích prostředků, z nichž časopisy *Time* a *U.S. News & World Report* jim věnovaly hlavní téma. Superpredátoři a tikající časované bomby si rychle našly cestu do projevů politiků obou stran. Tyto předpovědi však byly falešné, a to ze čtyř důvodů:

Kriminalita mládeže se nezhoršuje. V desetiletí, které předcházelo předpovědím o superpredátorech, se trestná činnost mladistvých rychle zvyšovala. V období od 1984 do 1994 se počet vražd spáchaných mladistvými třikrát zvýšil z 823 na 2 320. Celková výše závažných násilných trestných činů (zabití, znásilnění, loupeží a úmyslných a zvláště nebezpečných útoků) ve věkové skupině 12 – 17 let z 29 na 1000 osob v roce 1986 vzrostla na téměř 53 v roce 1993. Poté se kriminalita stejně rychle, jako šla nahoru (ale s menšími fanfárami), začala snižovat. Počet případů zabití klesl v roce 1994 o tři procenta, poté v roce 1995 o 19 procent a v roce 1996 o dalších 17 procent. ***Nyní jsou k dispozici nejnovější údaje z roku 1998 a množství případů zabití se snížilo v porovnání s vrcholem v roce 1993 o pozoruhodných 52 procent, čímž se čísla dostala na vůbec nejnižší úroveň od roku 1987.*** Kombinované statistické údaje všech závažných násilných trestných činů (vražda, znásilnění, loupež a úmyslný, zvláště nebezpečný útok) ukazují pokles o 32 procent ve věkové skupině 15 – 17 let z období 1994-98 a o 27 procent u dětí mladších 14 let.

Trestné činnosti se nedopouštějí stále mladší osoby. Další dogma teorie o superpredátorech (a hlavní myšlenka všech reportáží v posledních letech) je, že velice mladí pachatelé se dopouštějí stále více závažných trestných činů. Nehledě na senzacechtivé pokrytí jen několika velmi sledovaných případů se skutečný výskyt trestné činnosti ve velice nízkých věkových skupinách vyvíjí stejně jako u starší mládeže. Co se týče majetkové kriminality, byl počet zatčení u dětí starých 10-12 let v roce 1997 o osm procent nižší než v roce 1980 a tato věková skupina představovala stejné procento všech zatčení mezi mladistvými (13 procent) v letech 1980 a 1997. Co se týče násilných trestných činů, ***výše zmíněná věková skupina (10–12) představuje konstantně osm procent již více než 15 let. Velice mladí pachatelé vždy přilákají značnou pozornost médií, ale ve skutečnosti představují pouze malé (a stabilní) procento zatčených osob mezi všemi nezletilými.***

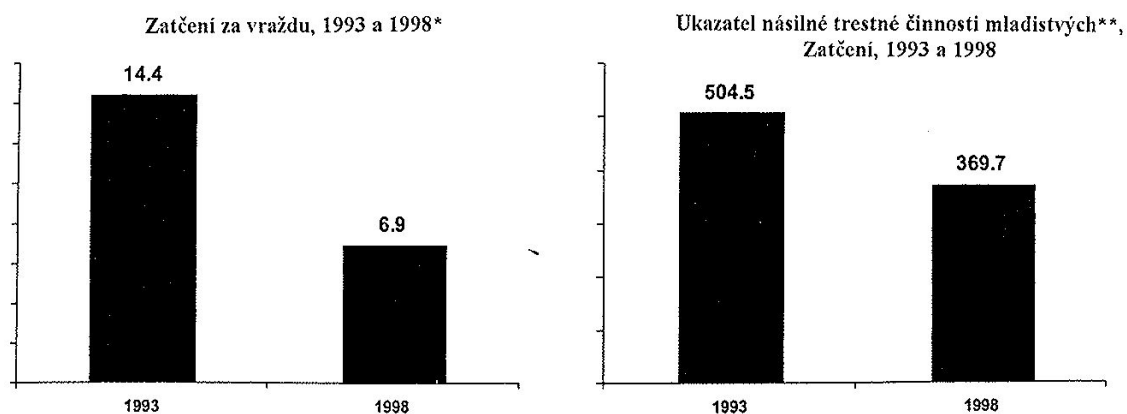
Předvídaný nárůst populace mladých lidí v průběhu následujících dvou desetiletí Ameriku neodsuzuje k narůstající kriminalitě mládeže. Hypotéza o „tikající časované bombě“, byla založena na přesvědčení, že nárůst v počtu dospívajících osob nevyhnutně povede k vyššímu výskytu trestné činnosti mládeže. Ve skutečnosti vztah mezi populací a kriminalitou mladistvých nebyl v posledních letech silný. „Historie ukazuje, že snaha předvídat budoucí tendence v oblasti trestné činnosti nepřináší žádné pravdivé výsledky“, píše se ve zprávě Státního střediska pro právní systém mladistvých (*National Center for Juvenile Justice - NCJJ*) v roce 1999, čtyři roky poté, co sama tato instituce chybně předpověděla podstatný nárůst kriminality mládeže na konci devadesátých let a na počátku nového století. „Změny související s počty zatčení mezi mladistvými nejsou nijak silně propojeny se změnami v populaci dospívajících osob“, uzavírá NCJJ. „Nikommu se ještě nepodařilo přesně předpovědět vývoj kriminality mládeže.“⁷⁰

Následující generace nejsou náchylnější k násilí. Podle hlavního dogmatu teorie o superpredátorech by se měla současná a následující generace mladistvých ukázat jako mnohem nebezpečnější a méně dbalá zákona než dřívější generace, tzn. že každá nová populace dospívajících osob by měla častěji páchat závažnější trestné činy než ta předchozí. Když však kriminologové Phillip Cook a John Laub analyzovali statistiky o případech vražd, kterých se dopustili mladiství chlapci z menšinových skupin v roce 1998, žádné důkazy této tendence nenalezli.⁷¹ Cook a Laub uvedli, že populace mladistvých z menšinových skupin ve věku 15 – 19 let se v roce 1990 dopustila znepokojivě vysokého počtu vražd. V roce 1985 se však stejní mladiství tohoto závažného činu dopustili v nejnižším procentu z veškeré populace ve věku 10 – 14 let od roku 1960. Podobně stejné dospělé osoby z věkové skupiny 20 – 24 let,

u kterých byla statistika vražd v roce 1990 velice vysoká, se ve svém období dospívání dopouštěli tohoto trestného činu jen ve velice nízkém procentu. Jinými slovy tedy vlna násilí u mladistvých z konce osmdesátých a počátku devadesátých let nebyla výsledkem deviantní nové generace dospívajících, ale pouze dočasným výbuchem násilí, který zasáhl celé věkové spektrum mladistvých a mladých dospělých a poté pohasl. „Neexistuje žádná patrná zhoršující se tendence, podle které by jedna generace byla vražednější než ta předchozí,, uzavírají Cook a Laub.⁷²

Graf č. 9

Násilné trestné činy nezletilých osob, 1993 a 1998

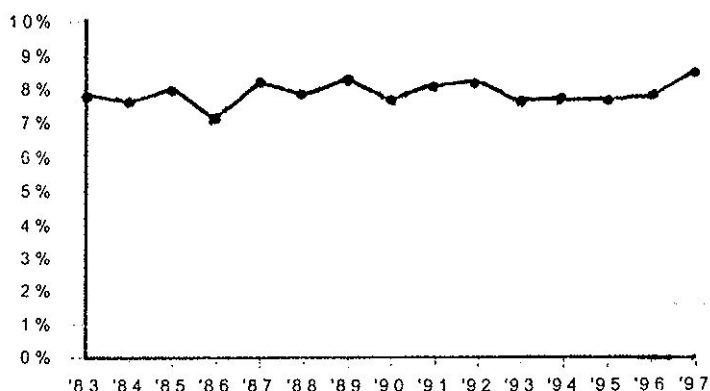

* Jedná se o počet zatčení na množinu 100 000 osob ve věku 10-17

** Index násilné trestné činnosti zahrnuje vraždy, znásilnění, ozbrojenou loupež a úmyslný, zvláště nebezpečný útok

Graf č. 10

**Ukazatel násilné trestné činnosti nezletilých osob ve věku 10 – 12 let,
Procento zatčení všech nezletilých osob**

Pramen: Analýzy údajů o počtech zatčení z nevydaných zpráv FBI od 1980 až do 1994 a Zpráv FBI Crime in the United States za 1995, 1996 a 1997 a údaje o populaci z Bureau of the Census za 1980 až 1989 z Current Population Reports, str.25 – 1095 a od roku 1990 do 1997 z Estimates of the Population of States by Age, Sex, Race and Hispanic Origin: 1990-1997. Tento graf je k dispozici on line na: <http://ncjrs.org/html/ojjdp/nationalereport99/chapter5.pdf>

Epidemiologie výbuchu násilí

Co způsobilo výbuch násilného chování mezi mladistvými a mladými dospělými na konci osmdesátých a na počátku devadesátých, který trval téměř celé desetiletí? Kriminologové si tuto epidemii nevysvětlují pouze jednou příčinou a většina odborníků poukazuje na spojení celé řady faktorů:

- *Počátek obchodování s deriváty kokainu v polovině osmdesátých let.* Vytvořil se obrovský trh a došlo k urychlení otevřené a snad nejkrvavější války o teritoria mezi obchodníky v celé historii nezákonného drogového průmyslu. V celé zemi byly zrekrutovány desítky tisíc mladých lidí na distribuci kokainu a ozbrojené násilí bylo samozřejmě nedílnou součástí každodenního života.
- *Rozšíření střelných zbraní.* Ozbrojování se stalo znepokojivým zvykem mladých především ve čtvrtích, kde docházelo ke kokainovým válkám. V letech 1988 až 1993 se počet mladých lidí, kteří byli zatčeni za držení zbraní, téměř zdvojnásobil a průzkumy ukázaly, že velice zneklidňující počet mládeže buď nosil zbraně rutinně nebo k nim měl snadný přístup. V důsledku tohoto stavu se počet vraž, kterých se v letech 1984 až 1994 dopustili mladiství s pomocí střelných zbraní, zečtyřnásobil,

zatímco počet ostatních vraž zůstal stejný.

- *Rychlý nárůst členství v gangách.* Gangy se rychle rozšířily ve velkých i menších městech v celé zemi. V letech 1991 až 1993 se odhadovaný počet gangů celkově zvýšil o 77 procent (na 8 625 gangů) a počet jejich členů se zvedl o 52 procent (na 378 087 osob). V roce 1995 Centrum pro monitorování gangů mladistvých (*National Youth Gang Center*) napočítalo 23 000 gangů v 2000 městech, jejichž členství se pohybovalo kolem 665 000 osob.⁷³ Tento nárůst měl vážný dopad na kriminalitu mládeže, protože mladiství členové gangů se dopouštějí mnohem více závažných trestných činů než vysoce rizikové skupiny osob, které se na jejich činnosti nepodílely. V Rochesteru v New Yorku mladiství členové gangů odpovídali pouze jedné třetině veškeré delikventní mládeže, jejíž vzorek byl v nedávné studii zkoumán, ale dopustili se 69 procent násilných trestných činů, 68 procent majetkových činů a 70 procent drogově motivovaných činů z celého vzorku.⁷⁴

Kriminologové se domnívají, že kombinace všech těchto faktorů vytvořila podmínky pro spuštění epidemie násilí ke konci osmdesátých a na počátku devadesátých let. Podmínky ve městech se dostali za míru snesitelnosti, kriminalita eskalovala a vymkla se kontrole. Násilí plodí násilí. Mnozí mladí lidé se po vstupu na trh s kokainem ozbrojovali kvůli obraně a zvýšení konkurenceschopnosti.

Brzy se začali z nutnosti ozbrojovat i ti, kteří s drogami neobchodovali. Strach z napadení mnohdy způsobil, že tito lidé zaútočili jako první, čímž vznikl brutální „kodex ulice,, a řečeno slovy sociologa Elijaha Andersona z Pensylvánské univerzity, bezpečí, postavení a dokonce i přežití závisely na ochotě a kapacitě mladistvých k násilí.⁷⁵

Devadesátá léta se uklidnila, trh s kokainem se usadil a situace se zlepšila. Držení zbraní a počty zatčení za ozbrojování se zmenšily (i když ne zcela na úroveň před rokem 1988), společnost se spojila proti zločinu, instituce prosazující zákony vypracovaly nové taktiky proti gangům a činům s použitím střelných zbraní a násilí začalo pomalu ustupovat. Epidemie se postupně a bez fanfár vytratila. Trestná činnost mladistvých se vrátila na stejnou úroveň jako u předchozích generací a mýtus o superpredátorech se ukázal jako klamný.

„Myslím si, že bychom měli přehodnotit teorii superpredátorů, protože se neosvědčila,, řekl Jack Levin, ředitel Brudnickova centra pro zkoumání násilí při Severovýchodní univerzitě (*Northeastern University's Brudnick Center on Violence*) jednomu reportérovi roku 1999. „Zvěstovatelé zkázy a zhouby neměly pravdu.,,⁷⁶

Počet zatčení nezletilých osob v roce 1998

Nejzávažnější činy	1998 Odhadovaný počet zatčení	Procento všech zatčených nezletilých osob		Procesní změny		
		ženy	osoby mladší 15 let	1989 – 98	1994 – 98	1997 - 98
Celkem	2 603 300	27 %	31 %	24 %	1 %	-4 %
Celkový ukazatel kriminality	708 300	26	38	-9	-18	-11
Ukazatel násilných trestných činů	112 200	17	31	15	-19	-8
Vražda a úmyslné usmrcení	2 100	8	9	-23	-48	-12
Znásilnění	5 300	2	37	-3	-9	0
Loupež	32 500	9	25	9	-29	-17
Násilné napadení	72 300	22	33	21	-13	-3
Ukazatel majetkové trestné činnosti	596 100	28	39	-12	-17	-11
Vloupání	116 100	11	38	-22	-17	-9
Krádež	417 100	35	41	-4	-14	-12
Odcizení automobilu	54 100	17	26	-39	-40	-15
Žhářství	9 000	11	66	10	-24	-8
Ostatní						
Další typy napadení	237 700	31	41	68	10	2
Padělání a falzifikace	7 100	35	13	-2	-16	-12
Podvod	11 300	33	16	44	-8	6
Zpronevěra	1 600	42	5	-5	56	19
Nákup, prodej, držení odciz. majetku	33 800	13	26	-27	-27	-12
Vandalismus	126 800	12	44	9	-18	-3
Zbraně (nošení, držení atd.)	45 200	9	32	15	-30	-8
Prostituce	1 400	50	14	-6	18	4
Sexuálně zaměřené trestné činy	15 900	7	50	-1	-5	-4
(kromě znásilnění a prostituce)						
Trestné činy spojené s drogami	205 800	14	16	86	26	-3
Hazardní hry	1 600	3	14	86	-61	-34
Útoky proti dětem a rodině	10 200	7	37	166	103	3
Řízení v podnapilosti	21 000	17	3	3	39	13
Porušení zákazu požívání alkoholu	157 300	30	10	20	39	10
Opilost	24 600	18	13	2	23	2
Výtržnictví	183 700	28	35	61	20	-4
Potulka	2 900	17	26	-1	-37	-17
Další trestné činy (kromě nezák. obch.)	453 000	25	27	53	20	4
Podezření	1 300	24	26	-56	-17	-9
Zákaz vycházení	187 800	30	27	178	49	-3
Útěk z domova	165 100	58	40	-5	-21	-15

Pramen: Počty zatčení mladistvých osob, 1998

Generace obětních beránků?

Z hlediska minulého vývoje tedy nevyhnutně docházíme k názoru, že novináři a politici příliš rychle nad kriminalitou mládeže vyřknuli svůj soud a mezi veřejností rozdmýchali plamen nepodloženého strachu.

„Odborníci našli demografického obětního beránka americké epidemie násilí devadesátých let – naše vlastní děti,, napsal mladý znalec Mike Males v roce 1996. „Kampaň médií vedená liberály a konzervativci o nadcházející „bouři násilí,, v řadách mladistvých, která jen straší veřejnost, je v plném proudu.,,“⁷⁷ Males chtěl pomoci odbourat tyto falešné představy a přestříhnout začarovaný kruh neustále se zvyšujícího strachu, a proto vydal knihu *Scapegoat Generation: America's War on Adolescents*. (Generace obětních beránků: Americká válka s dospívající mládeží).⁷⁸

Ve snaze zvrátit nepříznivou situaci (nebo alespoň minimalizovat její dopad), kterou vyvolala senzacechtivá média a politická rétorika obhajující tvrdý přístup, se mnoho zastánců mladých snažilo správně popsat rozsah kriminality mládeže a rizika jejího výrazného růstu v novém století. Při svém úsilí o rehabilitaci mladých v očích dospělých (a především politiků) se často odvolávali na následující skutečnosti:

- Dokonce i na vrcholu vlny trestné činnosti mladistvých na počátku devadesátých let bylo každoročně zatčeno pouze pět procent osob ve věkové skupině 10 – 17 let a méně než deset procent z nich za násilné trestné činy. Vždy tak bylo z násilného trestného činu obviněno méně než polovina jednoho procenta všech mladistvých.⁷⁹
- Celkové procento majetkových trestných činů mládeže se za posledních 30 let výrazně snížilo. V šedesátých letech a na počátku sedmdesátých byla více než polovina všech osob zadržených za loupež, krádež, odcizení automobilu a žhářství mladších 18 let. Od roku 1985 se však procento mladistvých v rámci kategorie majetkových trestných činů každým rokem pohybuje mezi 30 a 35 procenty. Mladí lidé se dopouštějí trestných činů spíše ve skupinách (což vede k několikanásobným zadržením na jeden čin), a proto pouze 20 procent majetkových činů, které vedou k zatčení, je spácháno osobami mladšími 17 let.⁸⁰
- I po rychlém nárůstu v počtu vražd v období 1984-1994 se mladiství dopustili pouze 10 procent z těch, které byly v roce 1994 objasněny.⁸¹ Do roku 1998 se toto množství snížilo na šest procent.⁸²

- Pravděpodobnost, že se mladí lidé stanou obětí násilného trestného činu, je mnohem vyšší než pravděpodobnost, že se ho sami dopustí. V roce 1993 bylo za násilné činy zadrženo 350 000 mladistvých, zatímco rodiče a pečovatelé se na dětech a mladistvých dopustili 370 000 potvrzených násilných a sexuálních činů. V roce 1994 bylo zavražděno 1 268 dětí mladších 18 let. V případech, kdy byl věk pachatele znám, se 70 procent těchto činů dopustily dospělé osoby, a ne mladiství. Z 9004 vražd dospělých osob ve stejném roce byly v 91 procentech případů pachateli dospělé osoby.⁸³
- Násilná trestná činnost se soustředí v malém počtu hlavních městských center. Pokud se zaměříme na všechny správní oblasti, 84 procent z nich nezaznamenalo v roce 1995 jedinou vraždu, kterou by spáchala mladistvá osoba, zato naopak v pouhých čtyřech městech, tj. Chicagu, Detroitu, Los Angeles a New Yorku lze mládeži připsat celou jednu třetinu těchto činů.⁸⁴

V březnu 2000 *Justice Police Institute* vydal studii, která se snažila vystopovat společné prvky kriminality mladistvých i dospělých osob v Kalifornii v období 1978 až 1998. Za dvě desetiletí se počet násilných trestných činů mladistvých snížil o 40 procent, zatímco u dospělých starších třiceti let se zvýšil. „Kriminalita mládeže byla na konci devadesátých let nejen nižší než v průběhu předchozích 25 let,, uvedli autoři, „ale zadržení mladiství byli také obviněni z méně závažných trestných činů: 38 procent z nich se roku 1979 dopustilo závažného činu, zatímco v roce 1998 jich bylo 33 procent.,,⁸⁵

I bez superpredátorů je strach z trestné kriminality mládeže reálný

Kvůli negativním reportážím v médiích devadesátých let a inflačním názorům na „příspěvek mladistvých,, k celostátnímu problému kriminality je nutno výše zmíněné skutečnosti veřejnosti jasně sdělit. Z historické perspektivy však výskyt trestné činnosti mládeže se stále pohybuje nad dlouhodobým průměrem a v období dospívání lidé i nadále páchají nejvíce všech typů trestných činů včetně násilných.

I když ponecháme stranou dramatický výkyv násilí ve skupině mladistvých z konce osmdesátých a začátku devadesátých let, dlouhodobé vývojové tendence i tak ukazují postupný nárůst – 377,4 zatčení za násilný trestný čin na 100 000 mladistvých osob ve věku 15-17 let v roce 1970, 478,1 násilných činů v roce 1974, 571,6 v roce 1978, 584,0 v roce 1982, 554,4 v roce 1986 a 661,9 na 100 000 mladistvých v roce 1998 (po značných skocích

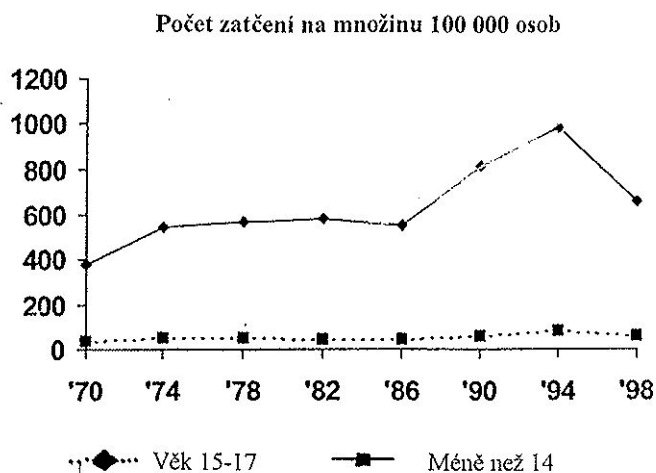
směrem vzhůru v letech 1990 a 1994).⁸⁶ I v mezinárodním měřítku stojí Amerika velmi osamoceně, co se týče výskytu trestné činnosti ve skupině mladistvých a konečně i dospělých osob.⁸⁷

Z hlášení samotných pachatelů a z oficiálních záznamů o počtech zatčení víme, že tendence k páčání trestných činů se začíná rychle zvyšovat na počátku období dospívání, v 18 letech dosahuje vrcholu a poté stabilně klesá. V roce 1997 byl počet zatčení za násilné trestné činy na 100 000 osob ve věkové skupině 10-12 nižší než 100, dále bylo zaznamenáno 368 zatčení u mladistvých ve věku 13-14, 606 zatčení u patnáctiletých osob, 796 u šestnáctiletých, 867 u sedmnáctiletých a 987 u osmnáctiletých. Poté však křivka začala klesat na 872 u skupiny ve věku 19 let, na 787 a 799 u osob ve věku 20 a 21 let a stále na nižší čísla pro každou vyšší věkovou skupinu. Počet zatčených osob ve skupině 35 –39 byl přibližně stejný jako u mladistvých ve věku 13-14 a ve skupině 50-59 jako u mladistvých ve věku 10-12 let.⁸⁸

Průzkumy odhalují, že většina mladých lidí se v období dospívání dopouští nějakého nezákonného činu a že značná část z nich se podílí na vážné, opakované a/nebo násilné trestné činnosti. Pokud se zadíváme do budoucnosti, mnohé faktory, které zvyšují delikvenci, např. slabý rodičovský dozor, zneužívání a zanedbávání dětí, vyloučení ze školy, požívání alkoholu a drog, gangy, jsou stále v naší společnosti velmi znatelné.

Graf č. 11

Ukazatel počtu zatčení mladistvých osob za násilný trestný čin 1970 – 1998*

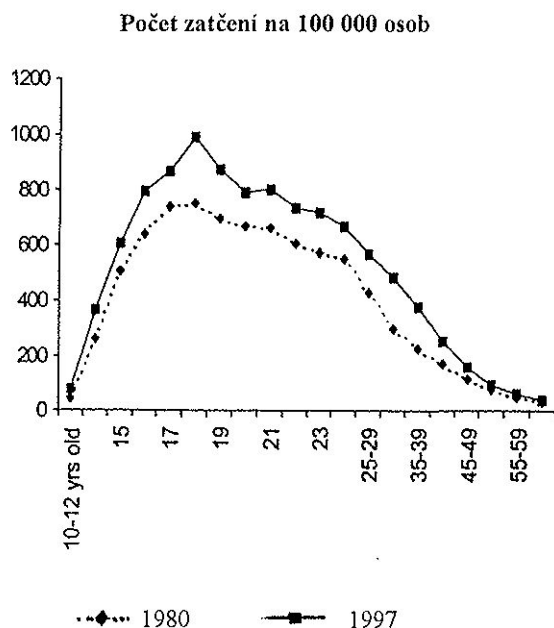

* Tento index zahrnuje vraždy, znásilnění, ozbrojenou loupež a násilné napadení.

Pramen: FBI, Jednotné zprávy o kriminalitě (*Uniform Crime Reports*)

Graf č. 12

Zatčení za násilné trestné činy podle věkových skupin, 1980 a 1997

Pramen: Lze nalézt on line na www.ncjrs.org/html/ojjdp/nationalreport99/chapter5.pdf

Plení zahrady

Jaká je tedy závažnost problému kriminality mládeže v naší společnosti? Do jaké míry se máme obávat přicházející generace? V předchozích kapitolách jsme sloupali prázdná slova a ponechali holá fakta. Zjistili jsme, že znepokojující předpovědi a nadsazené komentáře, které se běžně objevovaly v devadesátých letech, byly nezodpovědné a nesprávné. Nedochází k nekontrolovatelnému růstu kriminality mládeže, násilných trestných činů se nedopouštějí stále mladší děti a naše školy neovládají skupiny zlovolných a zákon neuznávajících výrostků. Ještě větší význam má skutečnost, že neexistují žádné důkazy, podle kterých by současná a přicházející generace mladých lidí měla být méně morální a náchylnější k páchání zla a násilí než generace předchozí.

Tato fakta by nás však neměla ukolébat k nadměrné shovívavosti. Příští generace bude stejně jako ta předchozí vystavena riziku, že se dá v průběhu dospívání a mladých let dospělosti na cestu zločinu. Počet nezletilých a mladých dospělých v kritických letech pro páchání trestné činnosti bude v příštím desetiletí stoupat. Tato skutečnost v žádném případě neznamená, že musí dojít k nové epidemii kriminality, ale nastávající demografická situace zajisté zvyšuje riziko.

V roce 1999 James Gabarino z Cornellovy univerzity (Cornell University) citoval ve své knize *Ztracení chlapci (Lost Boys)* učitele zenbuddhismu a ve své době kandidáta na Nobelovu cenu míru Thich Nath Hanha: „Když zasadíte salát a on neroste, nekladete vinu salátu. Spíše hledáte důvody, proč se mu nedaří. Možná potřebuje pohnojit, více vody nebo méně slunce. Samotnému salátu však vinu nekladete.“⁸⁹ Myšlenka tohoto přirovnání je zřejmá: ignorujeme kriminalitu mladistvých na své vlastní nebezpečí. Neměli bychom vinit salát, ale měli bychom vyplít zahradu.

3. Kapitola: SLOGAN BEZE SMYSLU

(Druhé zamyšlení nad „Dospělým trestem za dospělý zločin“)

„Dospělý trest za dospělý zločin.“ Jakmile se těchto pět slov na začátku devadesátých dostalo do politického lexikonu, vzniklo hnutí, které za několik krátkých let zcela přetvořilo politiku tohoto národa vůči trestné činnosti mládeže.

Téměř po celé století se veškeré zákony držely teze, že děti a nezletilí, kteří tropí výtržnosti a porušují zákony, by měli být souzeni podle jiných pravidel než dospělé osoby. Tento systém se zaměřoval více na reintegraci než na trest, více na potřeby problematických mladých lidí než na zájem společnosti o zasloužený trest. Děti nemají stejné schopnosti jako dospělí a jsou zranitelnější, a proto by jim za jejich činy neměla být dáвана stejná vina jako dospělým osobám. S výjimkou opravdu extrémních případů si zasluhují příležitost, aby mohly dospět a změnit se, spíše než celý život nést znamení a záznam v trestním rejstříku kvůli chybám z dětství. Objevily se sice pokusy o zpochybnění této koncepce, ale po většinu celého století i nadále nad ostatními přístupy převažovala.

V devadesátých letech však všeobecná shoda v této oblasti skončila. Slogan „Dospělý trest za dospělý zločin.“ se stal politickým pokřikem verbující davy a zaručoval potlesk při každém projevu. Vítězil také neustále v průzkumech veřejného mínění: 80 procent voličů ve většině průzkumů v devadesátých letech souhlasilo, že mladiství pachatelé závažných trestných činů by měli dostat stejný trest jako dospělí.

Nová legislativa pak přišla jako lavina. V průběhu pouhých čtyř let, od roku 1992 do 1995, schválilo 40 států a *District of Columbia* zákony, které umožňovaly soudit nezletilé pachatele jako dospělé osoby.⁹⁰ V letech 1996 a 1997 dále 25 států změnilo pravidla, co se týče jurisdikce soudů pro mladistvé a téměř všechny nové zákony měly napomoci zvýšit

počet mladistvých osob souzených podle právní úpravy trestní odpovědnosti dospělých pachatelů.⁹¹ Na konci zasedacího období roku 1997 všechny státy kromě šesti přijaly zákony pro změnu trestní odpovědnosti nezletilých osob a doslova každý stát umožňoval, aby se i na čtrnáctileté děti hledělo alespoň za určitých okolností jako na dospělé pachatele.⁹²

Změna právní odpovědnosti se pak náhle stala při stíhání nezletilých osob naprostou rutinou. Netýká se zdaleka jen hrstky ojedinělých závažných případů, netýká se jen případů, které celkově přezkoumal soudce, ale zasahuje značnou část celé populace nezletilých pachatelů. „Dříve se tento postup používal jen velice zřídka, protože se předpokládalo, že stíhání a trest podle právní úpravy trestní odpovědnosti dospělých pachatelů by mohlo mladého člověka velmi poškodit,, napsali v roce 1999 kriminologové Donna Bishopová a Charles Frazier. „[V posledních letech] se však kritéria pro přechod na jinou právní úpravu vztahují i na pachatele, kteří nejsou nijak nadměrně nebezpeční ani chroničtí...Na základě takových postupů lze dojít jen ke dvěma závěrům. Politici ve své zapálené touze po odvetě jsou ochotni ignorovat nebezpečí, do jakého se řada dospívajících dostává, nebo věří, že tvrdý trest bude nezletilým pachatelům i celé společnosti nejprospěšnější. „V každém případě,, píše Bishopová a Frazier, „by nás důsledky měly znepokojovat.,,⁹³

Vážení důsledků

Čeho změnou právní úpravy trestní odpovědnosti dosáhneme? Tvrdšího trestu, říkají zastánci, vážnějších důsledků, které nezletilé pachatele změní a především zastraší před dalšími činy. Toto jsou jen slova, ale ve skutečnosti nedochází ke splnění žádného z těchto cílů. Tento postup naopak kriminalitu zhoršuje, mrhá penězi daňových poplatníků a vážně poškozuje mladé lidi, jednotlivé komunity i celkový právní systém.

Změna právní odpovědnosti nezaručuje tvrdší trest.

Při stíhání mladistvých vždy existovala určitá hranice pro výši trestů, které lze nezletilým pachatelům uložit, a soudy ve většině států požadovaly, aby mladiství byli před dosažením 18. nebo 21. roku propuštěni. V rámci úpravy pro dospělé pachatele žádná taková omezení neexistují, ale ani tak nezletilí ve skutečnosti na jejím základě nedostávají ve většině případů vyšší tresty. Například Florida soudí vůbec nejvíce nezletilých z celých Spojených států podle právní úpravy pro dospělé, ale podle ní bylo v roce 1998 posláno do vězení pouze 15 procent takto stíhaných mladých neplnoletých pachatelů a pouze 34 procent z nich bylo posláno do nápravných zařízení s vězeňským režimem.⁹⁴

„Dostává tedy veřejnost za své peníze vyšší tresty, když jsou nezletilí souzeni jako dospělí pachatelé?“, zjišťovali Jeffrey Butts a Adele Harrellová z Urbanistického institutu (*Urban Institute*) v roce 1998. Došli k závěru, že „změna právní úpravy celkově nezvyšuje jistotu a tvrdost trestů kromě nejzávažnějších případů, které se týkají přibližně 30 procent takto souzených nezletilých osob.“, Autoři dále uvádějí, že v polovině všech případů byly tresty srovnatelné s těmi, které se udělují podle právní úpravy trestné odpovědnosti pro mladistvé, zatímco ve 20 procentech jsou tyto pachatelé dokonce posuzováni shovívavěji.⁹⁵

Případ tří nezletilých pachatelů se Severní Karoliny tento závěr jen potvrzuje. V březnu 1995 byl patnáctiletý Aurelius spolu s dalšími dvěma chlapci obžalován z ozbrojeného znásilnění čtrnáctileté dívky ve školním sále. Soud pro mladistvé jejich případ rychle rozhodl a Aurelius byl na 18 měsíců umístěn do státního nápravného zařízení, kde prošel intenzivní terapií zaměřenou na sexuální útoky. Dalším chlapcům bylo v době spáchání trestného činu 16 a 17 a byli souzeni podle právní úpravy pro dospělé osoby. Jeden z nich nebyl nikdy za daný čin odsouzen a později byl obviněn z dalšího podobného činu a druhý byl odsouzen až po roce na šest měsíců odnětí svobody.⁹⁶ V Severní Karolíně je celkem v rámci právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé odsouzeno k odnětí svobody pouze 28 nezletilých osob.⁹⁷

Souzení nezletilých pachatelů podle úpravy pro dospělé vede ke zhoršení kriminality.

Stále více studií potvrzuje, že míra recidivity je u takto stíhaných osob vyšší, rychlejší a tyto pachatelé se následně dopouštějí mnohem závažnějších činů než ti, jejichž případ rozhodoval soud pro nezletilé.

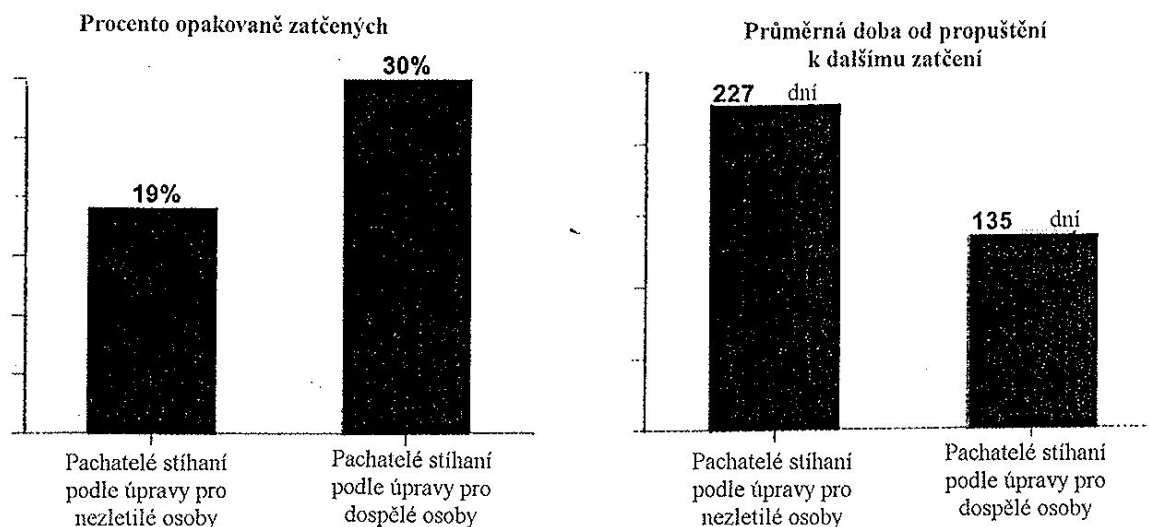
- Pensylvánie změnila své zákony roku 1996 a od této doby mohou být mladiství pachatelé starší patnácti let, kteří se dopustili ozbrojeného trestného činu, souzeni podle právní úpravy pro dospělé osoby. Jak však v roce 1999 zjistila jedna studie, dva roky před legislativní změnou takoví pachatelé, kteří byli za výše uvedený čin zatčeni a takto souzeni, „vykazovali mnohem vyšší pravděpodobnost dalšího a mnohem rychlejšího zatčení za další činy, po propuštění než věkově stejně staří pachatelé souzení v rámci právního systému pro nezletilé osoby. „Zdá se, že nové zákony (jako ty přijaté v Pensylvánii) mohou realisticky mít jen malý nebo vůbec žádný zstrašující účinek,“ uzavírá autor studie. „Ve skutečnosti důkazy spíše naznačují, že mají naopak „brutalizující dopad,“ nebo že mohou zvýšit frekvenci a závažnost budoucích činů nezletilých pachatelů, kteří jsou vyjmuti z příslušné právní úpravy... Spíše než stíhat

co nejvíce dospívajících osob podle zákonů pro dospělé (nebo vůbec právní úpravu pro mladistvé zrušit) by bylo praktičtější a užitečnější, kdybychom zajistili, aby většina nezletilých pachatelů byla také jako taková souzena, a věnovali pozornost zlepšení služeb těmto osobám.,⁹⁸

- Podobně floridská studie více než 2 700 párů pachatelů souzených podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro mladistvé a dospělé ukázala, že míra opětovného zatčení byla u druhé skupiny vyšší (30 procent vs. 19 procent), k dalšímu zadržení došlo rychleji (135 vs. 227 dní) a pravděpodobnost obvinění ze závažného trestné činu byla vyšší (93 procent vs. 85 procent).⁹⁹
- Kolumbijská univerzita (*Columbia University*) ve své studii zkoumala dvě náhodně vybrané skupiny mladistvých pachatelů zatčených v letech 1981-82. Jedna skupina pocházela ze státu New York (kde je věková hranice pro stíhání podle práva pro mladistvé posunuta na 15 let), a druhá ze dvou správních oblastí v sousedním New Jersey (kde tato hranice odpovídá 17 letům). Mezi osobami zatčenými za loupež skupina z New Yorku (stíhaná podle úpravy pro dospělé pachatele) vykázala mnohem vyšší míru recidivity než skupina z New Jersey (většina z pachatelů souzena soudem pro mladistvé), vyšší míru následných zatčení (76 procent vs. 67 procent) za čtyři roky a vyšší míru opakovaného odsouzení k odnětí svobody (56 procent vs. 41 procent) než mladiství z New Jersey.¹⁰⁰
- Analýza ze správní oblasti Hennepin v Minnesotě zkoumala, koho žalobci doporučovali ke stíhání podle úpravy pro dospělé pachatele v letech 1986 až 1993, a zjistila, že 58 procent nezletilých pachatelů, kteří byli takto souzeni, se během následujících dvou let dopustilo dalšího trestního činu v porovnání se 42 procenty pachatelů, kteří zůstali u soudu pro mladistvé. „Pokud zákonodárci a soudy opravdu chtějí zastrážit mládež od dalších trestných činů tím, že pachatele opakovaných činů soudí podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé a dávají jim větší tresty,, píše autor studie, „výsledky ukazují, že se jim tento cíl nedaří plnit.,,¹⁰¹

Graf č. 13

**Pachatelé stíhaní podle právních úprav pro nezletilé a dospělé osoby:
Následná trestná činnost nezletilých pachatelů na Floridě**

Pramen: Bishop, D. a Frazier, C., „Consequences of Waiver“, in Fagen, J. a Zimring, F.E. (EDS) *The Changing Borders of Juvenile Justice: Transfer of Adolescents to Criminal Court* (Chicago, IL: University of Chicago Press, forthcoming).

Nebezpečí dospělého trestu mládež nezastrašuje.

Na konci sedmdesátých let New York novelizoval některé zákony a snížil věk, ve kterém nezletilí obvinění z vraždy (13 let) a dalších násilných trestných činů (14 let) mohou být souzeni podle právní úpravy trestné odpovědnosti pro dospělé pachatele. Přestože úřady spustily agresivní kampaň, aby varovaly mládež před těmito novými důsledky, míra násilných činů v New Yorku se v porovnání s Filadelfií, která žádné takové zákony nezavedla, nijak nesnížila.¹⁰² Stát Idaho schválil v roce 1981 novou legislativu, která nařizovala, aby všichni nezletilí pachatelé násilných trestných činů starší 14 let byli souzeni podle úpravy pro dospělé osoby. Následně došlo v Idahu ke zvýšení počtu násilných trestných činů, zatímco v Montaně a Wyomingu, kde takové novinky zavedeny nebyly, došlo k jejich snížení.¹⁰³

Průvodní poškození

Stíhání mladistvých podle úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé osob nesnižuje kriminalitu mládeže. Změna legislativy navíc ještě přináší průvodní poškození mládeži, rodinám a komunitám v celé zemi.

Uvěznění mladistvých spolu s dospělými pachateli je nebezpečné a kontraproduktivní.

Některé státy sice oddělují mladistvé, kteří byli odsouzeni podle změněné právní úpravy, od dospělých pachatelů nebo je do 18 let umisťují do speciálních zařízení, ale i přesto se populace nezletilých ve státních věznicích pro dospělé v posledních letech více než zdvojnásobila a z 3 400 v roce 1985 se zvýšila na 7 400 v roce 1997.¹⁰⁴ Ke stejnému vývoji došlo i v lokálních věznicích, kde se počet mladistvých vyšplhal z 5 100 na 7000 v období od 1994 do 1997, což představuje nárůst o 37 procent za pouhé tři roky.¹⁰⁵ Tyto věznice jsou však pro nezletilé osoby velmi nebezpečným místem. Mladiství pachatelé umístění do věznic pro dospělé se v porovnání s osobami v nápravných zařízeních pro mladistvé s osmkrát vyšší pravděpodobností dopouštějí sebevraždy¹⁰⁶, s pětkrát vyšší pravděpodobností jsou sexuálně zneužiti¹⁰⁷, dvakrát častěji jim hrozí bití od personálu¹⁰⁸ a v padesáti procentech je vyšší pravděpodobnost, že se stanou předmětem ozbrojeného útoku.¹⁰⁹ Není tedy divu, že mladiství ve věznicích trpí zvýšenou mírou úzkosti a deprese a v porovnání s dospělými a mladistvými v oddělených zařízeních se u nich zvyšuje pravděpodobnost, že budou umístěni do specializovaných ústavů pro mentálně postižené.¹¹⁰

Ve věznicích však mají skvělou příležitost se naučit řemeslu zločinu od ostřílených veteránů. Kriminologové Donna Bishopová a Charles Frazier v roce 1998 provedli průzkum nezletilých pachatelů ve věznicích a v nápravných zařízeních pro mladistvé na Floridě. Zjistili, že ukončení trestné činnosti po propuštění se dalo očekávat u 55 procent osob z nápravných zařízení a její pokračování pouze u 3 procent, zatímco u mladistvých ve věznicích byl tento poměr 34 a 18 procent.¹¹¹

Změna právní úpravy trestní odpovědnosti je zaměřena na mladistvé, kteří nejsou chronickými pachateli násilných trestných činů.

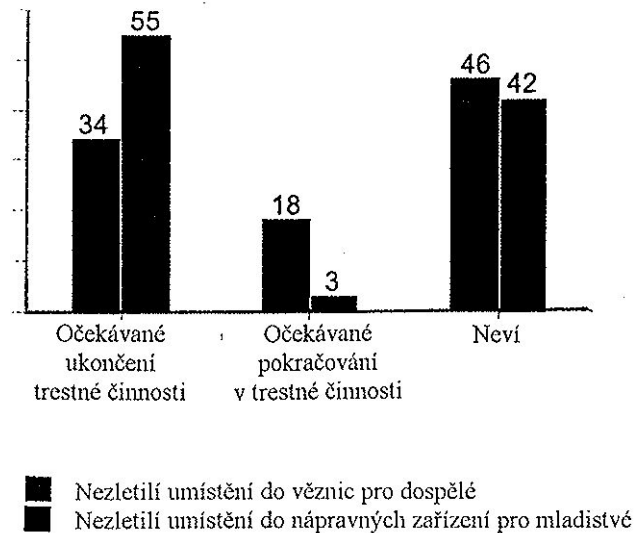
V Pensylvánii došlo ke změně legislativy v roce 1995. Předtím 93 procent nezletilých pachatelů souzených podle úpravy pro dospělé osoby za sebou mělo delikventní minulost, avšak po změně zákonů to bylo pouze 47 procent pachatelů.¹¹² V Jižní Karolíně 72 procent mladistvých, u kterých se v letech 1985 – 1994 zvažovalo stíhání podle změněných pravidel,

se v minulosti nedopustilo žádného trestného činu. Přesto bylo odsouhlaseno 82 procent žádostí o změnu stíhání v případech, kdy se mladiství dopustili napadení osoby, a 46 procent žádostí u majetkových trestných činů, přestože tyto osoby neměly z minulosti žádné záznamy. V Utahu mělo čistý trestní rejstřík více než 82 procent nezletilých, kteří byli doporučeni ke stíhání podle úpravy pro dospělé osoby, tedy více než každý čtvrtý z pěti pachatelů.¹¹³

Tato skutečnost je velmi znepokojující, pokud vezmeme v potaz podložené vědecké zjištění, že *nejsilnějším ukazatelem, zda se daná osoba bude v budoucnu dopouštět trestné činnosti, je právě opakovanost. Spáchání jediného trestné činu není bez ohledu na jeho závažnost silným ukazatelem budoucí kriminality. Navíc mnozí mladiství souzení podle úpravy pro dospělé ani nejsou pro společnost nebezpeční.* Definice ozbrojeného vloupání a násilného napadení (většina nezletilých je zatčena právě za tyto násilné činy) mohou zahrnovat krádež peněz ve školní kavárně nebo pouhou výhrůžku násilím, aniž by vůbec k násilí nebo pokusu o něj došlo. Zákony v mnoha státech navíc nerozlišují vinu podle role, kterou pachatel při činu plní. Nezletilí se na rozdíl od dospělých osob dopouštějí nezákonné trestné činnosti většinou ve skupinách a mnozí jejich členové často hrají jen malou nebo žádnou roli při plánování a konání činu. V těchto případech stíhání podle úpravy pro dospělé nedává žádný smysl.

Graf č. 14

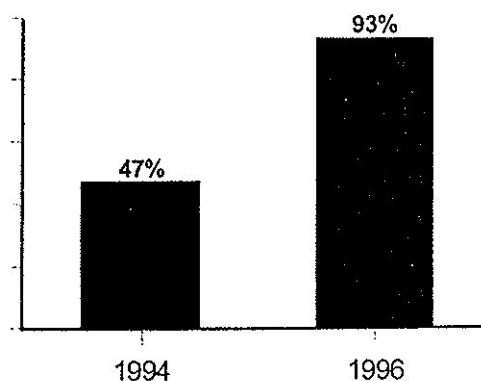
Odlíšná očekávání nezletilých pachatelů na Floridě umístěných do věznic pro dospělé pachatele a do nápravných zařízení pro mladistvé

Pramen: Bishop, D. a Frazier, C., „Consequences of Weiver“, in Fagen, J. a Zimring, F.E. (EDS) *The Changing Borders of Juvenile Justice: Transfer of Adolescents to Criminal Court* (Chicago, IL: University of Chicago Press, forthcoming)

Graf č. 15

Procento nezletilých pachatelů stíhaných podle právní úpravy trestné odpovědnosti dospělých osob v Pensylvánii, kteří měli již záznamy z minulosti, před a po přijetí nové legislativy z roku 1995

Pramen: *Juvenile Offenders and Victims: 1999 National Report* (Pittsburgh), PA: National Center for Juvenile Justice, 1999), str. 179-180.

Stíhání podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé se nepřiměřeně zaměřuje na menšiny.

Ve Spojených státech je takto stíháno mnohem více nezletilých členů menšinových skupin, než jak je tomu v průměru u ostatních. Šedesát procent mladistvých, kteří jsou umístěni do věznic pro dospělé pachatele, je afroamerického původu a dalších 17 procent odpovídá jiným menšinám (15 procent hispánského původu, 1 procento asijského a 1 procento domorodého amerického obyvatelstva), zatímco 23 procent je bílé pleti.¹¹⁴ V 75 největších správních oblastech celé země je 67 procent mladistvých stíhaných podle změněné právní úpravy afroamerického původu.¹¹⁵ Tato disproporce se projevuje zejména u trestných činů souvisejících s drogami: 75 procent nezletilých osob stíhaných podle pravidel pro dospělé je afroamerického původu a 95 procent všech nezletilých osob umístěných do věznic pro dospělé za tyto činy pochází z menšinových skupin.¹¹⁶

Změna procesu stíhání je nákladná a je příkladem mrhání finančních prostředků, které jsou velmi potřebné na zavedení vědecky ověřených intervenčních programů.

Pozměněný způsob stíhání má velký dopad na mládež a menšinové skupiny, ale zároveň představuje vážný problém pro celý systém trestního práva a zvyšuje náklady plátců daní. Co se týče samotných soudů, stíhání podle právní úpravy pro dospělé osoby vyžaduje více slyšení, rozsáhlejší šetření a přípravu žaloby, vede k více stáním a trvá přibližně dvakrát tak dlouho než řízení podle úpravy pro mladistvé.¹¹⁷ Většina takto souzených nezletilých osob stráví více času čekáním na řízení ve věznicích pro dospělé nebo ve vazebních zařízeních pro mládež, což daňové poplatníky stojí 100 až 175 dolarů denně. Středisko právní analýzy v Kalifornii (*California Legislative Analyst's Office*) odhaduje, že nová tvrdší legislativa, která byla uzákoněna v březnu 2000, by mohla daňové poplatníky stát 100 milionů dolarů ročně kvůli nově vzniklým režijním nákladům plus 200 – 300 milionů dolarů na stavbu nových vazebních cel.¹¹⁸

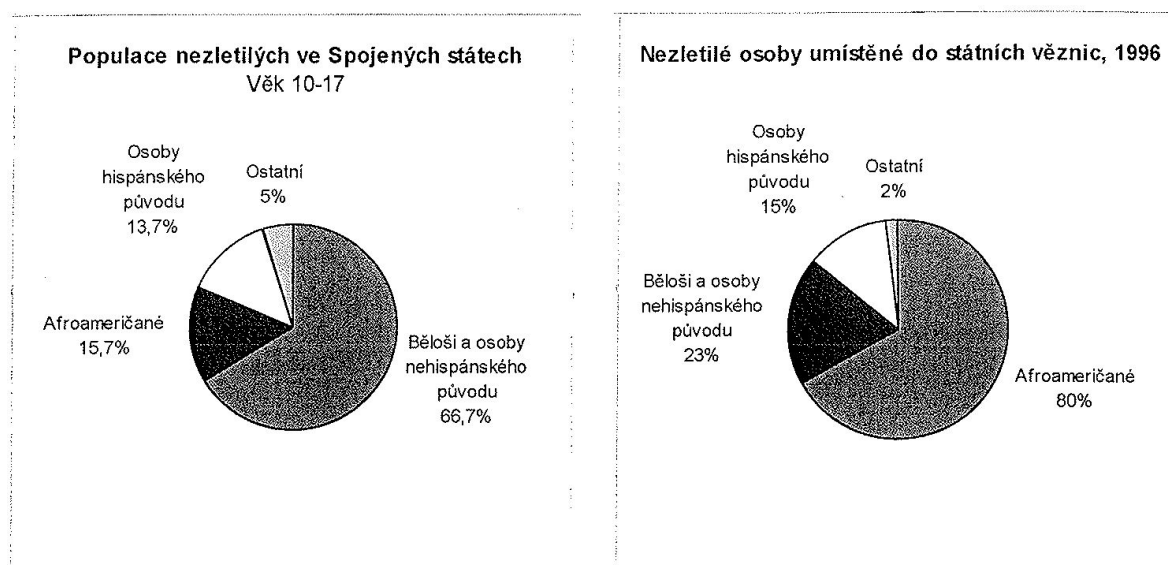
Agresivní nová legislativa není nutná k tvrdšímu potrestání těch nejhorších mladistvých pachatelů.

Snad nejironičtějším aspektem amerického úsilí o „dospělý trest za dospělé činy,, je skutečnost, že uvedeného cíle, tj. tvrdšího trestu pro pachatele nejzávažnějších činů, lze dosáhnout, aniž by došlo ke zvýšení nákladů nebo vzniku průvodního poškození kvůli změně legislativy. Podle úpravy trestní odpovědnosti pro mladistvé z minulosti mohly být vždy

souzeny osoby až do 21 let, i když ve většině států byla hranice nižší. I pachatel kruté a plánované vraždy byl pak většinou propuštěn velmi brzy – i když záznamy v trestním rejstříku bylo možno měřit na metry. V průběhu posledních 15 let však mnohé státy zavedly takzvanou „smíšenou jurisdikci,, podle které bylo možno i v rámci právní úpravy trestné odpovědnosti mladistvých uložit delší tresty právě pachatelům závažných trestných činů. Nezletilá osoba v takovém případě dostane „poslední šanci,, a poté je již umísťována do věznic pro dospělé pachatele. Pokud ovšem mladiství této šance využijí, dodržují stanovené podmínky, účastní se terapie a prokáží schopnost a ochotu ukončit trestnou činnost, dospělý trest se jim odpustí. Stát tak může stanovit vysoké tresty pachatelům, u kterých je naděje na nápravu mizivá, zatímco ostatní mají možnost změnit své delikventní chování, aniž by jim byl na celý život zapsán záznam do trestního rejstříku.

Graf č. 16

Rasová příslušnost nezletilých osob umístěných do státních věznic a rasové složení veškeré populace nezletilých pachatelů

Pramen: Bureau of the Census, Odhady populace na rok 1998

Pramen: Juvenile Offenders and Victims: 1999 National Report (Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice, 1999), str. 209.

Otázka trestu

Z praktického hlediska koncepce stíhání nezletilých pachatelů podle právní úpravy trestné odpovědnosti pro dospělé osoby propadá při každé zkoušce. Nesnižuje recidivitu. Nezastrašuje před pokračováním v trestné činnosti. Přináší obrovské průvodní poškození mladým lidem, komunitám i samotnému trestnímu právnímu systému.

Proč je tedy toto řešení stále tak populární? Proč přední politici, reportéři a občané ignorují důkazy o negativním vlivu změny právní úpravy trestní odpovědnosti nebo nekladou praktické otázky a místo toho se přimlouvají, aby se modifikované zákony vztahovaly stále na více nezletilých osob?

Klíč k odpovědi zřejmě odhalil v roce 1998 alabamský senátor Jeff Sessions v programu televize *ABC News „This Week„*, který běžel po školní tragedii v Jonesboro v Arkansasu. Senátor Sessions byl „morálně uražen,, jak vysvětloval, že nezletilí pachatelé nemohou být tvrdě potrestáni, protože se na ně stále vztahuje právní úprava pro mladistvé. Tato touha přísně potrestat nezletilé pachatele, když se dopustí odpuzujícího trestného činu, tento pocit morálního hněvu, který senátor Sessions sdílí s velkou většinou amerických voličů, jde zřejmě k samotnému jádru zřejmě nekontroverznějšího aspektu právního systému pro mladistvé tohoto století, totiž k omezené výši trestů.

V celé historii existence zvláštní právní úpravy pro mladistvé se objevovaly velice sledované případy nezletilých pachatelů, kteří se dopustili velice zlých činů, ale díky svému věku unikli dlouhému trestu. V nedávné době se takovéto sledované případy v myslích veřejnosti (a v projevech mnoha politiků) spojily se stále utkvělejší představou, že soudy pro mladistvé jsou příliš shovívavé. Vzhledem k narůstajícímu strachu z kriminality mládeže je snaha po zaslouženém trestu pochopitelná.

V konečném důsledku je však morální stránka věci, na kterou upozorňují zastánci změny trestné odpovědnosti nezletilých osob, sice pochopitelná, ale nepřesvědčí. Díky novým zákonům je již nyní možno soudit ty nejzatvrzelejší mladistvé pachatele podle pravidel pro dospělé osoby. Ti, které takto stíhat nelze, tedy velice mladí pachatelé, se většinou intelektuálně dostatečně nevyvinuli, aby se mohli způsobit podílet na vlastní obhajobě, jak vyžaduje naše právní tradice. Navíc „smíšená jurisdikce,, umožňuje přiočtít tresty, které se udělují podle trestné odpovědnosti mladistvých, aniž by došlo k průvodnímu poškození, které se pojí se stíháním pachatelů podle právní úpravy pro dospělé osoby.

Na druhou stranu i obhajoba, aby právní systém pro nezletilé zůstal zachován, je kromě výše zmíněných praktických aspektů podložena závažnými morálními argumenty.

Snížená schopnost

Mladí lidé často nemají schopnosti, které jsou vlastní dospělým osobám a které jsou klíčové pro odklon od trestné činnosti. „Nové situace a nové příležitosti si vyžadují nové zvyky při sebekontroli a právě v období dospívání se otázky související se sebeovládáním konfrontují na mnoha nových bitevních polích,, píše kriminolog Franklin Zimring. „Nové oblasti, včetně střední školy, sexu a možnosti řízení, si nevyžadují pouze kognitivní ocenění potřeby sebeovládání, ale také její procvičování. Tento proces zabírá určitou dobu, a proto by špatná rozhodnutí, která dospívající jedinci v průběhu této cesty učiní, neměla být trestána s takovou přísností jako rozhodnutí dospělých osob, které již prošly obdobím, kdy měly příležitost rozvinout své schopnosti sebeovládání.,¹¹⁹

Nedostatečná sebekontrola je ještě více rozjitřena citlivostí dospívajících osob vůči tlaku stejně starých jedinců. Velká většina nezletilých, kteří byli v New Yorku v roce 1978 zatčeni za násilné trestné činy, se jich dopustila ve skupině. Pokud vezmeme v potaz všechny zatčené zadržené nezletilé osoby, 78 procent obviněných z vraždy a 86-90 procent obviněných z loupeže nebo ozbrojeného napadení bylo obžalováno společně ještě s nejméně jedním spolupachatelem.¹²⁰ Dospělé osoby na rozdíl od mladistvých konají samostatně. „Rozhodnutí mladistvých, zda porušit zákon nebo ne, se často odehrávají na společenské scéně, kde okamžitý tlak ostatních je často motivem většiny trestných činů mládeže,, uvádí Zimring. „Pokud se chce dospívající osoba držet zákona, musí být schopna odolat tomuto tlaku ostatních. Mnohým dětem tato klíčová schopnost po dlouhou dobu chybí.,¹²¹

Prostor k reformě.

Vzhledem k tomu, že rozsáhlá část dospívající populace se podílí na určitém typu nezákonného počínání a že většina z nich v přirozeném důsledku vlastní dospělosti od trestné činnosti postupem času upustí, ***stává se hlavním cílem najít takový trest, který by závažně nepoškodil jejich budoucí životní šance. Nezletilí pachatele ovšem potrestáni být musí a také musí nést za své činy odpovědnost. Zaslouží si trest a určité formy trestů jsou někdy i nutné, aby jim pomohly dospět a plně ocenit, že jejich činy měly také určité důsledky. Pokud chceme k trestné činnosti mladistvých přistupovat osvíceně, konečným výsledkem trestu by neměla být izolace a marginalizace mladých lidí, ale spíše snaha naučit je odpovědnosti, rozvinout přípravu na dospělost a pomáhat jim při reintegraci do společnosti, která ctí zákony.***

Stíháním nezletilých podle úpravy trestné odpovědnosti pro dospělé osoby dosáhneme

pravého opaku. Pokud navždy poznamenáme jejich trestní rejstřík a umístíme je společně s dospělými pachateli do státních věznic, kde reintegrace a rozvoj mladistvých rozhodně nepatří mezi hlavní cíle, pouze snížíme šanci, že se jim kdy podaří úspěšně projít přechodným obdobím k dospělosti. V důsledku se pak znatelně zvýší riziko, že se tyto mladí lidé budou dopouštět opakované trestné činnosti, a bezpečnost nás všech bude o to nižší.

Tyto důkazy jsou jasné a závěry jsou nevyhnutelné. Snaha hromadně stíhat většinu mladistvých podle právní úpravy pro dospělé osoby je příkladem zcestného přístupu.

Část III: PŘETVOŘENÍ PRÁVNÍHO SYSTÉMU PRO NEZLETILÉ A PREVENCE DELIKVENCE

Velká většina dospívajících osob, které se dopouštějí trestné činnosti, nejsou chroničtí pachatelé vážných ani násilných trestných činů, a už vůbec ne „superpredátoři“. Pokud hodíme mladé lidi přes palubu a odsoudíme je podle úpravy pro dospělé pachatele, způsobíme mnohem více zla než užitku. Přitom se schopnost tohoto státu úspěšně potlačit delikvenci a předcházet jí každým rokem zvětšuje. Tyto tři skutečnosti společně naznačují, že Amerika potřebuje silný a vědecky podložený systém, který by problémem násilí a delikvence vyřešil.

Soudy pro mladistvé a systém nápravných zařízení stojí v bodě nula celostátní bitvy o vládu nad kriminalitou mládeže a zároveň mají pod svou kontrolou pramen budoucích dospělých pachatelů, kteří vstoupí do naší společnosti. Ovlivňují životy téměř tři milionů nezletilých osob, které jsou každým rokem zadrženy. V souvislosti s touto skutečností se velmi rychle zvyšuje rozpočet a dosahuje až miliardových částek. Náklady na vazbu však pohlcují stále více vzácných prostředků z odvedených daní, které by se spíše měly věnovat na pozitivní rozvoj mladistvých a na další důležité sociální programy. Kromě veřejného pozdvižení kvůli heslu dospělý trest za dospělý čin a příležitostným reportážím o zneužívání nebo špatných podmínkách v některém z nápravných zařízení však média i veřejnost věnují kriminalitě mládeže jen velmi malou pozornost. S jakou efektivitou a úsporností pracují soudy při stíhání a trestání nezletilých pachatelů? Jaká je efektivita a úspornost probačních pracovníků a nápravných zařízení, které mají pomoci mladistvým k nápravě a cestě zpět do běžného života? Tyto otázky necháváme stranou na své vlastní nebezpečí.

Mezitím však celá řada preventivních strategií prokázala svou schopnost významně snížit počet mladých lidí, kteří se stávají pachateli trestné činnosti. Do jaké míry se tyto

strategie používají? S jakou efektivitou pracují programy na potírání kriminality mládeže, které jsou zavedeny v současné době? Pokud máme nad trestnou činností mládeže zvítězit, kladení těchto otázek a hledání odpovědí představuje první klíčový krok.

4. Kapitola: ZASLOUŽÍ SI SVÉ JMÉNO?

(Daří se americkému právnímu systému pro nezletilé plnit svou povinnost?)

Dne 3. července 1899 paní Campellová doslova přivlekla svého jedenáctiletého syna Henryho do soudní síně v Chicagu. Jednalo se pouze o malou krádež a Henry byl odsouzen k pobytu v domě své babičky, ale v historii soudnictví tento případ znamenal radikální změnu. Jednalo se totiž vůbec o první řízení, které bylo vedeno výhradně podle právní úpravy pro děti.¹²²

Do té doby byl osud dětí v právním systému žalostný. Byly vězněny spolu s dospělými, za trest tvrdě pracovaly a často byly vystaveny brutálnímu zacházení. Místní soud v Chicagu na přelomu století rozhodoval případy stovky dětí, z nichž některým bylo pouze osm let. Mnohé z nich pocházely z velmi chudých rodin a byly zatčeny za krádež potravin nebo uhlí. Soud jim uložil pokutu, i když většina z nich neměla žádné peníze, a poté je umístil do vězení, aby si dluh odpracovaly.¹²³

Kvůli kampani aktivistů za ochranu práv dětí ustavila správní oblast Cook zvláštní soud pro tyto případy, aby se špatná situace vyřešila. Tento soud vytvořil naprosto nové právní předpisy na základě principu, že děti se od dospělých osob inherentně odlišují, nesou menší vinu za své činy a pravděpodobnost nápravy je u nich vyšší. Podle těchto předpisů pak děti nebyly souzeny jako dospělé osoby v oficiálním a veřejném procesu. Cílem nebylo již potrestat viníky za jejich činy, ale spíše přistupovat k dětem jako „laskavý a spravedlivý rodič“, a ve velmi osobním a neveřejném slyšení postupovat v jejich nejlepším zájmu.

Tento příklad byl uvítán na celém světě jako radikální změna. Do roku 1915 pak podobné soudy vznikly v dalších 46 státech, třech teritoriích a v *District of Columbia*.¹²⁴ Do roku 1925 byly samostatné soudy ustaveny ve Velké Británii, Kanadě, Švýcarsku, Francii, Belgii, Maďarsku, Chorvatsku, Argentině, Rakousku, Indii, Holandsku, na Madagaskaru, v Japonsku, Německu, Brazílii a Španělsku.¹²⁵

Jednalo se o velký přínos pro děti v mnoha směrech. Byly ochráněny před dospělými

pachatelů a jejich jména nebyla nikde zveřejněna, takže mohly vstoupit do dospělosti s čistým trestním rejstříkem. Soudy najaly sociální poradce, psychology a další personál, kteří měli provádět dozor nad nezletilými pachatelů a podporovat je. Mnozí soudci a další pracovníci vypracovali kreativní a moderní programy, které byly určeny nezletilým pachatelům i všem mladým lidem, kteří se stali obětí jakéhokoli zneužití, zanedbání apod.

Dnes se však tento systém v Americe ocitl pod palbou kritiků z pravé i levé strany politického spektra. Právice odsuzuje „měkký“, přístup ke kriminalitě a obviňuje tyto soudy z „rozmazlování“, mladistvých pachatelů. Levice odsuzuje neustálý nedostatek právních pojištění pro mladistvé pachatele, nerovné zacházení s menšinami a nehumánní podmínky v řadě nápravných zařízení. Vážně míněné návrhy na zrušení soudů pro mladistvé byly podány na obou stranách politického spektra. Vzhledem k hrozivým důsledkům, které stíhání podle úpravy pro dospělé přináší, vzhledem k velké příležitosti dané pokrokem v oblastech prevence a intervence a urgentní potřebě zavedení preventivního systému, který by se soustředil na americkou mládež, tito abolicionisté zacházejí zcela evidentně příliš daleko. Naše země právní systém pro mladistvé potřebuje. Otázka však zůstává, do jaké míry jsou v současné době soudy a nápravná zařízení efektivní. Do jaké míry se drží ideálů, které stály u zrodu celého systému? Do jaké míry jsou hodny svého jména?

Padesát jedna systémů

Právní systém pro mladistvé spadá především do odpovědnosti států, a proto v Americe neexistuje žádný obecný „americký právní systém pro mladistvé,..“. Je zde tedy spíše 51 státních systémů, z nichž je většina rozdělena dále na lokální, které jsou uplatňovány jednotlivými soudy ve správních oblastech, místními probačními pracovníky, státními nápravnými zařízeními a poskytovateli soukromých služeb – každý z nich má ovšem svá pravidla a rozdílnosti. Je tedy značně složité se o americkém systému vyjadřovat obecně. Všechny jednotlivé systémy však mají společný kořen a společný soubor klíčových principů, které je odlišují od trestních soudů pro dospělé osoby.

- **Omezená jurisdikce.** Ve většině států mohou tyto soudy stíhat osoby mladší 17 let. V deseti státech je věková hranice 16 let a ve třech 15 let. Případy všech starších pachatelů automaticky rozhodují trestní soudy pro dospělé osoby.
- **Neformální řízení.** Ve většině států vynáší rozsudek soudce, a ne porota. Právní zastoupení nezletilých pachatelů bylo vzácností až do šedesátých let. Dnes se však mnozí pachatelé zřikají nároku na právního poradce.

- **Důraz na pachatele, ne na trestný čin.** Stíhání mladí lidé, u kterých se zjistí, že se dopustili trestného činu, nejsou označováni za odsouzené, ale spíše za delikventní. Stát k delikventům přistupuje v roli „nejvyššího“, nebo náhradního rodiče a umísťuje dítě do nápravného nebo terapeutického zařízení na základě rozhodnutí soudce o nejlepším zájmu daného dítěte.
- **Tresty na dobu neurčitou.** V minulosti a dodnes se mladiství ještě v mnoha státech neumísťují do nápravných zařízení na přesně stanovenou dobu. Je na soudci a radě probačních pracovníků, aby o délce trestu rozhodli podle vlastního uvážení v průběhu jeho výkonu. Horní hranicí je pouze věk dospělosti pachatele (18 nebo 21).
- **Důvěrnost.** Soudní síně nebyly po většinu století otevřeny pro veřejnost, aby daná nezletilá osoba nebyla celý život handicapována kvůli trestnímu záznamu za chyby z dětství. Jména pachatelů nebyla zveřejněna a jejich záznamy byly zapečetěny a později zničeny. V posledních letech se však tyto ochranné mechanismy často ruší, protože politický přístup se změnil a již se nezdůrazňuje ochrana dětí, ale spíše ochrana společnosti před dětmi.

Řízení s mladistvými byla v minulosti uzavřena žurnalistům i veřejnosti. V polovině devadesátých let však dva pozorovatelé, Edward Humes a William Ayers, získali neobvyklou možnost přístupu do soudních síní. Oba se na rok ponořili do právního systému pro mladistvé, sledovali případy nezletilých pachatelů, natáčeli rozhovory s profesionály a veřejnými činiteli. Humes působil v Los Angeles a Ayers v Chicagu a oba, bohužel, získali stejný smutný dojem.

Humes ve své knize *No Matter How Loud I Shout (Ať křičím sebehlasitěji)* z roku 1996 píše: „Soudci, žalobci a obhájci v Los Angeles si již jednotlivé děti nepamatují, nepamatují si jejich tváře ani příběhy. Když se jich zeptáte na konkrétní jméno a chcete vědět, co se s daným chlapcem nebo s dívkou stalo, dívají se na vás, jako kdyby jste se zbláznili.... Mladí lidé tak byli zobecněni na kategorie. V důsledku této situace pak základní otázky, které si mají soudy pro mladistvé klást - tj. Jak nejlépe mohu případ tohoto mladého člověka rozhodnout? - se často ztrácejí. A tak se stává, že ti, kteří touží po určitých pravidlech a disciplině, jsou propuštěni, zatímco na jiné se sesype sprška ran, ať už si ji zaslouží nebo ne.,,¹²⁶

„Dnes se právní systém pro mladistvé blíží stému výročí své existence a stal se po všech stránkách velmi nevhodným rodičem.,, napsal Ayers v roce 1997 v knize *A Kind and*

Just Parent (Milý a spravedlivý rodič), „který není schopen vnímat děti jako trojrozměrné bytosti, vyřešit jejich problémy, ani najít vhodný přístup k palčivým problémům mnoha rodin. Propast mezi krizí, které čelí problematické rodiny a mladí lidé, a schopností právního systému ji vyřešit, je hluboká a neustále se zvětšuje.,¹²⁷

Týkají se tato neúprosná zjištění soudů pro mladistvé v celé Americe? Střízlivý pohled na existující snahy v celé zemi ukazuje, že hluboké problémy existují na různých místech po celé zemi a reforma je stále nutnější. V řadě měst a obcí sice lze zaznamenat některé pozitivní programy, ale převažující vývoj je znepokojující. Nejkritičtější problémy lze najít v šesti základních oblastech:

Přetížené soudy

Právní systém pro mladistvé byl založen na přesvědčení, že děti, které se dostanou do střetu se zákonem, si zaslouží a vyžadují individuální přístup vedený odborníky a specializovanými soudci, kteří o ně projevují zájem a soucítí s nimi. Jak však vysvětlují Barry Krisberg a James F. Austin, z Rady pro sledování trestné činnosti a delikvence (*National Council on Crime and Delinquency*), navzdory teoretickým statím „plným koncepcí jako „soucitná péče,“ a „individuální přístup,“ značná část právního systému pro mladistvé připomíná pásovou výrobu, při které se rychle „zpracovává,“ velké množství mladých lidí a jejich rodin v rámci omezeného množství různých možností, které jsou jen zřídka adekvátně financovány.,¹²⁸

Především ve velkých městech je většina nezletilých pachatelů propasírována rychlou řadou slyšení, při kterých odpovědné instituce často ani neznají jejich jména. ***Například v Chicagu se soud věnuje každému případu nezletilých v průměru 12 minut a každý soudce rozhodne denně 110 případů.***¹²⁹ „Většina řízení před soudem pro mladistvé vypadá následovně,“ píše Edwards Humes o Los Angeles. „Téměř žádný obsah, nadměrný výskyt právních formalit, kontrola hromadného provozu – soudce sedí za svým stolem, jako dopravní dispečer.,“¹³⁰

Přestože jednotlivá slyšení trvají pouze čtyři nebo pět minut, Humes uvedl, že k nim dochází až s mnohaměsíčním zpožděním. Rozhodnutí téměř poloviny všech případů drobné trestné činnosti, které se formálně řeší před soudy pro mladistvé ve velkých městech v celé zemi, trvají déle než 90 dní, což je maximální stanovený limit, který doporučují profesní organizace. Tato zpoždění, která často vznikají z důvodu byrokracie a nedostatečného počtu pracovníků, způsobují, že soudní procesy se z hlediska mladistvých stávají neúčinnými. Jak

uvádí Asociace oblastních státních zástupců (*National District Attorney's Association*): „Čas je při řešení případů delikvence mládeže hlavním faktorem...Čím déle vše trvá, tím více se pachatel sám sebe ptá, jestli vůbec někomu na jeho případu záleží. Dlouhodobě pak nelze na dítě nijak působit.,¹³¹

Ještě problematičtější než zdržení, jsou však rozhodnutí některých případů. „Právní systém pro mladistvé je často tak zahlcen, že pachatelé se často nedočkají žádného smysluplného zásahu nebo důsledku, i když se jedná o relativně závažné trestné činy,, uvedlo v roce 1996 Ministerstvo spravedlnosti ve svém Národním plánu činností v oblasti právního systému mladistvých (*National Juvenile Justice Action Plan*). „Toto zanedbání není ve prospěch reintegrace ani převzetí odpovědnosti, protože mladí lidé by měli vědět, že při porušení zákona budou muset nést odpovědnost. Právní systém je třeba revitalizovat, aby zajišťoval okamžité a vhodné přiřazení odpovědnosti a trestu pachatelům, protože jinak nebude možno současné tendence v této oblasti zvrátit.,¹³²

Zjevná nerovnováha mezi institučními a komunitními službami

Spojené státy v tomto roce vynaloží nejméně 10 miliard dolarů na právní systém mladistvých. Většina těchto finančních prostředků půjde na uvěznění jen malého segmentu z celkové populace zadržených nezletilých pachatelů. Tím zůstane pouze velice malý objem financí na komunitní programy, služby a tresty, které zapojují a trestají mladistvé pachatele a pečují o ně v jejich domovech a komunitách. Tato nerovnováha vážně poškozuje schopnost úřadů v rámci právního systému mladistvých dostat kriminalitu mládeže pod kontrolu.

Dlouhodobé nadměrné spoléhání na velká nápravná zařízení

Ve většině států nejvíce prostředků z rozpočtu odčerpávají nápravná zařízení a nejvíce uvězněných nezletilých osob je posíláno právě do „výchovných ústavů,, což jsou velká nápravná zařízení pro 100 až 500 osob. Podmínky jsou často špatné a společnost omezená pouze na další delikventní osoby spíše rozdmýchává než odstraňuje tendence k porušování zákona.

Rozhodnutí poslat nezletilého pachatele do výchovného ústavu je často vysvětlováno jedním z následujících dvou argumentů: (1) daná osoba je nebezpečná pro společnost a musí být izolována, (2) daná instituce uštedří pachateli potřebnou lekci. Při podrobnější analýze jsme však zjistili, že žádný z těchto argumentů není dostatečný pro hromadné rozhodnutí mnoha států vydat převažující většinu finančních prostředků na zařízení s vězeňským řádem.

Většina nezletilých osob v nápravných zařízeních nejsou nebezpeční zločinci. V říjnu

1997 se pouze 27 procent všech pachatelů z těchto zařízení v celé zemi dopustilo násilného trestného činu. Většina těchto osob byla umístěna do nápravných zařízení, ostatní do internátních výchovných centrech nebo skupinových domovů. (Tři čtvrtiny všech nezletilých pachatelů ve vazbě jsou drženy v daných zařízeních spolu s více než 30 dalšími osobami a 70 procent z nich má omezenou volnost pohybu.¹³³). V roce 1993 studie 28 států zjistila, že pouze 14 procent ze všech osob v nápravných výchovných zařízeních tam bylo umístěno za násilný trestný čin, zatímco více než polovina z nich byla k tomuto pobytu odsouzena za trestné činy proti majetku nebo v souvislosti s drogami a v podobném státním zařízení se ocitla poprvé.¹³⁴ Další studie na počátku devadesátých let použila měřítko objektivní rizika pro bezpečnost veřejnosti a zjistila, že 31 procent internovaných mladistvých osob ve 14 státech by mohlo být se zachováním stejné bezpečnosti pro okolní společnost umístěno do méně střeženého prostředí, aniž by došlo k jakémukoli ohrožení veřejnosti.¹³⁵

Velké výchovné ústavy navíc nikdy neprokázaly svou schopnost efektivně pomáhat při reintegraci mladistvých pachatelů nebo jejich odklonu od trestné činnosti vůbec. Míra recidivity je u všech těchto školních zařízení stejně vysoká. Při návazném sledování mladistvých, kteří byli propuštěni roku 1991 ze dvou výchovných ústavů v Minnesotě, se zjistilo, že 91 procent z nich bylo v průběhu následujících pěti let opět zatčeno. V Marylandu studie 947 nezletilých propuštěných roku 1994 z nápravných zařízení ukázala, že 82 procent z nich bylo opět posláno k soudu pro mladistvé nebo i dospělé pachatele do dva a půl roku po propuštění.¹³⁶ Ve státě Washington se 59 procent uvězněných mladistvých osob dopustilo dalšího trestného činu během jednoho roku po propuštění a 68 procent z nich do dvou let od propuštění.¹³⁷ ***Téměř každá studie, která se soustředí na recidivu mladistvých pachatelů, kteří byli v posledních třech desetiletích umístěni do výchovných ústavů, zjistila, že nejméně 50 až 70 procent z nich bylo znovu zadrženo do jednoho roka nebo do dvou let od propuštění. Výchovné ústavy tedy zcela zřejmě nedokáží mladé lidi přesvědčit, aby od trestné činnosti opustili.***

Ještě mnohem více znepokojující jsou závěry mnoha studií, podle kterých pobyty ve výchovných ústavech ve srovnání s tresty odváděnými v rámci komunity dokonce zvyšují recidivitu. Studie Univerzity v Ohio (*Ohio State University*) z roku 1978 ukazuje, že nezletilí pachatelé umístění do výchovných ústavů byly po propuštění znovu zadrženi mnohem rychleji (v průměru po 4,8 měsících) než pachatelé, kteří si odpykávali trest v rámci komunity (v průměru 12 měsíců). I když autoři vzali v potaz závažnost činů a další proměnné, došli k závěru, že „existuje středně až vysoce nepřímouměrný vztah mezi přísností trestu za první

případ překročení zákona a dobou, která uběhne do druhého zadržení.,¹³⁸ Studie ze Severní Karoliny v roce 1995 ukázala, že 82 procent mužů narozených v roce 1967, kteří strávili určitou dobu v nápravných zařízeních, mělo ve 27 letech záznam v trestním rejstříku, zatímco pouze 40 procent mladistvých pachatelů, kteří nebyli posláni do podobného zařízení, mělo ve 27 letech trestní záznam.¹³⁹ „Je stále těžší úspěšně potrestat a zastrašit uvězněné nezletilé osoby a zároveň o ně pečovat ve velkých zabezpečených výchovných ústavech s vězeňským režimem, které jsou často přeplněné, ale i přesto je tato situace standardem v mnoha podobných zařízeních v celé zemi.,, píše David Altschuler, kriminolog z *Johns Hopkins University*.¹⁴⁰

Na počátku sedmdesátých let byly v Massachusetts zavřeny všechny velké výchovné ústavy, 85 odsouzených nezletilých pachatelů bylo přemístěno do malých nápravných jednotek financovaných neziskovými organizacemi a vězeňský řád byl zrušen. Recidivita zde byla velice nízká s porovnáním s ostatními státy a mladiství, kteří zde nebyli drženi pod zámek, nepředstavovali žádný problém z hlediska bezpečnosti nebo kriminality v komunitách, kde byli umístěni, a dopustili se pouze 1,3 procent ze všech trestných činů v celém státě. Díky tomuto novému přístupu je celková míra kriminality mládeže v Massachusetts nejnižší v celé zemi a ročně se zde ušetří 11 milionů dolarů daňových poplatníků.¹⁴¹

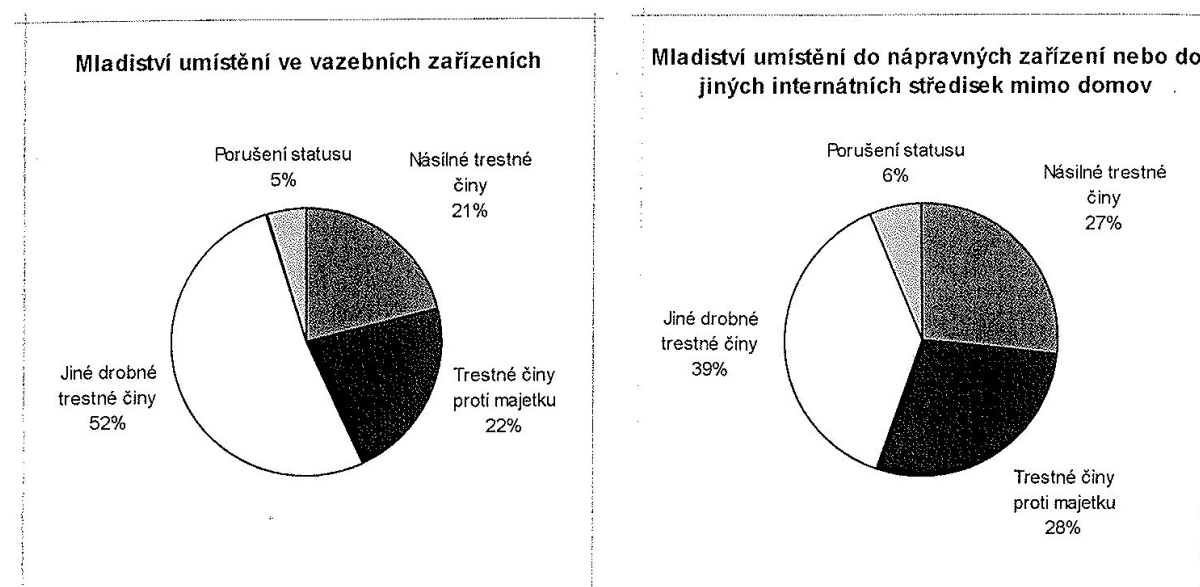
V Missouri byl podle příkladu z Massachusetts uzavřen poslední největší výchovných ústav a v roce 1983 stát vytvořil 30 regionálních nápravných středisek včetně internátních zařízení s volným pohybem osob a celou řadu neinternátních programů a služeb. Zahrnují například „střediska denní péče,, (kde jsou mladiství intenzivně vzděláváni, získávají školení v oblasti dovedností potřebných pro život a /nebo pořádají se rodinné terapie) a projekty intenzivního monitorování případů, v jejichž rámci jsou delikventním osobám přiřazeni vysokoškolští studenti, kteří jim pomáhají a sledují jejich vývoj. Tato řada programů a služeb se výrazně odlišuje od systémů výchovných ústavů v mnoha jiných státech. Výsledky jsou velice dobré. Pouze 245 z 2 181 (11,2 procent) nezletilých osob propuštěných ze státní Divize služeb pro mládež (*Division of Youth Services – DYS*) v období od února 1998 do ledna 1999 se během následujícího roku do tohoto zařízení vrátilo nebo bylo převedeno do komunitního nápravného programu s volným pohybem (kde mají příležitost dopouštět se další trestné činnosti).¹⁴² V roce 1991 bylo v Missouri pouze osm procent z pachatelů odsouzeno k pobytu v nápravných zařízeních za spáchání opakovaného trestného činu a návazná studie zaměřená na téměř 5 000 nezletilých osob propuštěných z DYS v osmdesátých letech ukázala, že pouze

15 procent z nich se dopouštělo trestné činnosti i v dospělosti.¹⁴³

Navzdory tomuto úspěchu se jejich příkladem řídilo jen velmi málo států. „Celé století zkušeností s výchovnými ústavami a věznicemi pro mladistvé ukazuje, že se jedná o velice neefektivní metodu „péče„ o delikventy,,“ píše profesor práva na Univerzitě v Minnesotě (*University of Minnesota*), Barry Feld, který dlouhodobě působí v oblasti teorie práva pro mladistvé a výzkumu. „Nehledě na konzistentní zjištění těchto výzkumů však přední politici a správci nápravných zařízení stále spoléhají na institucionální mechanismy a tresty v podobě uvěznění, kde se má mladistvým dostat odplaty.,“¹⁴⁴

Graf č. 17

Nejzávažnější trestné činy mladistvých, které soudy umístily do zařízení mimo jejich domov, 1997

Index násilných trestných činů zahrnuje vraždu, znásilnění, ozbrojenou loupež a úmyslný, zvláště nebezpečný útok

Index trestných činů proti majetku zahrnuje loupež, krádež, krádež automobilu a žhářství.

Pramen: Sčítání nezletilých osob uvězněných v internátních zařízeních

Všeobecné nadměrné využívání vazebných zařízení pro mládež.

Do vazebných středisek pro mládež se umísťují nezletilí pachatelé, kteří čekají na soudní řízení nebo na umístění do nápravného zařízení. Nehledě na pokles kriminality mládeže v posledních letech se denní populace mladistvých ve vazebných zařízeních prudce

zvýšila, a to z 20 000 v celé zemi z roku 1993, kdy trestná činnost mladistvých dosahovala vrcholu, na 24 500 v roce 1997. Sedmdesát devět procent z nich nebylo v roce 1997 obžalováno z žádného násilného trestného činu. Rozhodnutí, zda mladého člověka uvěznit či nikoli, není jen otázka krátkodobé svobody. Takový pobyt hraje podle odborníků klíčovou roli a určuje konečné rozhodnutí v případě dané mladistvé osoby.

„Děti, které, jsou drženy ve vazbě, a nejsou propuštěny ke svým rodičům nebo umístěny do jiného programu, jsou s vyšší pravděpodobností na konci celého procesu uvězněny,“ říká Mark Soler z Právního střediska pro mládež (*Youth Law Center*) ve Washingtonu, DC.¹⁴⁵ Rozhodnutí o vazbě má také velký dopad na daňové poplatníky, protože výdaje na osobu a den se pohybují kolem 100 až 175 dolarů, což za rok odpovídá 1 miliardě dolarů.¹⁴⁶ Na mnoha místech si provoz vazebních zařízení vyžaduje velkou část rozpočtu i času, které jsou celkem k dispozici.

Navzdory zápornému vlivu na mládež a vysokým nákladům se rozhodnutí umístit nezletilého pachatele před samotným řízením do vazebního zařízení často nevydává podle striktních a objektivních předpisů. Existují důkazy, podle nichž se do vazby bere mnohem více mladých lidí, než je nutné pro ochranu veřejné bezpečnosti. Mnohé alternativní programy, které v porovnání s vazebními středisky vyžadují jen zlomek nákladů, se ukázaly jako velmi úspěšné, jejich absolventi se při čekání na řízení nedopouštějí trestných činů a zároveň je zaručeno, že se k tomuto řízení opravdu dostaví. Některé programy poskytují intenzivní dozor nad mladými lidmi, kteří byli právě propuštěni. Ve Filadelfii se například místní nezisková organizace nazvaná Centrum pro právní systém mladistvých (*Juvenile Justice Center*), dohodla se soudy, že bude sledovat 200 mladých lidí. Díky její práci se 85 procent ze zadržených dostaví k soudům, aniž by se dopustilo další trestné činnosti. Co se týče zbývajících částí, dvě procenta jsou následně zadržena za nový trestný čin, tři procenta se nedostaví k řízení a 10 procent z programu uteklo.¹⁴⁷ Náklady se pohybují kolem 12 až 30 dolarů oproti 310 dolarům za jeden den pobytu v tamějším vazebním středisku¹⁴⁸, takže programu se daří ušetřit každoročně miliony dolarů.

Kromě dozoru nad mladistvými, kteří čekají na řízení, řada programů také pomáhá mladým lidem znovu se zapojit do školních aktivit, pokud tito mladiství přestali do školy chodit, poskytuje jim potřebné poradenství a služby a přihlašuje mladé lidi do doučovacích kurzů nebo na mimoškolní aktivity a brigády. Oddělení pro podmíněčné tresty (*Juvenile Probation Department*) v ve správní oblasti Cook v Chicagu od roku 1995 otevřelo šest večerních center, která poskytují mimoškolní dozor na mladistvými, kteří čekají na soudní

řízení. Tato centra provozují organizace v rámci dané komunity, otevírají od 16.00 do 20.00 v každý školní den a od roku 1995 nabízejí kombinaci dozoru, rekreace, vzdělávání a školení více než 4 000 osobám. Náklady se pohybují kolem 33 dolarů na osobu a den v porovnání se 115 dolary v tamějším vazebním středisku. Celých 92 procent všech účastníků se při čekání na řízení nedopustilo žádného trestného činu.¹⁴⁹

Navzdory těmto úspěchům jsou alternativní programy v celé zemi nabízeny jen velmi malému množství pachatelů. Program pro odvrácení pobytu ve vazebních zařízeních (*Detention Diversion Advocacy Program*) v San Franciscu popsáný v první kapitole pracuje pouze s 20 nezletilými osobami a programy „domácí vazby“, v rámci Úřadu pro dozor nad podmíněčnými tresty (*Juvenile Probation Department*) se starají pouze o 122 osob ročně. V San Franciscu však bylo v roce 1998 drženo ve vazbě 3 285 (62,9 procent) z 5 222 zatčených osob, což je vůbec nejvyšší míra v Kalifornii i v celé zemi.¹⁵⁰

Jaké částky Amerika vynakládá na právní systém pro mladistvé?

Kolik Amerika každoročně vydává na právní systém pro mladistvé a prevenci trestné činnosti? Dobrá otázka. Bohužel, neexistuje na ni žádná stejně dobrá odpověď. Federální statistický úřad pro právní oblasti (*Federal Bureau of Justice Statistics*) shromažďuje kompletní údaje o všech výdajích v rámci systému trestního práva v celé zemi, sleduje tedy instituce prosazující zákony, soudy a nápravná zařízení. Tyto údaje se však týkají pouze soudů pro dospělé osoby. Co se týče mladistvých, neshromažďují se žádné informace o výdajích. V roce 1988 tento úřad vydal jednorázový odhad a uvedl, že náklady spojené se zadržením, stíháním a uvězněním nezletilých pachatelů odpovídají 15 až 20 miliardám dolarů ročně, přičemž na uvěznění těchto pachatelů se vynakládají 2 miliard ročně. Tato analýza však nebyla od roku 1988 zopakována.

Mnohé státy neshromažďují údaje ani o celkových státních nákladech v rámci právního systému mladistvých, takže výdaje místních samospráv na podporu obecních soudů, vazebních zařízení a probačních pracovníků se nesledují už vůbec.

V říjnu 1999 Asociace odborníků pro tvorbu rozpočtu v jednotlivých státech (*National Association of State Budget Officers - NASBO*) vydala výsledky celkového průzkumu zaměřeného na výdaje a inovace státního právního systému mladistvých, čímž v podstatě

aktualizovala výsledky podobného průzkumu z roku 1994. Do výpočtu byly zahrnuty státní, lokální a federální náklady na internátní zařízení, komunitní programy, prevenci delikvence a návaznou péči po propuštění. Celkový výsledek pak činil 4,22 bilionu dolarů v roce 1999, což je o 65 procent více než 2,55 bilionu dolarů v roce 1994. Tento výpočet však skutečné náklady ještě stále velmi podhodnocuje. NASBO nebyl schopen získat údaje z Connecticutu, Delawaru a Aljašky, a proto je do výpočtu vůbec nezahrnul. Ke značnému přepočtu došlo i v jiných státech. NASBO například odhadoval, že v Illinois se výdaje roku 1998 rovnaly 90,915 milionů dolarů, přestože daný stát jen na nápravná zařízení vydal 81 milionů dolarů. V případě Marylandu a Floridy se počítalo pouze s 84 miliony a se 402 miliony, přestože oficiální státní rozpočet na právní systém mladistvých odpovídal 124 milionům, respektive 512 milionům.

Průzkum NASBO se navíc zaměřil pouze na státní instituce, a proto se započítávaly pouze takové lokální náklady, které se pohybovaly na státní úrovni. V důsledku pak studie NASBO zjistila pouze 351 milionů dolarů ve výdajích na lokální právní systém mladistvých, i když právě lokální úřady jsou v mnoha státech odpovědné za financování a provozování soudů pro mladistvé, podmíněčných trestů, předprocesní vazby a komunitních programů. Jen v 15 největších správních oblastech Kalifornie lokální výdaje na právní systém mladistvých v letech 1993-94 spolkly 344 milionů dolarů. Podle NASBO činily lokální výdaje ve státě Washington méně než 600 000 dolarů, zatímco Institut pro veřejnou politiku ve Washingtonu (*Washington State Institute for Public Policy*) spočítal, že náklady na provoz soudů pro mladistvé, podmíněčných trestů a vazebných center v roce 1995 odpovídaly 71,6 milionům dolarů.

Takže kolik finančních prostředků Amerika vydává na právní systém mladistvých? Odpověď, bohužel, i nadále zůstává záhadou. Z údajů, které jsou k dispozici, je však zřejmé, že celkové náklady na soudy pro mladistvé a nápravná zařízení (bez započítání primární prevence) přesahují 10 miliard dolarů a mohou se dokonce blížit 15 miliardám dolarů ročně. Navzdory významnému poklesu kriminality mládeže od roku 1993 toto číslo stále roste a hrozí, že nezbudou prostředky na další aktivity věnované rozvoji mládeže, na mimoškolní aktivity, programy pro přípravu na budoucí povolání a zaměstnanost mládeže.

Nedostatečné financování komunitních služeb

V roce 1995 americký Úřad pro právní systém mladistvých a prevenci delikvence (*Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*) zveřejnil předpisy pro svou Komplexní strategii zaměřenou na pachatele vážných, chronických a násilných trestných činů (*Comprehensive Strategy for Serious, Chronic and Violent Offenders*).¹⁵¹ Jednotlivé prvky zahrnují: 1) agresivní a vědecky podložené preventivní programy, 2) širokou škálu „odstupňovaných trestů“, v rámci komunity včetně okamžité reakce na první překročení zákona a řadu středních trestů a služeb v případě opakované trestné činnosti, 3) nápravná zařízení pro jedince, kteří představují nebezpečí pro společnost nebo opakovaně nejsou schopni pozitivně reagovat na komunitní programy.

Na základě dlouhodobých zkušeností s nejlepšími postupy tento kontinuální přístup prosazují odborníci v celé zemi. Koncepční shoda však zatím, bohužel, v mnoha státech a komunitách nevedla k významnější redistribuci finančních prostředků na prevenci a odstupňované tresty. Proto celý systém častěji, než by měl, selhává při snahách řešit případy problematického chování ještě dříve, než dojde k jeho eskalaci.

Guvernérka Christine Todd Whitmanová z New Jersey popsala klíčový problém právního systému následovně: „Soudce v jedné správní oblasti může mít řadu možností, jak vytvořit to správné řešení pro mladistvé pachatele. V jiné správní oblasti, zvláště urbanistického rázu, může mít však jen velice málo možností mezi podmínečným trestem a uvězněním. A to je jako kdybychom si na léčbu migrény měli vybrat mezi aspirinem a lobotomií.“¹⁵²

Velká většina případů ovšem nevede k uvězněním pachatelů. Místo toho proti 43 procentům není nikdy vzneseno obvinění, dvě pětiny případů nezletilých, u kterých obvinění vzneseno je, jsou nakonec staženy nebo pachatelé podepíší neformální dohodu o podmínečném trestu. U jedné třetiny všech případů dojde k označení pachatele za delikventního a z nich více než dvě třetiny končí podmíněným trestem, propuštěním nebo alternativním trestem. Pouze 11 procent z těchto případů končí v internátním nápravném zařízení nebo skupinovém domově. I tak se však většina finančních prostředků na právní systém mladistvých v mnoha státech vydává právě na uvězněním těchto 11 procent, zatímco další prostředky jdou ve velké míře na financování vazebních zařízení. V Marylandu bylo například ze státního rozpočtu na právní systém mladistvých o objemu 136 milionů dolarů

uvolněno pouze 36 milionů na dozor a služby pro oněch 90 procent nezletilých pachatelů, kteří nebyli odsouzeni k internátnímu pobytu mimo domov.¹⁵³

Soudy pro mladistvé mají teoreticky širokou řadu možností, jak vhodně potrestat nezletilé pachatele, aniž by je umístily do nápravných zařízení, a vyřešit příčinné problémy, které delikventní chování vyvolávají. Jedná se například o navrácení odcizených předmětů, veřejně prospěšné práce, domácí zákaz vycházení, doučování, kurzy pro zvládnutí temperamentu, individuální a rodinné poradenství nebo samostatný dozor probačních pracovníků.

Pokud dospívající člověk poruší pravidla podmíněného trestu, soud může mít k dispozici více možných dalších trestů, např. zpřísnění zákazu vycházení, další veřejně prospěšné práce, častější testování požití drog, omezení výsad, nebo méně takových možností, což je bohužel častější případ. Eric Joy, ředitel soudu pro mladistvé ve správní oblasti Allegheny v Pensylvánii roku 1997 řekl kongresovému výboru: „Používat systém odstupňovaných trestů může být dost těžké, pokud nejsou k dispozici finanční prostředky na jejich zavedení.“¹⁵⁴

Nedostatek probačních pracovníků je také jedním z rozšířených problémů mnoha jurisdikcí. „V současné době je velké množství nezletilých osob ve výkonu podmíněného trestu v mnoha správních oblastech v podstatě bez dozoru, protože dostupné finanční zdroje nejsou v žádném případě dostačující pro tak velký počet případů,“ píše se ve zprávě kalifornského Úřadu pro mládež (*California Youth Authority*) z roku 1994. Jedná se o velice pravdivý popis situace, která se ve většině oblastí Kalifornie nijak nezměnila a přetrvává v celé řadě dalších států. „Minimální dozor/službu a vysoký objem práce, který je zvládnutelný pouze na papíře, lze zaznamenat na mnoha místech. Obecně řečeno, dokonce i ti podmíněčně odsouzení, kteří jsou označováni za „osoby pod dozorem,“ své probační pracovníky vidí jen zřídka.“¹⁵⁵

Vysvětlení pojmů právního systému pro mladistvé

Zadržení (*Arrest*): Když dojde k zadržení nezletilé osoby, policie se musí rozhodnout, zda ji pouze napomene a propustí, což je často označováno za „staniční úpravu,“ (*station adjustment*), nebo odevzdá soudu pro mladistvé.

Příjem případu (*Intake*): Pokud dojde k odevzdání nezletilé osoby soudu pro mladistvé, následuje proces přijímání případu, nad kterým dohlíží v některých jurisdikcích žalobce, jinde pracovníci úřadů pro sledování výkonu podmíněčných trestů. V rámci tohoto procesu se rozhoduje, zda bude vzneseno obvinění (*petition*), zda kvůli nedostatku důkazů vzneseno nebude nebo zda bude případ vyřešen neformální cestou.

Alternativní řešení (*Diversión*): Pokud se případ řeší neformální cestou, pracovníci úřadů pro sledování výkonu podmíněčných trestů nebo úřad žalobce danou osobu propustí bez jakýchkoli následných kroků nebo navrhnou „alternativní,“ plán, v jehož rámci se mladistvá osoba a její pečovatelé zaváží splnit podmínky určité dohody. Jedná se o alternativu vůči formálnímu rozhodnutí, které vydává soud pro mladistvé. Tato dohoda může obsahovat neformální dozor probačních pracovníků, zákaz vycházení, navrácení odcizených předmětů, veřejně prospěšné práce, omluvný dopis, poradenství, léčení ze závislosti na alkoholu nebo drogách a další požadavky. Pokud mladiství dohodu dodrží, obvinění je staženo. Pokud selžou, soud může vznést formální obvinění.

Vazba (*Detention*): Pokud soud vznesení oficiální obvinění (*petition*), v rámci procesu přijímání případu je nutno rozhodnout, zda bude obžalovaný čekat na řízení ve vazbě nebo na svobodě u rodičů nebo pečovatelů. Právní důvody pro vzetí do vazby u nezletilých osob se omezují na: a) bezpečnost (představuje daná osoba nebezpečí pro sebe nebo své okolí?), b) riziko útěku (hrozí nebezpečí, že daná osoba uteče nebo se nedostaví ke slyšení?). Pokud je obviněný vzat do vazby, stání před soudem se musí konat do 24 – 72 hodin, aby soudce mohl případ prostudovat a určit, zda obviněný zůstane ve vazbě až do konečného rozhodnutí soudu (viz níže). Složení kauce většinou při stíhání mladistvých není možné.

Přesun (*Transfer*): V případě mladistvých, kteří jsou obviněni z velmi závažných trestných činů nebo jsou považováni za chronické pachatele, se může rozhodnout, že soud pro mladistvé pro ně již není vhodný. Jejich případ je pak přesunut trestnímu soudu pro dospělé osoby. O přesunu rozhoduje v některých státech soudce, jinde státní žalobce. Mladiství obvinění z velmi závažných trestných činů mohou být automaticky „vyloučeni,“ z jurisdikce soudů pro mladistvé a ihned převedeni k trestnímu soudu.

Soudní rozhodnutí (*Adjudication*): Řízení před soudem pro mladistvé se nazývají „rozhodčí

slyšení, (*adjudicatory hearings*). Rozhodnutí vynáší soudce spíše než porota. Při těchto slyšeních mohou mladiství přiznat nebo odmítnout obvinění z delikvence. Pokud obvinění odmítnou, soudce může případ stáhnout nebo označit mladistvého za delikventního na základě důkazů od žalobce a obhájce.

Stanovení trestu (*Disposition*): V případě mladistvých pachatelů, kteří jsou označeni za delikventní, se trest stanovuje při zvláštním slyšení (*disposition hearing*). Po přezkoumání doporučení od pracovníků v oblasti podmíněčných trestů (a někdy i žalobce a/nebo obhájce), soudce vydá rozhodnutí o trestu. Může se jednat například o uvěznění v nápravném zařízení (věznice pro mladistvé), umístění do pracovního tábora nebo pracovního programu mimo civilizaci, pobyt v terapeutickém středisku mimo domov, jako jsou skupinové domovy nebo internátní terapeutická zařízení, umístění do neinternátního terapeutického centra nebo programu pro rozvoj mládeže, podmíněčný trest nebo propuštění. Doba trestu bývá neurčena. Výkon trestu se neustále přezkoumává na základě vývoje dané osoby v terapeutickém nebo reintegračním programu.

Následná péče (*Aftercare*): Následná péče vždy představovala slabinu právního systému mladistvých. Jedná se o práci s propuštěnými osobami. Stále více je tento prvek považován za klíčový, protože mnozí mladí lidé si nejsou schopni udržet pozitivní návyky z nápravných a dalších internátních programů po návratu do vlastního prostředí, kvůli kterému bylo jejich delikventní chování urychleno nebo zapříčiněno.

Nedostatek intenzivních trestů a služeb mimo internátní zařízení.

Osoby, které jsou označeny za delikventní (tj. uznány vinnými), byly většinou po ukončení soudního řízení: 1) odsouzeny k pobytu v nápravném zařízení, 2) umístěny do terapeutického střediska nebo skupinového domova, 3) umístěny pod intenzivní dozor probačních pracovníků v rámci výkonu podmíněčného trestu (obvykle domácí vězení s častými kontrolami a někdy elektronickým sledováním), 4) umístěny pod běžný dozor (méně časté návštěvy, časté veřejně prospěšné práce, navrácení odcizených předmětů, poradenství, zákaz vycházení a/nebo doučování), 5) propuštěny s varováním.

Tresty většinou nezahrnovaly intenzivní terapii mimo internátní zařízení ani služby v rámci programů pro rozvoj mládeže, protože nebyly dostupné nebo se udělovaly pouze

vybrané hrstce pachatelů. Nejedná se o důsledek neochoty soudů a sociálních organizací investovat do těchto programů, ale většina jurisdikcí prostě raději umístí problematickou mládež do skupinových domovů nebo internátních terapeutických zařízení, i když se náklady pohybují kolem 200 a více dolarů na den.

Tato skutečnost je velice zarážející především vzhledem k velkému úspěchu těchto intenzivních neinternátních programů, například multisystematické terapie (MST) a funkční rodinné terapie, které byly podrobněji popsány na počátku této zprávy. Náklady na obě z nich představují pouhý zlomek prostředků vynaložených na pobyty v internátních nápravných nebo terapeutických zařízeních a obě terapie přitom vykázaly velmi dobré výsledky při řešení případů problematického chování a omezování recidivity. Nehledě na tento úspěch, který se již potvrzuje 14 let, a nehledě na finanční náklady (4 500 dolarů na osobu), které jsou nižší než jedna šestina všech prostředků vynaložených na osmiměsíční pobyt v nápravném zařízení, se MST v roce 2000 aplikovala pouze na 5 000 osob, i když byla založena speciální korporace s cílem pomáhat při šíření tohoto modelu po celé zemi.¹⁵⁶ Funkční rodinná terapie čelí podobnému nezájmu. Navzdory devíti klinickým studiím, které od roku 1973 vznikly, tento program v roce 2000 využilo také pouze 5 000 mladistvých osob. Připomeňme, že v Americe jsou každoročně zadrženy téměř tři miliony nezletilých osob a každodenně je uvězněno 105 000 z nich.¹⁵⁷ Náklady na osobu v rámci této terapie se pohybují kolem 2 000 dolarů, což je mnohem méně než v případě finančně náročného uvěznění nebo umístění do skupinových domovů.

Výsledky rozhodnutí soudů pro mladistvé v roce 1997

Celková delikvence 1 755 100 odhadovaných případů

		-převezeno k trestnímu soudu pro dospělé osoby 5	
		-označeno za delikventní 325	-umístěno 94
			-podmínečný trest 177
			-jiné tresty 41
			-propuštěno 13
	-vzneseno obvinění 568		
		-neoznačeno za delikventní 238	-umístěno 7
			-podmínečný trest 50
			-jiné tresty 43
			-případ stažen 139
	-nevzneseno obvinění 432	-umístěno 5	
			-podmínečné tresty 138
			-jiné tresty 100
			-případ stažen 191
Z každého 1000 případů:			

- *Vzneseno obvinění* = soud pro mladistvé oficiálně vznesl obvinění
- *Nevzneseno obvinění* = případ byl stažen nebo vyřízen neformálně (nezletilí a jeho rodina souhlasili, že dobrovolně podstoupí terapii nebo určitý trest, aniž by došlo k formálnímu řízení nebo označení pachatele za delikventního)
- *Umístěno* = pachatel poslán do nápravného zařízení pro mladistvé nebo do skupinového domova, internátního terapeutického zařízení nebo pečovatelského domova

Pramen: OJJDP Statistical Briefing Book.

Online: <http://ojjdp.ncjrs.org/ojstatbb/delinquencytotal.html>.

Nedostatečná účinná péče po propuštění

Z celého arzenálu prostředků právního systému pro mladistvé nejčastěji selhává podpora a dozor nad osobami, které se vrací domů z nápravných zařízení. Jedná se o nejnebezpečnější a nejrizikovější osoby z celkové populace nezletilých, a přesto jsou ve většině států jen pod velice skromným dozorem a věnuje se jim příliš málo služeb a podpůrných programů, které by jim mohly pomoci uspět a natrvalo opustit cestu trestné činnosti.

V prosinci 1999 časopis *Baltimore Sun* vyvolal velký rozruch v Marylandu díky řadě prvostránkových reportáží o právním systému mladistvých v daném státě. Tuto reakci vyvolaly po většině články o zneužívání a špatném zacházení v jednom nápravném pracovním táboře, ale autor se také věnoval snahám státu pomáhat mladistvým po výkonu trestu. „A takto náš právní systém umožňuje návrat mnoha mladistvých do ulic. Jsou přiřazeni do programů následné péče, ale okamžitě opět zdivočí, odmítají návštěvy probačních pracovníků, nechodí na protialkoholické a protidrogové terapie, městské instituce vůbec neberou v potaz a hrají si s probátory a dalšími podle vlastních pravidel.,”¹⁵⁸

System následné péče v celé zemi trpí nedostatečnou koordinací pracovníků nápravných zařízení a těch, kteří působí v komunitách. Tato péče ve většině států spadá do odpovědnosti probačních pracovníků ze státních nápravných organizací, a nerozhodují o ní lokální soudy ani probátoři jednotlivých komunit. Účinná následná péče si však vyžaduje aktivní spolupráci mezi mnoha partnery, tj. soudci, organizacemi následné péče, školami, komunitními organizacemi, probačními pracovníky a policií. „Samotná velikost a složitost právního systému pro mladistvé „velice komplikuje vůbec základní komunikaci, nemluvě o spolupráci,“ vysvětluje David Altschuler. „Složitost a fragmentace celého systému pracuje proti reintegraci nezletilých osob zpět do společnosti.,”¹⁵⁹

Nedostatek konstruktivní péče o pachatele prvních trestných činů

„Nedostatečné a nekonzistentní zásahy vůči nezletilým pachatelům brzy po jejich prvním kontaktu s policií nebo jiným institucemi byly dlouho považovány za jednu z největších slabin práce s problematickou mládeží,“ píše Národní rada pro sledování kriminality a delikvence (*National Council on Crime and Delinquency – NCCD*).¹⁶⁰ Většinu pachatelů prvních trestných činů, pokud se nedopustí něčeho velmi vážného, a dokonce i podruhé zadržené pachatele soudy pro mladistvé často propouštějí bez jakéhokoli oficiálního řízení na základě alternativního trestu nebo neformální dohody o podmíněčném propuštění.

Takováto rozhodnutí bývají podmíněna vykonáváním veřejně prospěšných prací, navrácením odcizené věci, zákazem vycházení ve večerních hodinách, poradenstvím nebo účastí v různých programech. Mnohé komunity však plnění těchto podmínek přísně nesledují. Soudy „tak možná pachatele propouštějí bez výrazných důsledků,,“ vysvětluje NCCD. „Systém často uklízí pachatele udělením podmíněčných trestů, nad kterým mají často převzít dozor naprosto zahlcené instituce neschopné poskytnout dozor ani podporu.,“¹⁶¹

Většina pachatelů prvních trestných činů před soudem pro mladistvé už nikdy znovu nestane. V případě těch ostatních ovšem nedostatečná, nekonzistentní a pozdní reakce ze strany probačních pracovníků nebo soudu vyvolává nešťastný dojem, že to všichni vlastně vůbec nemyslí vážně a pravidla není třeba dodržovat. Výsledkem může být, jak uvádí zpráva NCCD, „až příliš častý a ustálený sled událostí: několik střetů s různými orgány, krátkodobá vazba bez jakéhokoli smysluplného a intenzivního zásahu, opakované spáchání trestného činu, případné uvěznění v nápravném zařízení pro mladistvé a věznicích pro dospělé pachatele.,“¹⁶²

Výzkumy jasně ukázaly, co je nejkritičtějším rizikovým faktorem chronické delikvence – nízký věk při prvním zadržení, rané problémy s chováním, časté zneužívání nebo zanedbání v dětství, slabý vztah ke škole a špatné studijní výsledky, užívání drog a alkoholu, neklidná situace v rodině a kontakty s delikventními osobami. Navzdory úspěchům „programu pro řešení osmi procent,,“ (*8 Percent Program*) z Orange v Kalifornii jen velice málo jurisdikcí provozuje intenzivní programy, které by pracovaly s vysoce rizikovými skupinami nezletilých osob nízkého věku, z kterých by mohli vyrůst chroničtí pachatelé. Ve skutečnosti se mnohdy v případech pachatelů prvních trestných činů nešetří, zda se jedná o vysoce rizikové osoby.

Nezájem o výzkum a jeho výsledky

Neschopnost rozšířit úspěšné intervenční modely jako multisystémovou terapii, funkční rodinnou terapii nebo „programu pro řešení osmi procent,,“ představuje jedno z největších selhání našeho právního systému pro mladistvé v posledních letech. Toto selhání je však, bohužel, jedním z mnoha ukazatelů, že na mnoha místech země panuje naprostý a znepokojující nezájem o výsledky výzkumů.

„Dosud se většina finančních prostředků určených na prevenci a kontrolu násilí mezi mladistvými investovala na neověřené programy, které byly založeny na pochybných předpokladech a realizovaly se nekonzistentně a bez jakékoli kontroly kvality,,“ píše Dr.

Delbert Elliot, ředitel Centra pro studium a prevenci násilí (*Center for the Study and Prevention of Violence*) v Boulderu v Coloradu. „Nikdy tak nebudeme vědět, které (pokud vůbec nějaké) z nich měly výrazný zastrašující efekt, nic se z našich investic do těchto programů nedozvíme, abychom mohli lépe chápat příčiny násilí nebo nasměrovat své budoucí snahy k jeho útlumu, a nikdo neponese skutečnou odpovědnost za realizaci těchto výdajů z omezených rozpočtů jednotlivých komunit.,¹⁶³

Nízká snaha shromažďovat údaje a sledovat výsledky.

Jak uvádí Elliott, nedostatek informací o kvalitě programů a systémů pro mladistvé je až překvapující. Na celostátní úrovni nemáme žádné spolehlivé údaje o celkové úrovni investic v rámci právního systému pro mladistvé. Jinými slovy, neexistuje žádný spolehlivý odhad, kolik prostředků naše země vydává na řešení problému, který se za poslední desetiletí dostal na první místo mezi zájmy voličů.

Pouze 26 států shromažďuje a zveřejňuje údaje o recidivitě mladistvých pachatelů, kteří se navracejí z výchovných ústavů a jiných nápravných zařízení¹⁶⁴, a pouze malý zlomek velkých měst v celé zemi monitoruje opakovanost trestné činnosti nezletilých osob umístěných do různých programů. Většina poskytovatelů služeb v této oblasti je placena na základě smluv o uhrazení předložených nákladů, které neobsahují žádné motivující odměny v případě dosažení stanovených cílů. Mnohdy navíc ani žádné cíle stanoveny nejsou a existují pouze dohody o poskytovaných službách. V roce 1998 Úřad právního systému mladistvých (*Department of Juvenile Justice*) na Floridě provedl průzkum v ostatních státech, aby zjistil, jak se hodnotí úspěšnost programů, na které federální Úřad právního systému mladistvých a prevence delikvence ročně přispívá 87 milionů dolarů. Ze 46 oslovených států pouze osm vyžadovalo, aby jim pracovníci jednotlivých programů zasílali zprávy o specificky stanovených výsledcích, a pouze na Floridě se vydávají roční souhrnné výsledky. Osmnáct států monitoruje programy méně často než jednou za rok.¹⁶⁵

Úřad legislativní inspekce (*Legislative Auditor's Office*) v Minnesotě roku 1999 vydal zprávu, která popisuje, jaký nezájem projevují pracovníci v rámci právního systému pro mladistvé o výsledky. Pouze sedm procent všech agentur na úrovni správních oblastí v Minnesotě udržuje určité informace o dalším vývoji mladých lidí umístěných do internátních zařízení mimo jejich domovy. (Jedná se o delikventy i děti, o které pečuje stát.) Pobyty v těchto střediscích si v Minnesotě vyžadují 225 milionů dolarů ročně a v jejich rámci se poskytuje více než tři miliony pečovatelských dnů ročně, ale i přesto se pouze 32 procent

osob pověřených dozorem nad nápravnými zařízeními pro nezletilé domnívá, že by poskytovatelé internátních programů a služeb měli nést větší odpovědnost než nyní.¹⁶⁶

Rozsáhlé financování průkazně neúčinných služeb.

Nezájem o výsledky je znepokojující zejména vzhledem k existenci důkazů, že mnohé programy a služby na potírání trestné činnosti nejsou funkční. Jak vysvětluje Elliott, „některé z nejoblíbenějších programů se po pečlivém vědeckém prozkoumání ukázaly jako neúčinné, ale přesto do nich i nadále investujeme značné množství finančních prostředků z politických důvodů.“¹⁶⁷

Příkladem jsou například internátní nápravné tábory s tvrdou disciplinou (*boot camps*). Vznikly v průběhu osmdesátých a devadesátých let na základě předpokladu, že mladiství i dospělí pachatelé potřebují silnou dávku kázně a disciplíny. Řada vědeckých průzkumů však ukázala, že tyto tábory jsou v současné podobě neúčinné. Doslova v každé studii je recidiva jejich účastníků stejně vysoká nebo ještě vyšší než u pachatelů, kteří byli umístěni do tradičních nápravných zařízení nebo odsouzeni podmíněně. „Údaje z celých Spojených států ukazují, že tyto tábory nijak nepřispěly ke snížení počtu jejich absolventů, kteří jsou po propuštění zadrženi kvůli novým trestným činům,“ uvedla Kochova komise pro sledování trestné činnosti (*Koch Crime Commission*) z Kansasu roku 1998 ve své zprávě, „a celková recidiva se pohybuje mezi 64 až 75 procenty.“¹⁶⁸ V poslední letech sice některé z těchto táborů byly uzavřeny, ale většina je stále v provozu.

Navzdory přesvědčivým důkazům, že rodičovská péče a domovské prostředí hrají klíčovou roli při řízení delikventního chování dospívající mládeže, programy hloubkové rodinné terapie jsou nabízeny relativně malému množství mladistvých a terapie dostupné ostatním často nejsou zaměřené k žádnému cíli a postrádají na intenzitě. V současné době se klade důraz zejména na tradiční individuální a skupinovou psychoterapii, která se soustřeďuje na „nahlížení do nitra,“ pachatelů, i když řada studií dokazuje, že tyto tradiční modely terapie nemají žádný výrazný vliv na páchaní trestných činů v budoucnosti.

Výsledky hrají opravdu klíčovou roli a upozorňujeme na ně tolik kvůli skutečnosti, že navzdory dobrým záměrům mnohé programy pro dospívající pachatele často ještě více rozdmýchávají jejich tendence k nezákonné činnosti. Mark Lipsey z Vanderbiltovy univerzity (*Vanderbilt University*) při revizi zjištění 443 zpráv hodnotících intervenční programy došel k závěru, že 30 procent z nich bylo celkově kontraproduktivních.¹⁶⁹ Jako příklad postupu, který vede ke zvýšené recidivitě, lze uvést stíhání nezletilých podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé. Programy, které pracují s vysoce rizikovými skupinami mladistvých rozdělených podle typů spáchaných trestných činů, také často jen přispívají ke zhoršení kriminality, protože podle závěrů odborníků napomáhají ke vzniků silných svazků

mezi jejich účastníky. Jak napsal kriminolog Denise Gottfredson z Univerzity v Marylandu (*University of Maryland*), „programy, které spojují vysoce rizikovou mládež s níže rizikovou, přinášejí často kontraproduktivní výsledky.“¹⁷⁰ Tento skupinový přístup je však, bohužel, jeden z nejtypičtějších, které se používají v nápravných zařízeních i mimo ně.

Kontraproduktivní „rozvinování sítě,“

Na počátku školního roku 1999-2000 skupinka středoškoláků z Mississippi po sobě ve školním autobuse házela arašídami. Jeden z nich trefil řidiče. Ten okamžitě zastavil a zavolal policii. Když policisté přijeli, zadrželi pět žáků za závažné napadení, za které je možno pachatele odsoudit až na pět let. Těchto pět chlapců bylo vyloučeno ze školy a nesměli používat školní autobus. Nakonec si najali obhájce a obvinění bylo staženo. Všech pět však muselo školu opustit, protože neměli čím jezdit.¹⁷¹

Třináctiletý chlapec ve správní oblasti Denton v Texasu dostal za úkol napsat „strašidelný,“ příběh ke svátku *Halloween*. Napsal tedy o přestřelce ve škole a sloh byl ohodnocen jako vyhovující. Následně byl zavolán do ředitelny, učitelé zavolali policii a chlapec byl na šest dní uvězněn, dokud soud nepotvrdil, že nedošlo ke spáchání žádného trestného činu.¹⁷²

Desetiletý chlapec z Arlingtonu ve Virginii nalil učiteli do pití mýdlovou vodu. Následně byl na tři dny vyloučen a policie jej obvinila z násilného trestného činu, za který je možno udělit trest až dvaceti let odnětí svobody. Chlapec byl oficiálně u soudu označen za delikventního a celý případ byl stažen až po několika měsících.¹⁷³

Tyto příběhy dokládají znepokojující a stále zesilující tendenci zatýkat a stíhat mladistvé za projevy chování, které se vždy řešilo neformálním způsobem. Navzdory výraznému poklesu počtu závažných trestných činů spáchaných mladistvými, který začal v roce 1993, se celkový počet případů zatčení vyšplhal z 8 438 ze 100 000 osob ve věku 10 – 17 let v roce 1993 na 9 219 v roce 1997. Ve stejném období sice došlo ke snížení o 20 procent v kategorii násilných činů a o šest procent v případech trestných činů proti majetku, ale počet zatčení za nezávažné napadení vzrostl o 17 procent, za výtržnické chování o 30 procent, za porušení pravidel souvisejících s drogami (většinou jejich držení) o 73 procent a za porušení zákazu vycházení o 77 procent. V roce 1998 došlo konečně ke zvratu a pokles nastal ve všech kategoriích.¹⁷⁴

Počet případů doporučených k rozhodnutí před soudy pro mladistvé se také v tomto období klesající kriminality mládeže zvýšil a z odhadovaného množství 1,48 milionu případů

v roce 1993 vzrostl až na 1,76 milionu v roce 1997. Největší nárůst byl zaznamenán v kategoriích méně závažných činů jako výtržnické chování (o 38 procent), nezávažné napadení (o 45 procent), maření zákona (o 51 procent) a porušení předpisů v souvislosti s drogami (o 105 procent). Navzdory celkové nižší závažnosti spáchaných trestných činů se počet mladistvých umístěných do nápravných zařízení v období 1993-1997 zvýšil.¹⁷⁵

Jak prospějeme společnosti, když budeme stíhat dvanáctiletou dívku za to, že rozbila housle své kamarádce, jak se nedávno stalo v Denveru v Coloradu? Podle přesvědčivých důkazů nijak. Agresivní přístup ke stíhání za drobné trestné činy vede k vyššímu zatížení soudů pro nezletilé a probačních pracovníků a dále snižuje již tak neadekvátní kapacitu těchto soudů provádět účinný dozor a sloužit mládeži, u které je zvýšené riziko opakované trestné činnosti v budoucnosti. David Altschuler uvádí: „Pokud jsou pachatelé méně závažných činů podrobeni velmi přísnému dozoru, výsledky jsou často horší, než kdyby byl přístup méně tvrdý.“¹⁷⁶ Když britský kriminolog David Farrington porovnal skupinu dospívajících označených za pachatele drobných trestných činů a demograficky odpovídající skupinu pachatelů podobných činů, v jejichž případě soud toto označení neudělil, zjistil, že u členů první skupiny „byla pravděpodobnost další trestné činnosti v budoucnosti mnohem vyšší.“¹⁷⁷

Porušování občanských a lidských práv dospívajících osob

Když byla na přelomu století poprvé zřízena instituce soudů pro mladistvé, celý svět ji přijal jako vítaný krok vpřed v péči o mládež. Do té doby byl osud mladých lidí v právním systému žalostný. Byli často stíháni a odsuzováni k pobytu ve vězení nebo v tzv. chudinském domě spolu s dospělými, kde vládly nelidské podmínky, a často byli vystaveni brutálnímu zacházení a zneužívání. Bohužel, případy porušování práv dětí neskončily se zavedením soudů pro mladistvé. Některé závažné otázky nejsou vyřešeny dodnes.

Neúměrné věznění členů menšinových skupin

Fakta jsou nepřehlédnutelná. Na každém stupni se při aplikaci úpravy trestní odpovědnosti pro mladistvé zachází se členy menšinových skupin, a s Afroameričany zvláště, mnohem přísněji než s mladistvými bílé pleti.

Afroameričané představují pouze 15 procent z celkové americké populace ve věku 10-17, ale vykazují následující stavy:¹⁷⁸

- **26% ze všech případů zadržených nezletilých osob v celé zemi**
- **30% ze všech případů doporučených k rozhodnutí před soudem pro mladistvé**

- **33% případů drobné trestné činnosti, u kterých soud pro mladistvé vznesl formální obvinění**
- **40% ze všech nezletilých, které soud pro mladistvé umístil do internátních zařízení mimo domov**
- **45% ze všech nezletilých osob držených ve vazebních zařízeních**
- **46% ze všech nezletilých osob, jejichž případy byly převedeny k řešení podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé osoby**
- **60% ze všech nezletilých osob, které jsou umístěny do věznic pro dospělé pachatele.**

Ve Wisconsinu tvoří členové menšinových skupin 19 procent všech zadržených nezletilých osob a 75 procent všech nezletilých osob umístěných do věznic společně s dospělými pachateli. V Pensylvánii menšiny představují 30 procent všech zadržených nezletilých osob, ale 87 procent nezletilých v nápravných zařízeních s vězeňským řádem. V Connecticutu a v Texasu roku 1996 tvořily menšiny 100 procent všech nezletilých ve věznicích pro dospělé pachatele.¹⁷⁹ Podle průzkumu z roku 1991 dvě třetiny všech studií zaměřených na zacházení s menšinami v rámci právního systému pro mladistvé ukázaly, že děti jiné barvy pleti než bílé jsou posuzovány mnohem přísněji, i když se vezme v potaz závažnost trestných činů nebo jejich opakovanost.¹⁸⁰

V roce 1992 americký Kongres učinil výrazný krok a zasáhl proti neúměrnému věznění členů menšinových skupin. Státy musely přehodnotit svůj přístup, aby nebyl rasově zaujatý, a učinit nápravná opatření. Za prvních sedm let jsou již k dispozici potěšující výsledky. Počet případů Afroameričanů, které byly přesunuty k rozhodnutí před trestními soudy, se snížil z 52 procent ze všech případů na 46 procent, počet umístění v internátních zařízeních za drobné trestné činy klesl ze 43 procent na 36 procent.¹⁸¹ Senát však navzdory tomuto slibnému vývoji roku 1999 schválil, aby toto ustanovení bylo z federálního zákona odstraněno. V květnu 2000 byl tento návrh stále ještě ve výboru, který jej má porovnat s návrhem Kongresu, který původní ustanovení stále prosazuje.

Nedostatečné účinné zastoupení a nevyhovující ochrana

Do šedesátých let mladiství podle Ústavy neměli žádný nárok na právníka a právní zastoupení před soudem bylo velmi neobvyklé. Nejvyšší soud v roce 1967 mladistvým toto právo přiznal, ale formuloval své rozhodnutí tak, aby se mladiství mohli tohoto práva

zřeknout. Nevydal však žádné nařízení, podle kterého by soudy musely zaručit, že mladiství budou před odmítnutím právního poradce plně informováni. V některých jurisdikcích proto právníci zastupují méně než polovinu všech případů mladistvých, o kterých soudy rozhodují.¹⁸² Tento nedostatek je velmi znepokojující, zvláště s přihlédnutím ke skutečnosti, že předchozí rozhodnutí soudů pro mladistvé se ve stále více státech považují za klíčový faktor při stanovení trestu v budoucích případech v dospělosti. Mladiství jsou informováni, že mají právo nevypovídat, v mnoha státech je jim však umožněno se ho zříci a nevyužít služeb právníka, což mnozí dělají. Přiznávají se tak k činům, aniž by si byli vědomi vedlejších a budoucích právních důsledků.

Neodpovídající podmínky uvěznění.

V roce 1993 americké Ministerstvo spravedlnosti vydalo ucelenou studii o podmínkách ve vazebních a nápravných zařízeních pro nezletilé v celé zemi. A zjištění? Většina mladistvých je umístěna do středisek, která nesplňují základní podmínky, a mezi hlavní problémy patří naprostá přeplněnost. Šedesát dva procent všech vězněných mladistvých osob bylo drženo v těchto přeplněných zařízeních, ve kterých dochází v mnohem vyšší míře k násilným činům proti pracovníkům i ostatním spoluvězněm než v zařízeních s úměrným obsazením.¹⁸³ V mnoha státech a městech byly podány žaloby kvůli těmto podmínkám, nedostatku vzdělávacích programů pro mládež, nedostatečnému přístupu k službám v případech osob se studijním handicapem nebo jinými specifickými potřebami a nadměrnému násilí při prosazování disciplíny ze strany pracovníků. Nejvíce znepokojující jsou případy fyzického zneužívání ze strany zřízců těchto zařízení. „Problematickou mládež v nápravných zařízeních čeká „výchovné,, bití, špinavé pokoje, přeplněné cely, nedobrovolný sexuální styk a pečovatelé, kteří jim žádnou péči nevěnují,, můžeme číst v nadpisu červnového čísla časopisu *Arkansas Democrat Gazette* z roku 1998, kde se píše o podmínkách ve státním nápravném zařízení pro mládež.¹⁸⁴ Středisko Tellulah v Louisianě se stalo předmětem článku v *NewYork Times* z roku 1998, který zmiňuje, že „vězni ze soukromé věznice často přicházejí do ústavní ošetřovny s podlitinami na obličeji, zlomenými nosy a čelistmi nebo proraženými ušními bubínky v důsledku bití od špatně placených a nekvalifikovaných zřízců nebo v důsledku rvaček s ostatními chlapci.,¹⁸⁵ Celkem bylo ve 25 státech za tři desetiletí úspěšně podáno 37 žalob ve prospěch mladistvých pachatelů, které se týkaly špatných podmínek a přeplnění nebo případů zneužívání, a problém se nadále nijak nelepší.¹⁸⁶

Pohled z ptačí perspektivy: právní systém pro mladistvé v sedmi urbanistických oblastech

Z odborné literatury je zřejmé, že celý systém trpí mnoha problémy. Ale jak jsou tyto problémy hluboké a rozšířené? Do jaké míry ovlivňují péči o mladé lidi a omezují účinnost lokálních systémů?

Abychom našli odpověď, museli jsme navštívit mnohá města v celé zemi, hovořit s odborníky a představiteli mnoha institucí a shromáždit značné množství materiálů. V každém městě jsme našli politiky, kteří jsou odhodlanými zastánci reintegračního úsilí právního systému pro mladistvé, a v každé jurisdikci alespoň náznak změn. Zároveň však tyto návštěvy potvrdily, že většina výše uvedených otázek a problémů zamožuje snahy o zlepšení v každé lokalitě.

- **San Diego** získalo, jako jedno z prvních měst, federální finanční prostředky na zavedení „komplexní strategie,, proti násilí nezletilých pachatelů. Následně byla spuštěna kampaň na posílení místních preventivních programů a institucí, které pracují s pachateli drobné trestné činnosti. Vznikly intenzivní celodenní programy pro vysoce rizikové pachatele prvních trestných činů a pro osoby, u nichž byla vysoká pravděpodobnost umístění do internátních zařízení. Došlo k významnému posílení terapeutických projektů pro uživatele alkoholu a drog, mimoškolních programů a komunitních center pro péči o mládež a rodinu. V porovnání s většinou ostatních jurisdikcí zde tyto modely byly zavedeny v mnohem větší šíři, nicméně stále slouží jen zlomku z celkové populace nezletilých osob, kterým by mohly přinést užitek. Vazební střediska v San Diegu jsou stále přeplněná, protože město ještě nevytvořilo dostatek odpovídajících alternativ.
- **San Francisco** rozvíjí intenzivní program pro hodnocení celého systému, v jehož rámci se sledují výsledky všech programů pro mládež, která se dopouští trestné činnosti. Dále se zde začínám přebírat strategie pro včasný zásah, která byla pilotně spuštěna v oblasti Orange v Kalifornii. Roku 1997 byl oznámen ambiciózní plán na celkovou reorganizaci procesu přijímání případů (*intake process*) u soudů pro mladistvé, na které se měly posílet státní instituce společně se soukromými. Od té doby však nedošlo k žádným velkým změnám ani pokrokům a San Francisco ve vazbě drží znepokojivě vysoký počet mladistvých, jejichž případy jsou doporučeny

k soudům, a jen málo z nich umísťuje do alternativních programů.

- V roce 1991 bylo ve správní oblasti **King v Seattlu ve státu Washington** otevřeno nové vazební zařízení, ale již na konci devadesátých let bylo naprosto přeplněno a hrozilo, že do roku 2005 bude nutno vybudovat další středisko za více než 11 milionů dolarů. Vysokou obsazenost lze částečně přičíst skutečnosti, že Washington umožnil vazbu záškoláků, dětí, které utekly z domova a pachatelů podobných činů, čímž porušil základní mandát federálního zákona o zacházení s nezletilými. Přeplnění vedlo odborníky a pracovníky působící v místních institucích k přehodnocení existujícího systému a následně došlo k řadě reforem. Byly převzaty modely multisystémové terapie a funkční rodinné terapie a objevily se snahy o omezení vazby pro pachatele výše uvedených činů. Množství osob držených ve vazbě se zde v roce 1999 poprvé po mnoha letech snížilo a plány na výstavbu nového zařízení byly zrušeny.
- Správní oblast **Tarrant v Fort Worth v Texasu** vytvořila zřejmě nejširší škálu komunitních alternativních programů a trestů včetně projektů terapeutického pěstounství a celé řady programů, které se využívají jako alternativy k vazebním střediskům. V celé oblasti se tak podařilo snížit počet zadržovaných mladistvých osob a zároveň poskytovat intenzivní služby a dozor mnoha mladým lidem v dané komunitě. Míra recidivity účastníků po ukončení období podmíněčného trestu se však již nesleduje, a tak není možno zjistit, jaké jsou dlouhodobé výsledky těchto změn.
- **Dallas v Texasu** zaujal k celému problému zcela odlišný postoj. Počet obyvatel je v této oblasti pouze o 50 procent vyšší než v sousedním Tarrantu, ale v Dallasu bylo v roce 1998 každý den drženo ve vazbě čtyřikrát více mladých lidí (223 vs.56). V provozu jsou zde také dvě nápravná zařízení o kapacitě 184 osob (v Tarrantu žádná taková nejsou), ale i přesto je v této oblasti každým rokem stíháno stále více mladistvých pachatelů. Existuje však kvalitní databáze a úřady přísně sledují vývoj případů v každém programu podmíněčných trestů. Rozpočet tohoto systému se pohybuje kolem 42 milionů dolarů ročně, což je téměř třikrát více než 15 milionový rozpočet Tarrantu.
- Správní oblasti **Cook v Chicagu v Illinois** se po reformě vazebních předpisů v devadesátých letech podařilo snížit populaci v přeplněných zařízeních pro nezletilé. Byla vytvořena nová „komunitní večerní střediska,, kde se hlásili mladiství z alternativních podmíněčných programů, které nad nimi převzaly dozor. Státní zástupce z této oblasti se roku 1998 zasadil o uzákonění nové státní úpravy trestní

odpovědnosti pro mladistvé, která se soustředí na reintegraci a město dnes vytváří komunitní týmy, které rozhodují jednotlivé případy mladistvých v jejich čtvrtích. Nehledě na tyto úpravy jsou zde však jednotlivé instituce i nadále přímo zavaleny vysokým množstvím případů. Jak uvedl William Ayers roku 1997 na konci své knihy o právním systému pro mladistvé v Chicagu, „soud je naplněn pocitem marnosti a zoufalství. Celý systém hladoví po penězích, nemá dostatek komunitních programů, vhodných příležitostí pro děti ani minimální zdroje na plnění svých povinností a spíše se zamotává do egoistické byrokracie a konkurujících zájmů.“¹⁸⁷

- Systém v Baltimoru v Marylandu je provozován celostátním úřadem pro právní systém nezletilých, který byl v prosinci 1999 otřesen skandálem o fyzickém zneužívání dětí ze strany dozorců v nápravných zařízeních. V této oblasti existují značné problémy – 145 staré vazební středisko vzdálené jen 45 minut od města je zoufale přeplněné, k dispozici je pouze několik alternativních programů, komunitní projekty nejsou dostatečně financované a systém následné péče o propuštěné osoby je značně chudokrevný. Speciálně sestavená pracovní skupina v únoru 2000 podala zprávu, že: 1) úřad pro právní systém nezletilých v Marylandu má závažné manažerské a provozní nedostatky, které již trvají 2 roky, 2) alternativní programy (pro osoby neoznačené za pachatele trestného činu) nejsou dobře naplánovány ani zavedeny, k dispozici mají jen nedostatečné finanční prostředky a nedokáží významně ovlivnit trestní chování mladých osob, 3) „téměř dvě třetiny mladistvých označených za pachatele trestných činů by mohly zůstat ve svém prostředí, kdyby jejich činy byly posouzeny objektivně.“¹⁸⁸ V oblasti však vzniklo v poslední době několik slibných projektů, např. specifický projekt zaměřený na dívky (jejichž počet mezi delikventní mládeží v Baltimore a v celém státě výrazně stoupá), na nezletilé ve věkové skupině 8-12 let a projekt obhájců, v jehož rámci právě obhájci určují alternativy pro mladistvé, kteří nemusí být umístěni do vazby.

Na některých místech se tedy objevují náznaky pozitivních změn. Ve většině případů však jsou snahy o reformu jen ojedinělé nebo narážejí na pevnou zeď odporu. Problémem není vždy jen nedostatek finančních prostředků. V mnoha komunitách je potřeba silné vedení, důraz na nutnost omezení trestné činnosti mládeže, recidivity, na zlepšení efektivity vynaložených prostředků a na podporu úspěchu mladých lidí.

5. Kapitola: SANITKA NEBO OCHRANNÁ BARIÉRA?

(Běžné postupy v porovnání s nejlepšími postupy v oblasti prevence trestné činnosti)

Silnější, vynalézavější a vyrovnanější právní systém pro nezletilé by mohl vyvolat klíčovou změnu v boji proti trestné činnosti mládeže a zastavit růst kriminality mezi dospělými pachateli. I ten nejlepší právní systém však může sloužit pouze jako druhá obranná linie proti kriminalitě mládeže. Nejúspěšnější strategie za ideálních laboratorních podmínek jsou schopny omezit pravděpodobnost budoucího pokračování v trestné činnosti jen o 50 procent, a to pouze za podmínky, že se v jejich rámci účinně používají komplexní, multidimenzionální, intenzivní a dobře financované intervenční metody. Mnohem přínosnější je zaměřit se na *prevenci* trestného chování, dříve než k němu vůbec dojde. Slovy kriminologů J. Davida Hawkinse a Richarda Catalana z Univerzity ve Washingtonu (*University of Washington*) je snaha o snížení kriminality, která se zaměřuje pouze na prosazování zákona a nápravy, něco jako „přivolání nákladně vybavené sanitky, aby pod útesy sbírala ty, kteří spadnou dolů, místo abychom na vrchu postavili ochrannou bariéru, aby už nikdo spadnout nemohl.“¹⁸⁹

Na počátku této studie jsme popsali, že vědci za posledních dvacet let vytvořili celou řadu intervenčních metod na prevenci samotného spuštění trestné činnosti. Pokud ovšem chceme získat z tohoto pokroku nějaký užitek, musíme zajistit dostatečné množství finančních prostředků, vybrat správný přístup a tyto metody zavést v jejich úplnosti a s dostatečnou pečlivostí. Veřejné výdaje na preventivní programy se v posledních letech zvýšily, zejména díky rostoucímu veřejnému znepokojení kvůli kriminalitě mládeže, jen málo z nich je však určeno na programy, jejichž účinnost je vědecky podložena.

Prevence v raném dětství

Nehledě na prokázaný velký vliv raných intervenčních programů na děti ve vysoce rizikových rodinách nebyla ještě v žádném státě ani v žádném městě zavedena služba intenzivních návštěv těchto rizikových rodin. Nejbližše se dostali na Havajských ostrovech, kde vznikl státní program Zdravý začátek (*Healthy Start*), v jehož rámci pracovníci navštěvují přibližně 40 procent rizikových rodin s malými dětmi.¹⁹⁰ V nedávných letech také řada měst a států spustila pilotní programy takovýchto návštěvních projektů. Žádný z nich však neposkytuje komplexní služby všem nebo alespoň většině rizikových matek.

Některé jurisdikce se také pokusily pokrýt potřeby malých dětí ve vysoce rizikových rodinách a začaly jim poskytovat nepřímou podporu pomocí školení v manažerských schopnostech, aby rodiny byly schopny určit vlastní potřeby a kontaktovat existující poskytovatele služeb ve svém okolí. Mnohem přínosnější by však bylo, kdyby rodiny podporovaly přímo, poskytovaly zdravotní péči a vzdělání. V období od roku 1989 do 1994 americké Ministerstvo zdravotnictví financovalo ambiciózní projekt, který měl otestovat vliv tohoto intenzivního školení a doporučení dalších služeb na úspěch dětí z rodin s nízkými příjmy. Přísně řízené hodnocení pak ukázalo, že „tento projekt neměl na zúčastněné rodiny žádný významný pozitivní dopad.,¹⁹¹ Absolvovalo jej 2 200 rodin a služby jim byly poskytovány na 21 místech, ale na konci se neprojevil z hlediska ekonomické soběstačnosti nebo kognitivního či emocionálního rozvoje dítěte žádný výsledek v porovnání se stejným typem nezúčastněných rodin, přestože se na jednu rodinu vydalo 45 000 dolarů. Posuzovatelé došli k závěru, že program byl zaveden přesně podle původních představ, ale ukázalo se, že rodinám ani dětem nepřináší žádné zlepšení.,¹⁹²

Federální program zvaný *Head Start* slouží pouze polovině dětí předškolního věku z rodin s nízkými příjmy, které by z jeho služeb mohly mít užitek, přestože existují údaje potvrzující jeho účinnost. Tento program navíc ve své současné podobě trpí nedostatkem klíčových faktorů, jako je např. vysoce kvalifikovaný personál, intenzivní domácí návštěvy a snaha o zapojení rodin. Tyto faktory samy o sobě přinesly dobré výsledky, jak bylo zdokumentováno před 30 lety v předškolním programu Perry (*Perry Preschool Program*). „Přestože program *Head Start* je známý spíše díky své péči o rodiče.,, píše Ellen Fredová ze Státní univerzity v Trentonu (*Trenton State College*), „v rámci většiny ostatních programů jejich pracovníci navštěvují rodiny pouze několikrát za rok (rozhodně ne týdně) a nepodílí se na nich učitelé těchto dětí.,,¹⁹³

„Od svého vzniku v roce 1965 program *Head Start* usiloval o spojení komplexních služeb pro rodinu a kvalitního předškolního vzdělávání.,, píše Hirokazu Yoshikawa z Univerzity v New Yorku (*University of New York*). „Avšak podpůrný rodinný prvek se musí zlepšit. V roce 1993 měl každý sociální pracovník v jedné třetině těchto programů na starosti více než 250 případů.,,¹⁹⁴ To je sedmkrát více než množství, které v roce 1993 doporučila federální komise pro *Head Start* (35:1).

Vědecké studie ze sedmdesátých a osmdesátých let ukázaly, že krátkodobý prospěch, který program *Head Start* dětem přinesl, v průběhu času nepřetrval a vytratil se především v průběhu docházky na základní školu. V posledních letech nevznikly žádné vědecky

podložené studie, které by ověřily, zda program i nadále dosahuje alespoň těchto krátkodobých pozitivních výsledků. V roce 1997 vyšetřující orgán amerického Kongresu (*General Accounting Office*) zkoumal vědecké studie o programu *Head Start* a došel k závěru, že „zjištění studií vedených v minulosti ...nepotvrzují existenci pozitivních výsledků programu ze současné doby, protože jeho podoba již není stejná jako v šedesátých a sedmdesátých letech...Pozdější studie, které měly prokázat jeho přínos, však neshromáždily dostatek přesvědčivých důkazů, že *Head Start* je opravdu účinný...“¹⁹⁵

Prevence v rámci školy

Prevence násilí a užívání drog ve školách se v posledních letech stala ve Spojených státech rychle se rozvíjícím odvětvím. Americké Ministerstvo školství každoročně uvolňuje 500 milionů dolarů komunitám na podporu programu Bezpečné školy bez drog (*Safe and Drug Free Schools*). Zejména po tragédii v Columbine a dalších široce medializovaných případech násilí ve školách v průběhu posledních let začaly na školní preventivní programy přispívat i úřady a organizace působící v oblasti vzdělávání na úrovni států. Většina programů, které si školy zvolily, však není založena na žádných údajích, které by prokazovaly jejich účinnost, a samotné zavádění se provádí bez jakéhokoli předběžného vyškolení nebo technické podpory. Například v rámci Programu proti užívání drog (*Drug Abuse Resistance Program – D.A.R.E.*) vyučují v osmdesáti procentech školních obvodů žáky pátých a šestých třídách policisté, což ročně stojí přibližně 750 milionů dolarů.¹⁹⁶ Opakované hodnocení však zjistilo, že výuka základních předmětů tohoto programu nemá z dlouhodobého hlediska na užívání drog žádný vliv.¹⁹⁷

Nejtradičnějším příkladem jednotlivých prvků D.A.R.E jsou programy studentské pomoci (*Student Assistance Programs*), které poskytují individuální skupinové poradenství vysoce rizikovým žákům. Náklady se pohybují ročně kolem 250 milionů dolarů, což je polovina všech federálních prostředků, ale nedávné přezkoumání tohoto modelu odhalilo, že ve většině případů „neexistují žádné hodnotící studie výsledků...“¹⁹⁸ Nedostatečné rozmístování uvolněných prostředků také poněkud komplikuje přínos žádoucích výsledků. V současné době tyto finance dostává 97 procent všech školních okrsků v celé zemi, takže na jednoho žáka připadá v průměru 6-8 dolarů ročně, což nestačí ani na podporu stabilního a účinného programování prevence.¹⁹⁹

V roce 1997 federální studie školních preventivních programů v 19 okrscích zjistila, že „jen málo z nich při plánování prevence zná výsledky vědeckých výzkumů nebo je alespoň

bere v potaz,, a „jen málo okrsků vyhodnotilo výsledky, účinnost a slabiny těchto programů...Pokud k hodnocení došlo, jen v několika případech byly výsledky využity na zlepšení stávající podoby programu.,,²⁰⁰ Co se týče drog, studie ukázala, že „se nepoužívají postupy, jejichž účinnost je vědecky prokázána, a naopak se nejčastěji zavádějí ty, jejichž účinnost nebyla prokázána nebo správně zhodnocena.,,²⁰¹

Autoři výše zmíněné studie se domnívají, že k nápravě této situace je třeba spustit informační kampaň, která by informovala pedagogy, které metody pomáhají a které nikoli. Je nutné další proškolení učitelů a trvalá odborná pomoc ve školách. Tato studie zjistila, že školní preventivní programy mohou být úspěšné, pouze pokud jsou **stabilní** (zavádějí se na dlouhou dobu, je zaručena kontinuita pracovníků, plánování i vedení) a **rozsáhlé** (skládají se z celé řady prvků, které jsou zacíleny na všechny studenty i na vysoce rizikové skupiny...),²⁰² Jak se na konci studie uvádí, bez přesných instrukcí a dostatečných finančních prostředků na zavedení stabilních a rozsáhlých preventivních programů „si školy vzhledem k nekonečné řadě dalších požadavků na řešení jiných sociálních problémů mohou místo toho vybrat mezi programy, které si mohou dovolit nebo které se snadněji zavádějí.,,²⁰³

Efektivní program dětského zabezpečení

Když Americká liga pro dětské zabezpečení (*Child Welfare League of America*) zkoumala problémy zneužívání a zanedbávání dětí v Sacramentu v Kalifornii, zjistila, že 1026 (1,4 procent) z 75 000 dětí v dané správní oblasti ve věku 9-12 let bylo alespoň jednou za rok v rámci tohoto systému v kontaktu s institucemi kvůli vyšetřování špatného zacházení. Tato tisícovka dětí však odpovídala polovině všech zatčení v této věkové skupině. Lze tedy říci, že u zanedbávaných nebo zneužívaných dětí je pravděpodobnost zatčení ve věkové skupině 9 – 12 let 67 krát vyšší než u ostatních dětí stejného věku.²⁰⁴

Organizace Občané za právní systém nezletilých (*Citizens for Juvenile Justice*) v Massachusetts vypracovala v lednu 2000 studii, podle které 54 procent veškeré delikventní mládeže v péči státních nápravných zařízení bylo zároveň registrováno jako klienti na Ministerstvu sociálních věcí Massachusetts, které dohlíží na dětské sociální služby. Ze skupiny dětí, které soud pro mladistvé v Massachusetts označil za „děti vyžadující dozor,, kvůli útěkům z domova, neposlušnosti vůči pěstounům, záškoláctví nebo chronickému problematickému chování ve škole, bylo 54 procent během tří let doporučeno k soudům pro mladistvé nebo dospělé, čímž „se jasně ukazuje, že došlo k selhání systému na prevenci trestné činnosti.,,²⁰⁵

V posledních letech se potřeba reformy dětského sociálního systému v celé zemi výrazně zvýšila. „Zastánci dětí, odborníci a další kritici dětského sociálního systému již dlouho upozorňují, že celý systém trpí nedostatkem finančních prostředků, že počty případů na jednu osobu přesahují stanovené limity umožňující efektivní a profesionální vykonávání práce a že zvýšené požadavky na poskytované služby ještě více jítří již tak těžkou situaci,“ uvádí *Urban Institute* v roce 1999. „Nehledě na rostoucí množství případů však více než 30 států na začátku devadesátých let zmrazilo nebo snížilo náklady na dětský sociální systém. „Sociální pracovníci, kteří pracují s dětmi, nám téměř v každém státě sdělili, že rodiny se zapisují na dlouhé čekací listy, pokud žádají o služby spojené s duševním zdravím (zejména pro děti) a léčení při užívání drog či alkoholu,“ uvedl Institut v jedné ze svých zpráv.²⁰⁶

Děti s problematickým chováním a účinný zásah

Za většinou případů trestné činnosti nezletilých stojí jen hrstka chronických pachatelů závažných činů. U nich se většinou již v raném dětství projevuje problematické chování, a proto odborníci již vyvinuli řadu preventivních účinných strategií na zastavení vývoje negativního chování u problematických dětí. Ani ty nejlepší modely těchto strategií se však nijak široce nevyužívají. Navzdory patnáctiletým výzkumům, které potvrzují vysokou účinnost u dětí s poruchami chování, se např. model Neuvěřitelná léta od dr. Carolyn Webster-Strattonové více využívá pouze v Delaware, kde stát v každém roce financoval jeho rozšíření do více než 10 míst. Roku 1999 dr. Carolyn Webster-Strattonová prodala více než 250 kopií instruktážního manuálu a vyškolila 300 – 500 profesionálů v zavádění tohoto modelu. Stále však neexistuje systematická podpora replikace takovýchto strategií po celé zemi.²⁰⁷

Mezi pachateli trestné činnosti se nachází mnoho osob s duševními poruchami, ale instituce, které v této oblasti působí, často nejsou schopny nebo vůbec ochotny pracovat s nezletilými pachateli nebo poskytují péči, která postrádá požadovanou intenzitu a kvalitu. Jak v roce 1998 napsala Shay Bilchiková, bývalá ředitelka federálního Úřadu pro právní systém nezletilých a prevenci trestné činnosti, „výzkum a zkušenosti ukazují, že služby, které jsou v rámci systému pro nezletilé k dispozici a mají vyřešit tyto problémy, jsou naprosto neadekvátní.“²⁰⁸

Velká většina finančních prostředků na péči o děti a mládež s duševními poruchami je určena internátním zařízením. Polovina všech výdajů jde na uhrazení hospitalizace a dalších 25 procent se utratí za mladistvé umístěné v internátních zařízeních, jako jsou terapeutická

střediska nebo skupinové domovy, které stojí denně stovky dolarů.²⁰⁹ Náklady jsou vysoké, ale hospitalizace ani další residenční zařízení nevykazují vysokou účinnost při řešení duševních poruch mládeže.

V roce 1999 David Satcher, ministr zdravotnictví, došel k závěru, že „hospitalizace podle nejnovějších odhadů spolyká téměř polovinu zdrojů na léčbu duševních poruch u dětí, ale zároveň se jedná o klinickou intervenci, která má nejnižší vědeckou podporu., Satcher měl také jisté výhrady k nadměrnému spoléhání na residenční terapeutická zařízení (*residential treatment centers* – RTC): „V minulosti se umístění do RTC zdůvodňovalo ochranou okolní společnosti, ochranou dětí a dalšími přínosy residenčních zařízení. Žádné z těchto tvrzení však při bližším vědeckém zkoumání neobstálo. Především mladiství, jejichž chování je velmi agresivní se sklony k násilí, nevykazují po léčbě v těchto střediscích žádné zlepšení.,²¹⁰ Ve studii ze šesti států, která se zaměřila na děti ve státem financovaných residenčních léčebných zařízeních, bylo 75 procent mladistvých v následujících sedmi letech buď znovu přijato do podobného zařízení (přibližně 45 procent) nebo uvězněno v nápravném zařízení (přibližně 30 procent).²¹¹

Jen málo lokálních institucí pro péči o duševně choré věnuje dostatek financí na domácí léčbu problematické mládeže. Mnozí odborníci si stěžují, že poskytované služby nejsou vzhledem k potřebám vysoce rizikové mládeže vhodné. Profesor Thomas Sexton z Nevadské univerzity (*University of Nevada*) v Las Vegas, který dohlíží na šíření modelu funkční rodinné terapie, obviňuje profesionální pracovníky v oblasti péče o duševně choré, že se příliš nesnaží zapojit vysoce rizikovou mládež a rodiny do terapeutického procesu. „Psychologové již učinili svůj kus práce.,, říká Sexton. „Pokud se pacient nezapojí, léčba nebude účinná a on se nebude moci zúčastnit žádného programu. Takže si všichni myslí, že to není odpovědnost terapeuta. Pracujeme však s lidmi, kteří zpočátku vždy léčbu odmítají, a proto tvrdíme, že počáteční zapojení a motivace spadají do odpovědnosti terapeutů., Jen velice málo institucí pro péči o duševně choré nabízí multisystémovou terapii, rodinnou funkční terapii nebo jiné intenzivní a rodinné intervenční strategie, které se prokázaly jako vysoce účinné při řešení problémů mnoha mladých lidí.

DOPORUČENÍ

Jak se postavit problémům kriminality mládeže

Mezi nejlepšími postupy a těmi skutečně aplikovanými je v celé zemi velká propast, a proto není těžké specifikovat hlavní doporučení, jak bezpečně a účinně zlepšit americký přístup k prevenci trestné činnosti mládeže:

- Poskytovat vědecky podloženou péči a služby malým dětem s problematickým chováním i jejich rodinám.
- Použít objektivní mapovací kritéria a identifikovat mladistvé pachatele, u nichž je nejvyšší riziko opakované trestné činnosti, a intenzivně s nimi pracovat.
- Poskytovat péči o mladistvé pachatele drobných trestných činů, kteří nepředstavují žádné nebezpečí pro společnost, v rámci komunity nebo rodiny.
- Omezit důraz na nápravné výchovné ústavy a jiná internátní zařízení v případě mladistvých, kteří nijak své okolí neohrožují.
- Nabízet při čekání na řízení vedle vazby také jiné alternativní programy pro pachatele, kteří nepředstavují žádné nebezpečí pro společnost.
- Zavést „odstupňované tresty“, včetně léčby a služeb pro rozvoj mládeže a zajistit vhodnou, předvídatelnou a úměrnou reakci, kdykoli se mladistvý pachatel dopustí dalšího trestného činu nebo poruší pravidla podmíněného trestu.
- Napravit zaujatost právního systému, která vede k nerovnému přístupu ke službám a léčbě a neúměrnému uvěznění mladistvých z menšinových skupin.
- Koordinovat služby mezi jednotlivými organizacemi, tj. právním systémem pro mladistvé, školami, institucemi pro péči o duševně choré a sociálními institucemi, které sdílejí odpovědnost za problémovou mládež.
- Najmout místní dobrovolníky a zapojit je v komunitě do práce s vysoce rizikovou a delikventní mládeží.
- Vytvořit alternativní programy, např. program rodinných skupinových diskusí, soudy dospívajících atd., aby mladiství pachatelé přijali odpovědnost za své činy a zároveň se dostali v rámci komunity do spojení s pozitivními zdroji.
- Poskytovat kvalitní následnou péči a vytvořit z ní klíčový prvek programů pro nápravu nezletilých pachatelů, aby se po propuštění z nápravných zařízení mohli

úspěšně vrátit do společnosti.

- Podporovat intenzivní zásahové programy pro děti nízkého věku, které se zaměřují na zdravý vývoj kojenců a batolat ve vysoce rizikových rodinách.
- Zavést účinné preventivní programy ve školách.
- Zapojit celou komunitu do plánování a zavádění komplexních strategií na prevenci trestné činnosti mládeže, na kterých by se podílely rodiny, školy a celé čtvrti.

Ve vědeckých kruzích se nejedná o žádná kontroverzní témata a panuje shoda, že tyto přístupy přinášejí dobré výsledky, což bylo také vědecky potvrzeno v mnoha studiích. Zavedení těchto programů není příliš nákladné, především ve srovnání s částkami vynakládanými na stále se zvyšující počet mladých lidí uvězněných v neúčinných nápravných zařízeních, kde se na jednu osobu ročně vynakládá 40 000 – 50 000 dolarů.

Proč tedy již dávno neproběhly tyto změny na základě zdravé úvahy? Této otázce se roku 1997 věnoval Gary Melton z Univerzity v Jižní Karolíně (*University of South California*): „Proč se zákonodárci, politici a třetí strany nepředhánějí v zavádění modelů, které v porovnání se službami nabízenými v současné době nejsou nákladné, pozorně a kladně se hodnotí, jsou snadno pochopitelné a konzistentní s dlouhodobě zavedenými hodnotami, jako je např. respekt vůči rodinné integritě, osobní svobodě a soukromí? Pokud jsou změny levnější, ale účinnější než současné postupy, proč by neměly být rychle a široce zavedeny?„

Melton došel k závěru, že „nové modely služeb nebyly zavedeny téměř nikde v celé zemi, což odráží existenci vnitřních překážek reformem.“²¹³ Pokud státy a komunity opravdu chtějí využít příležitosti k reformě celého systému, budou muset překonat hluboko zakořeněné problémy. Mnohé státy nemají dostatek informací o účinných metodách. Řada institucí má jen omezenou kapacitu na efektivní plánování a vývoj nových programů a nedostává se jim prostředků na šíření slibných strategií. Politické prostředí je v otázkách souvisejících s kriminalitou mládeže velmi napjaté, což ještě více upevňuje tendenci předních politiků vyhýbat se rizikům a zamítat provozní změny, které by na profesionálech a institucích vyžadovaly, aby zavedly celou řadu reformem.

Z pochopitelných důvodů jsou dnes tedy všichni proti zahájení tak potřebných změn, které by pomohly v budoucích letech udržet kriminalitu mládeže na nízké hladině. Jaké úsilí bude třeba vynaložit na překonání těchto překážek, abychom získali sílu potřebnou k dalšímu postupu v boji s trestnou činností?

Celý proces bude dlouhý a velmi složitý, ale první krok je zcela jasný. Musíme

rozdmychat diskusi o kriminalitě mládeže odmítáním zjednodušujícího řešení „dospělý trest za dospělý čin,, a návrhů na rozpuštění soudů pro mladistvé nebo na další narušení jejich působnosti. Naprosto přesvědčivé množství důkazů ukazuje, že trestní soudy pro dospělé jen podněcují mladistvé k další nezákonné činnosti a nijak je nezastrašují. Podrobné analýzy ukazují, že *odměřené tresty, vysoce kvalitní péče, programy pro rozvoj mládeže v rámci komunity a možnost čistého trestního rejstříku mnohem účinněji pomáhají mladistvým opustit cestu trestné činnosti než stíhání nebo uvěznění spolu s dospělými odsouzenými pachateli.*

Spojené státy se stovky let po zavedení zvykového práva roku 1899 staly díky vytvoření první právní úpravy pro mladistvé příkladem celému světu. Dnes je tento model zaveden v každé civilizované zemi na světě. Kriminalita mládeže se dostala do popředí zájmu veřejnosti a *Amerika by se neměla od svého vlastního řešení odvrátit. Musíme spíše tuto myšlenku opět přijmout za svou a věnovat se tvorbě nových nástrojů a reformě legislativy i prevenci trestné činnosti, abychom splnili požadavky nového století.*

Největší výzva je stále před námi: musíme posílit a přetvořit právní systém pro nezletilé i veškeré snahy o prevenci trestné činnosti, abychom mohli co nejvíce vytěžít z rychle rostoucích znalostí o účinných metodách, využít nových efektivních a nenákladných modelů strategií a přestat používat postupy, které jsou finančně náročné, avšak neúčinné. Největší úspěchy slibuje především pět strategických opatření:

1. Přestat se nadměrně spoléhat na nápravná zařízení a další internátní instituce pro mladistvé pachatele trestné činnosti.

Ve většině států existují výrazné finanční pobídky, aby místní soudy pro mladistvé posílaly problémové jedince spíše do státních nápravných zařízení a neposkytovaly jim péči lokálně. Nápravná zařízení většinou spravuje stát a lokální jurisdikce proto vynakládá jen velmi malé nebo žádné prostředky, pokud tam mladistvé pachatele pošlou. Podobně se i většina nákladů spojená s umístěním mladistvých do skupinových domovů a internátních pečovatelských středisek proplácí z federálních, státních nebo soukromých fondů. Naproti tomu však náklady na péči o mladistvé v jejich vlastních domovech a na dozor v rámci komunity jsou ve většině států hrazeny pouze danými obcemi. I když je pobyt v nápravném zařízení méně přínosný pro daného mladého člověka než intenzivní péče v rámci komunity, i když jsou náklady daňových poplatníků na tento pobyt mnohem vyšší, i přesto je často právě umístění do internátních nápravných zařízení jediným řešením, které si místní vlády mohou

dovolit. Mnohé oblasti ani nemají dostatek informací o přínosech inovativních programů, ale i v místech, kde tyto informace dostupné jsou, se intenzivní komunitní programy pro nezletilé pachatele drobné trestné činnosti zavádějí jen zřídka.

Pokud chceme tento kontraproduktivní systém zvrátit, *státy by měly přezkoumat své metody financování, uvolňovat co nejvíce prostředků jednotlivým lokalitám, které se snaží s mladistvými pachateli pracovat v jejich domovech a komunitách, a požadovat, aby se jednotlivé správní oblasti podílely na krytí nákladů, pokud pošlou mladistvé, kteří nepředstavují žádnou hrozbu pro bezpečnost společnosti, do státních nápravných zařízení.* Když se v Ohiu roku 1994 testovala finanční reforma tohoto typu, počet osob držených v nápravných zařízeních poklesl v osmi zapojených správních oblastech o 43 procent. Program nesl název *Reclaim Ohio* a po potvrzení kladných výsledků byla tato reforma uzákoněna v celém státě.²¹⁴ Kalifornie v roce 1996 vytvořil novou metodu odstupňovaného financování, podle které obce musí platit 75 procent nákladů, pokud do státního nápravného zařízení pošlou pachatele drobné trestné činnosti, a 50 procent, pokud tam umístí pachatele středně závažných trestných činů. Stát nadále hradí všechny náklady na uvěznění ostatních mladistvých osob, které se dopustily závažných činů. Výsledky se ukázaly okamžitě: v průběhu dvou let se počet pachatelů drobné trestné činnosti v nápravných zařízeních snížil o 41 procent.²¹⁵

Několik států a měst se pokusilo omezit zbytečné umístění nezletilých pachatelů a jinak problematických mladistvých jedinců do skupinových domovů a internátních pečovatelských zařízení a začalo pracovat na reformě „systému poskytování péče“, která by přinesla finanční pobídky pro lokální poskytovatele služeb a minimalizovala nadměrné spoléhání na státní internátní zařízení. Nezisková organizace v Tennessee nesoucí název Vesnice mládeže (*Youth Villages*), která je financována ze státního programu TennCare, jako jediná v celé zemi poskytuje multisystémovou terapii a multidimenzní pěstounský program najednou. Smlouva s TennCare jí klade za povinnost poskytovat kvalitní služby mladým lidem, u nichž je vysoké riziko umístění do nápravného zařízení kvůli emočním nebo jiným problémům. Zadavatel pak hradí paušálně za všechny služby poskytované danému jedinci. Organizace se tak snaží poskytovat vysokou kvalitu za co nejnižší náklady, aby se co nejvíce zkrátila doba, kterou daný mladý člověk musí strávit v nákladném internátním zařízení mimo domov.

2. Investovat do vědecky podložených intervenčních programů pro mladistvé pachatele a do prevence trestné činnosti.

Pokroky, které učinili odborníci a vědci v oblasti kriminality mládeže za posledních dvacet let, mohou přinést revoluci v americkém pohledu na tuto problematiku. Nově získané průkazné materiály si ve skutečnosti vyžadují opravdu drastické změny, protože jasně ukazují, že dnešní běžné postupy jsou často neúspěšné a kontraproduktivní. Na základě těchto zjištění ***by federální vláda měla výrazně investovat do zavedení a dalšího zdokonalení účinných metod a do dalšího průzkumu, který by přinesl ještě lepší strategie na potlačení nezákonného chování mezi problematickou mládeží.*** V roce 1998 federální vláda financovala Středisko pro studium a prevenci násilí (*Center for the Study and Prevention of Violence*) v rámci Univerzity v Coloradu (*University of Colorado*), jehož úkolem bylo rozšířit osm ověřených modelů prevence násilí a péče (včetně multisystémové terapie, funkční rodinné terapie a multidimenzního pěstounského programu). Jedná se o krok správným směrem, i když jen zcela maličký. Celkový objem finančních prostředků na čtyři roky odpovídal pouze 4 milionům dolarů. Projekt je omezen na 50 míst v celém státě a prostředky jsou určeny pouze na školení a poradenství. Finance na spuštění a provoz musí dodat obce. ***Vzhledem k velkým překážkám, které jsou změnám a reformám kladeny na úrovni států i obcí, by federální vláda měla poskytnout přímé finanční prostředky na šíření osvědčených programů včetně peněžní podpory na školení, technickou pomoc a vlastní zavedení. Zároveň by u všech financovaných projektů měla vyžadovat pravidelné hodnocení procesu a výsledků.***

Federální vláda by se také měla mnohem více zaměřit na prevenci drobné trestné činnosti [a užívání alkoholu a drog]. Školní preventivní snahy přinášejí dlouhodobé výsledky, pouze pokud jsou zaměřeny na více aspektů a změní celé školní prostředí, spíše než když se snaží o „výuku“, prevence podle stanoveného rozvrhu. Tato skutečnost znamená pro pedagogy další výzvu, protože budou muset na sebe vzít také tuto preventivní funkci. Mnohé zavedené školní programy na prevenci trestné činnosti nejsou účinné, a proto nemá žádný smysl i nadále financovat tyto projekty, aniž bychom se ujistili, že jsou podloženy vědeckým výzkumem a podrobeny smysluplnému zhodnocení. V roce 1997 americké Ministerstvo školství v rámci projektu Bezpečné školy bez drog (*Safe and Drug Free Schools*), na které uvolňuje 500 milionů dolarů, přidalo požadavek, aby státy a obce měřily výsledky programů financovaných z federálních zdrojů a některých strategií a prokázaly jejich účinnost. Jedná se o další krůček správným směrem.

Federální vláda by na podporu úspěšného zavádění účinných programů měla také investovat do projektů, které by vedly ke zvýšení lokální kapacity pro zavádění účinných

intervenčních programů zaměřených na více aspektů. Kongres by měl investovat do technologie, která by napomohla při zavádění nejlepších postupů v rámci prevence trestné činnosti a léčby poruch chování, a poskytnout průběžné školení pro pracovníky v oblasti právního systému pro nezletilé a péče o duševně choré. Tyto snahy by měly zahrnovat financování přípravy školení a manuálů a financování odborníků na prevenci a intervenci na úrovni jednotlivých států, kteří by pak pracovali s komunitami, snažili se zvýšit povědomí o nejlepších postupech a podporovali šíření ověřených programů a strategií.

Federální vláda by v neposlední míře měla také koordinovat a výrazně posílit výzkum a vývoj strategií, které přinášejí výsledky, včetně vývoje a ověření nových modelů, dále by měla klást důraz na pokračující výzkum příčin a korelátů a na návazné sledování účinných modelů, aby se zjistilo, za jakých podmínek se jejich funkčnost nejvíce projevuje a pro koho jsou nejpřínosnější. Pokud chce vláda překlenout existující propast mezi nejlepšími postupy a praxí, měla by poskytnout finance (nebo dát stranou část prostředků na existující programy) na podporu partnerství, v jejichž rámci by se univerzitní odborníci z oblasti prevence podíleli na zavádění a hodnocení vědecky podložených programů pro vysoce rizikové děti a rodiny při soudech pro mladistvé, ve státních školách a komunitách.

3. Měřit výsledky, financovat pouze účinné metody a přerušit přísun prostředků na projekty, které nijak nepomáhají.

Ve většině institucí v rámci právního systému pro mladistvé není k dispozici dostatek věcných informací o programech, jejich službách, rozpočtech a především ani o výsledcích. Chybějící fakta představují vážný problém pro přítomnost a ohrožují zavedení smysluplných reforem v budoucnu. Jak již bylo výše uvedeno, dostupné průkazné materiály ukazují, že mnohé snahy v rámci soudnictví a prevence pro mladistvé jsou neúčinné. Měření výsledků je proto naprosto rozhodující.

Zde je role vlády naprosto klíčová. Jak napsal známý kriminolog James Q. Wilson z UCLA roku 1996, „[klíčová role Washingtonu] by měla být v oblasti, do které lokální instituce nemohou a ani nechtějí samy zasahovat...Federální vláda má jedinečnou příležitost stát se výzkumným a vývojovým ramenem v oblasti prosazování zákona...Víme, že státy a správní oblasti se liší ve svém přístupu k trestné činnosti nezletilých, ale naprosto netušíme, zda se rozdíl v těchto přístupech odrážejí také v různě vysoké míře kriminality...“²¹⁶

V posledních deseti letech federální Úřad pro právní systém mladistvých a prevenci trestné činnosti (*Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention – OJJDP*) vykazoval

skvělé výsledky zejména ve dvou oblastech své působnosti. Zaprvé se mu dařilo podporovat cenné primární a aplikované výzkumné studie o příčinách a korelátech trestné činnosti a za druhé úspěšně rozšířil informace o komplexní strategii v řízení kriminality mládeže, která se tímto stala orientačním majákem pro mnoho států a obcí v celé zemi. OJJDP však nevydal žádné smysluplné požadavky na hodnocení všech stovek milionů dolarů, které poskytuje státům a obcím v rámci různých fondů a grantů. ***Vzhledem k rozhodující roli federální vlády v oblasti výzkumu a rozvoje a vzhledem jejímu malému podílu na celkovém rozpočtu na prevenci trestné činnosti a podporu odděleného systému pro mladistvé se musí získávání nových znalostí stát hlavním cílem všech federálních výdajů.*** Federální vláda by měla na všech státech a institucích, které dostávají finanční prostředky na programy pro potlačení a prevenci kriminality mladistvých, požadovat konkrétní a standardizované zhodnocení procesu a výsledků.

Vedení na státní úrovni je také klíčové pro shromažďování informací a hodnocení programů, nicméně velmi často se ho nedostává. Přibližně polovina států neuchovává žádné údaje o úspěšnosti státních nápravných zařízení. Některé státy, především Kalifornie, nearchivují vůbec žádné údaje o případech jednotlivých nezletilých osob nebo o jejich výsledcích. Florida naopak prokázala, jak přínosné mohou být výzkum a hodnocení pro kontinuální zdokonalování státních programů a strategií. Oddělení pro právní systém mladistvých na Floridě vytvořilo standardní nástroj pro měření účinnosti každého internátního i neinternátního nápravného zařízení ve státě. Florida vydává roční zprávy, kde detailně rozebírá úspěšnost každého programu a „očekávanou úspěšnost“, na základě charakteristiky mladých lidí zapojených do daného programu.²¹⁷ Co se týče lokální úrovně, také ve Filadelfii vznikl informační systém na měření úspěšnosti všech programů, které slouží mladistvým pachatelům, a San Francisco právě podobnou metodu zavádí.

Takovouto databázi by měly mít k dispozici všechny státy a města. Nejedná se pouze o nástroj, který mohou využít zákonodárci při hledání úspěšných programů a následné distribuci zdrojů, ale také jej lze využít k prosazení reformy. Diskuse o kriminalitě mládeže je velmi zpolitizovaná, a proto často snahy o reformu utonou. Pokud ovšem budeme stále porovnávat inovativní programy s těmi existujícími, zcela jasně se ukáží jejich přednosti a vytvoří se příznivější prostředí pro reformu. Bez takového srovnání však zavedení reformy bude mnohem méně pravděpodobné.

4. Zapojit partnery v dané komunitě.

Mezi dva nejvýznamnější rysy dospívajících, kteří se dopouštějí trestné činnosti, patří nedostatečná vazba k milující dospělé osobě a nedostatečné zapojení do školních a jiných pozitivních společenských aktivit v dané komunitě, ať už se jedná o kroužky, brigády, církevní programy nebo dobrovolnou pečovatelskou službu. „Odtržení“, mladí lidé mají lví podíl na celé populaci mladistvých pachatelů. Na mnoha místech se soudy pro mladistvé a instituce činné v řízení s mladistvými také cítí poněkud odtrženě. Posílají sice jednotlivce k poskytovatelům služeb v dané komunitě, ale mnohé soudy si nevytvořily silné svazky pro spolupráci s partnerskými organizacemi, pečovatelskými službami nebo místními občany, kteří by mohli pomoci zaplnit chybějící části v životě těchto mladistvých osob.

Je třeba mladé lidi opět zapojit do jejich komunity pomocí inovativních snah o jejich reintegraci, jako jsou rodinné skupinové diskuse, soudy dospívajících, atd. Stát a obce by se zároveň měly zasadit o zavedení těchto modelů. Alternativní programy poskytují na rozdíl od soudů pro mladistvé trvalou a individualizovanou péči o nezletilé pachatele dříve, než se dopustí závažného trestného činu. Zároveň ovšem od nich vyžadují, aby převzali odpovědnost za své činy, a proto tyto strategie ze soudního procesu vytvářejí příležitost k opětovnému napojení na společnost spíše než ještě k dalšímu odcizování od hlavního proudu společnosti.

Soudy pro mladistvé a instituce dohlížející na výkon podmíněčných trestů by měly být vybízeny k posílení partnerských vztahů s občany a organizacemi v dané komunitě nebo by to měla být dokonce jejich povinnost. Soudy pro mladistvé mohou mladé lidi umístit do péče komunitních organizací a starostlivých jedinců, čímž vytvoří podmínky k opětovnému začlenění a vzniku pozitivních vlivů a oddělí je od negativních vlivů stejně starých osob, které by je mohly přivést zpět na cestu trestné činnosti. Komunitní organizace se nejlépe hodí na poskytování mnoha významných služeb a programů, např. alternativních programů místo vazby při čekání na soudní řízení, intenzivního dozoru a komplexních služeb, které se osvědčily jako slibné doplňky vedle dozoru probačních pracovníků, a vhodných náhradních řešení místo pobytů v internátních nápravných zařízeních. Navíc vztahy s okolním prostředím mohou být pro mladého člověka přínosné ještě dlouho po vyřešení jeho případu. Aby došlo k maximálnímu využití těchto potenciálních zdrojů, ***místní soudy a sociální organizace dohlížející na výkon podmíněčných trestů by si měly nechávat vždy stranou rozpočtové prostředky na uzavírání smluv s poskytovateli služeb v rámci komunity. Dále by se také měly snažit najmout a využít co nejvíce dobrovolníků na práci s delikventní mládeží.***

Druhou klíčovou oblastí z hlediska navazování vztahů s okolím je posilování spolupráce s dalšími státními institucemi, které pracují s vysoce rizikovou mládeží. Zde by se

měly zapojit všechny vládní úrovně. *Státy by měly podporovat reformu „systému poskytování péče,, která by odměňovala a podporovala partnerství více institucí poskytujících školení, intervenci a terapii nezletilým pachatelům* stejně jako mládeži v péči státních institucí nebo s emocionálními poruchami. *Na lokální úrovni by měly být vytvořeny týmy ze členů mnoha institucí, kteří by společně hodnotili a dohlíželi na péči o vysoce rizikové mladistvé jedince, kteří jsou zapojeni do sociálních, vzdělávacích a zdravotních projektů nebo programů v rámci právního systému pro mladistvé.* Aby nakonec došlo k integraci těchto systémů, *federální vláda by měla zvýšit finanční prostředky, které uvolňuje na komunitní služby pro duševně postižené děti se silnými emočními poruchami.*

5. Zmobilizovat celou komunitu ke studiu, plánování a zavedení komplexních strategií na potlačení kriminality mládeže.

Včasné výstupní údaje o výsledcích programů jsou jednou z potenciálních pák reformy. Druhou velmi cennou pákou změny je skupina aktivních a informovaných vůdčích osobností na lokální úrovni. Omezené zdroje je možno účinně zacílit až po prozkoumání specifických tendencí, problémů, aktiv a rizikových faktorů daného místa. Pouze pokud celá řada vůdčích osobností zastupujících úřady, které se soustředí na mládež a prosazování zákona stejně jako i ostatní segmenty dané komunity, získá potřebné informace a začne komplexně pracovat na řešení problémů kriminality mládeže, teprve tehdy bude možno překonat byrokratický odpor vůči změnám.

Od roku 1994 Úřad pro právní systém mladistvých a prevenci trestné činnosti poskytuje finanční prostředky mnoha komunitám na plánování nových a zdokonalených programů. Vznikla iniciativa s názvem Starostlivé komunity (*Communities that Care*), jejímž prostřednictvím zmíněný úřad financoval více než 600 komunit, které měly zavést proces podpory pozitivních programů pro rozvoj mládeže, prevenci trestné činnosti a souvisejících případů problematického chování, jako je například užívání drog nebo alkoholu, mateřství mezi nezletilými a vyloučení ze školy. Celý proces má šest fází; zapojit klíčové vůdčí osobnosti a vytvořit lokální Výbor pro prevenci (*Prevention Policy Board*), dále vyškolit tyto osoby v otázkách prevence trestné činnosti a modelových programů a strategií, shromáždit velké množství informací o rizicích, problémech a zdrojích v dané komunitě, vypracovat komplexní místní plán prevence a efektivně reagovat na jednotlivé případy trestné činnosti, zavést tyto komplexní plány, monitorovat postupné dosahování vytyčených cílů a přezkoumávat strategie, aby se úspěch maximalizoval.

Řada států přijala tento projekt jako klíčovou strategii pro boj proti trestné činnosti mládeže a první výsledky jsou zatím velmi pozitivní. Neustranný vyšetřující orgán amerického Kongresu (*General Accounting Office*) ve Washingtonu provedl analýzu, podle které 90 procent zúčastněných oblastí zavedlo dva osvědčené preventivní programy nebo více a tři čtvrtiny z nich vytvořily celou škálu různých přístupů k řešení místních problémů. V daných oblastech se také podařilo získat více státních a lokálních zdrojů na podporu investic na preventivní plány.²¹⁸

Nehledě na pozitivní výsledky se nyní v Kongresu objevily návrhy na zrušení federálního financování komplexních komunitních plánů. ***Kongres by měl tyto návrhy odmítnout a místo toho pokračovat a rozšiřovat financování komplexní analýzy, plánování a mobilizace v rámci komunity. Státy by měly napodobit příklad Kansasu, který na lokální jurisdikci požaduje, aby vytvořila výbory pro tvorbu strategií a začala pracovat na uceleném komunitním plánování, čímž stát podmiňuje uvolnění státních i federálních finančních prostředků na právní systém pro nezletilé a programy prevence trestné činnosti.*** I Ať už komunity v otázkách plánování podléhají požadavkům státu či dostávají federální prostředky, ***měly by také samy uvědomit místní politiky, vůdčí osobnosti a obyvatele, aby se zapojili do intenzivního analýzy a podíleli se na plánování a tvorbě programů.*** Pouze tak je možno vytvořit ucelenou a komplexní kampaň, která obstojí před problémy kriminality mládeže, a využít příležitosti, která vznikla díky nově získaným znalostem o funkčních a účinných postupech.

Čelem k výzvě

Výše doporučené kroky jsou však pouze začátkem dlouhé, těžké, ale velice nutné kampaně na reformu právního systému nezletilých a prevence trestné činnosti, aby odpovídaly našim stále rostoucím znalostem účinných metod.

Pokud mají zmíněné kroky zapůsobit na státní a lokální úrovni, budou muset být doplněny konkrétními návrhy na reformu vazebních podmínek pro mladistvé, na zavedení efektivních preventivních programů, na vývoj a zavedení odstupňovaných trestů a programů v rámci komunit, na léčbu poruch chování a nahrazení výchovných ústavů menšími nápravnými programy v rámci komunity. Před námi je tak vskutku celá řada konkrétních problémů a témat.

Mezi doporučeními jsme nezmínili otázku porušování lidských práv, která si vyžaduje rychlou nápravu. Neúměrně přísné zacházení se členy menšinových skupin je

stále velmi časté a narušuje integritu a účinnost celého právního systému pro mladistvé. Případy špatného zacházení s uvězněnými osobami a nekvalitní podmínky v nápravných zařízeních jsou skvrnou na cti naší společnosti a velkou překážkou úspěšné reintegrace mladistvých pachatelů.

Nakonec jsme nezmínili ani jeden z klíčových předpokladů úspěchu reformy právního systému mladistvých, tj. zkvalitnění veřejné debaty. Až odmítneme ustrašené řeči o nezletilých „superpredátorech,, teprve tehdy bude možno zahájit vyváženější, racionální a produktivní diskusi, která by mohla pomoci vytvořit účinné řešení.

Stále více občanů a politiků bez úvahy zatracuje hodnoty a chování mladých lidí. „Mládež je zbrklá, unáhlená, lehkomyšlná a vůbec nepřemýšlí o důsledcích ...,, Bohužel, v posledních letech lze právě těmito vlastnostmi charakterizovat reakci dospělé Ameriky na kriminalitu mládeže.

Američané po právu vnímají trestnou činnost mladistvých jako jeden z hlavních problémů společnosti. Pokud jsme ochotni si vyhrnout rukávy a pustit se do práce, můžeme si vybrat již nyní z řady účinných řešení. Nastal čas, aby se jednotlivé komunity a politici postavili této výzvě čelem.

Odkazy

1. Henggeler, S.W., Melton, G.B., & Smith, L.A. „Family Preservation Using Multisystemic Therapy : An Effective Alternative to Incarceration Serious Juvenile Offenders,“ *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 60, 1992, pp. 953-961, cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Six: Multisystemic Therapy* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998).
2. Borduin, C.M., Mann, B.J., Cone, L.T., Henggeler, S.W., Fucci, B.R., Blaske, D.M. & Williams, R.A., „Multisystemic Treatment of Serious Juvenile Offenders: Long-Term Prevention of Criminality and Violence,“ *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 63, no. 4, 1995, pp. 569-578.
3. Alexander, J.F. & Parsons, B.V., „Short Term Behavioral Intervention With Delinquent Families: Impact on Family Process and Recidivism,“ *Journal of Abnormal Psychology*, vol. 81, 1973, pp. 219/225, cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Three: Functional Family Therapy* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998).
4. Barton, C., Alexander, J.F., Waldron, H., Turner, C.W., & Warburton, J., „Generalizing Treatment Effects of Functional Family Therapy: Three Replications,,“ *American Journal of Family Therapy*, vol. 13, 1985, pp. 16-26, cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Three: Functional Family Therapy*, *ibid.*
5. Cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Three: Functional Family Therapy*, *ibid.*
6. Chamberlain, P., „Comparative evaluation of Specialized Foster Care for Seriously Delinquent Youths: A First Step,“ *Comparative Alternatives: International Journal of Family Care*, vol. 2, 1990, p 21-36, cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Eight: Multidimensional Treatment Foster Care* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998).
7. Chamberlain, P., & Reid, J.B., *Comparison of Two Community Alternatives to Incarceration for Juvenile Offenders*, manuscript submitted for publication, 1997, cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Eight*, *ibid.*
8. Aos, S., Phipps, P., Barnoski, R., Lieb, R., *The Comparative Costs and Benefits of Programs to Reduce Crime: A Review of National Research Findings With Implications for Washington State*, Washington State Institute for Public Policy, May 1999, p.8.
9. Wolfgang, M.E., Figlio, R.M., & Sellin, t., *Delinquency in a Birth Cohort* (Chicago,

IL: University of Chicago, 1972).

10. Tracy, P., Wolfgang, M.E., & Figlio, R.M., *Delinquency in Two Birth Cohorts*, (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1990), cited in Howell, J.C. (Ed.), *Guide for Implementing the Comprehensive Strategy for Serious, Violent, and Chronic Juvenile Offenders* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1995).

11. *Guide for Implementing*, *ibid.*, p.2.

12. Elliott, D.S., „Serious and Violent Offenders: Onset, Developments Course, and Termination“ (The American Society of Criminology 1993 Presidential Address), reprinted in *Criminology*, vol.32, no.1, February 1994.

13. Tolan, P.H., Gorman-Smith, D., „Development of Serious and Violent offending Careers,“ cited in Loeber, R., & Farrington, D.P. (Eds.) *Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions* (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1998), p. 81.

14. Steinberg, Lawrence, Director of John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Research Network on Adolescent and Juvenile Violence, „Testimony Before the House Bipartisan Working Group on Youth Violence,“ September 15, 1999.

15. *Ibid.*

16. Zimring, F.E., „Toward a Jurisprudence of Youth Violence,“ in Tonry, M., & Moore, M.H. (Eds.), *Youth Violence: Crime and Justice A Review of Research*, Volume 24 (Chicago, IL: University of Chicago Press, 1998), p.489.

17. Dishion, T.J., McCord, J., & Poulin, F., „When Interventions Harm: Peer Groups and Problem Behavior,“ *American Psychologist*, vol. 54, no. 9, September 1999, pp. 755-764.

18. Moffitt, T., *Juvenile Delinquency: Seed of a Career in Violent Crime, Just Sowing Wild Oats Or Both?* (Washington, DC: Federation of Behavioral, Psychological and Cognitive Sciences, 1994).

19. Szapocznik, J., and Williams, R.A., „Brief Strategic Family Therapy: Twenty-Five Years of Interplay Among Theory, Research and Practice In Adolescent Behavior Problems and Drug Abuse,“ *Clinical Child and Family Psychology Review*, in press.

20. Santiseban, D.A., & Szapocznik, J., Perez-Vidal, A., Kurtines, W.M., Coatsworth, J.D., & LaPierre, A., *The Efficacy of Brief Strategic/Structural Family Therapy in Modifying Behavior Problems and an Exploration of the Role That Family Functioning Plays in Behavior Change*, manuscript in preparation, University of Miami, Center of Family Studies,

cited in Szapocznik & Williams, *ibid.*

21. Schmidt, S.E., Liddle, H.A., & Dakof, G.A., „Changes in Parenting Practices and Adolescent Drug Abuse During Multidimensional Family Therapy,” *Journal of Family Psychology*, vol. 10, no 1, 1996, pp. 12-27.
22. Cited in Liddle, H.A., & Dakof, G.A., „Family-Based Treatment for Adolescent Drug Use: State of the Science,” in Rahdert, E., & Czechowicz, (Eds.), *Adolescent Drug Abuse: Clinical Assessment and Therapeutic Interventions (NIDA Research Monograph no. 156, NIH Publication No. 95-3908)*, 1995, p. 229, and Liddle, H.A., Dakof, G.A., Diamond, G., Barrett, K., & Tejada, M., „Multidimensional Family Treatment of Adolescent Substance Abuse,” unpublished paper, 1998.
23. Goldman, S.K., & Faw, L., „Three Wraparound Models as Promising Approaches,” in Burns, B.J., & Goldman, S.K. (Eds.), *Promising Practices in Wraparound for Children With Serious Emotional Disturbances and Their Families – Systems of Care: Promising Practices in Children’s Mental Health*, 1998 Series, Volume IV (Washington, DC: Center for Effective Collaboration and Practice, American Institutes for Research, 1999), pp. 17-33.
24. Satcher, D.A., *Mental Health: A Report of the Surgeon General* (Rockville, MD: U.S. Department of Health and Human Services, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Mental Health Services, National Institutes of Health, National Institute of Mental Health, 1999), p. 185.
25. Data provided by Eric Seybold, Program Evaluator, Milwaukee County Health Division, Child & Adolescent Services Branch, April 2000.
26. Cited in *Guide for Implementing*, *supra*, n. 10, pp. 150-151.
27. Schumacher, M., & Kurz, G.A., *The 8% Solution: Preventing Serious, Repeat Juvenile Crime* (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2000), p. 66.
28. Data provided by the Orange County Probation Department, February 2000.
29. Boyle, p., „IN New Courts, Kids on Drugs Get the Treatment,” *Youth Today*, vol. 9, np.3, April 2000, p. 1.
30. Butts, J., Hoffman, D., & Buck, J., *Teen Courts in the United States: A Profile of Current Programs*, OJJDP Fact Sheet#118 (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, October 1999).
31. Several juvenile gun court initiatives are described in *Promising Strategies to reduce Gun Violence* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1999).

32. Phone interview with Michael Cleary, Assistant District Attorney, April 2000, and Dilulio, J.J., & Palubinsky, B.Y., „How Philadelphia Salvages Teen Criminals,“ *City Journal*, Summer 1997.
33. Bazemore, G, & Terry, W.C. „Developing Delinquent Youths: A Reintegrative Model For Rehabilitation and a New Role for the juvenile Justice System,“ *Child Welfare*, vol. 74, no. 5, 1997, pp. 665-716.
34. Cleary, and Dilulio & Palubinsky, supra, n. 32.
35. Harrell, A., *Drug Court and the Role of Graduated Sanctions*, Summary Presentation (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1998).
36. *Juvenile Detention Alternatives Initiative: An Experiment in Reform*, downloaded from the website of the Annie E. Casey Foundation, www.aecf.org/initiatives/juvenile/exper.htm.
37. Program information provided by Ms. Jody Schwarz, Executive Director, Center on Juvenile and Criminal Justice, April, 2000.
38. Shelden, R.G., *Detention Diversion Advocacy: An Evaluation* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, September 1999).
39. For a review of this research, see Krisberg, B., *The Impact of the Justice System on Serious, Violent, and Chronic Juvenile Offenders* (San Francisco: National Council on Crime and Delinquency, 1997).
40. Cited in *Guide for Implementing*, supra, n.10, pp. 155-156.
41. *AMI 1999 Recidivism Study* (Tampa, FL: Associated Marine Institutes, 1999).
42. Ms. Judy Briscoe, Texas Youth Commission, interview with the author, February 2000.
43. *1999 Review of Agency Effectiveness* (Austin, TX: Texas Youth Commission, 1999).
44. Cited in *Guide for Implementing*, supra, n.10, p.155.
45. Lally, J.T., Mangione, P.L., & Honig, A.S., „The Syracuse Family Development Research Program: Long-Range Impact of an Early Intervention With Low-Income Children and Their Families,“ in *Parent Education as Early Childhood Intervention> Emerging Directions in Theory, Research and Practice*, D.R. Powell (Ed.) (Norwood, NJ: Ablex Publishing Corp., 1988).
46. Schweinhart, L.J., Barnes, H.V., & Weikart, D.V., *Significant Benefits: The High/Scope Perry Preschool study Through Age 27* (Ypsilanti, MI: High/Scope Press, 1993).
47. Cited in Greenberg, M.T., Domitrovich, C., & Bumbarger, B., *Preventing Mental*

Disorders in School-age Children: A Review of the Effectiveness of Prevention Programs, Prevention Research Center for the Promotion of Human Development, Pennsylvania State University, July 1999.

48. Cited in *Blueprints for Violence Prevention Book Nine: Bullying Prevention Program* (Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, 1998).

49. Cited in Greenberg et al., supra n. 47.

50. Aber, J.A., Brown, J.L., & Henrich, C.C., *Teaching Conflict Resolution: An Effective School-Based Approach to Violence Prevention* (New York: National Center for Children in Poverty, 1999).

51. Cited in Flannery, D.J., *School Violence: Risk, Preventive Intervention, and Policy* (New York: ERIC Clearinghouse in Urban Education, December 1997).

52. Cited in Catalano, R.F., Berglund, M., Ryan, J.A.M., Lonczak, H.S., Hawkins, J.D., *Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive youth Development Programs* (Seattle: Social Development Research Group, 1998).

53. Cited in *Guide for Implementing*, supra, n.10, pp. 93-94.

54. Schinke, P.P., Orlandi, M.A., & Cole, K.C., „Boys & Girls Clubs in Public Housing Developments: Prevention Services for Youth at Risk,“ *Journal of Community Psychology*, OSAP Special Issue, 1992.

55. Tierney, J.P., Grossman, J.B., with Resch, N.L., *Making a Difference: An Impact Study of Big Brothers Big Sisters* (Philadelphia, PA: Public/Private Ventures, Inc., 1995).

56. Hahn, A., with Leavitt, T. and Aaron, P., *Evaluation of the quantum Opportunities Program (QOP): Did the Program Work?* (Waltham, MA: Center for Human Resources, Brandeis University, June 1994).

57. Tierney, J., & Lozillon, A., *Critical Issues Facing Philadelphia's Neighborhoods: Violence Reduction* (Philadelphia, PA: Public/Private Ventures, n.d.).

58. *Youth Violence: A Community-Based Response – One City's Success* (Washington, DC: Department of Justice, September 1996).

59. *Six Safer Cities: On the Crest of the Crime Prevention Wave* (Washington, DC: National Crime Prevention Council, 1999), p.3.

60. Cited in *False Images: The News Media and Juvenile Crime (1997 Annual Report)* (Washington, DC: Coalition for Juvenile justice, 1997), p.11.

61. Dorfman, L., Woodruff, K., Chavez, V., & Wallack, L., „Youth and Violence on Local Television News,“ *American Journal of Public Health*, vol. 87, no.8, August 1997, pp. 1311-

1316.

62. Cited in *False Images*, supra, n. 60, pp. 13-14.
63. Schiraldi, V., „Hyping Juvenile Crime: A Media Staple,“ *Christian Science Monitor*, November 6, 1997.
64. Elikann, Peter, *Superpredators: The Demonization of Our Children By the Law* (New York: Insight Books, 1999), p. 57.
65. Males, M., „Wild in Deceit: Why ‘Teen Violence’ is Poverty Violence in Disguise,“ *EXTRA!*, March/April 1996, pp. 7-9.
66. Schiraldi, Vincent, „Juvenile Crime Is Decreasing / It’s Media Coverage That’s Soaring, „ *Los Angeles Times*, November 23, 1999.
67. *Fear of Crime and Related Perceptions in Florida 1998 (Research Digest Issue #2000_A)*, Florida Department of Juvenile Justice, Bureau of Data and Research, 2000.
68. Schiraldi, *Los Angeles Times*, supra, n. 9.
69. Data cited in Brooks, K, Schiraldi, V., & Ziedenberg, J., *School House Hype: Two Years Later* (Washington, DC: Justice Policy Institute, 2000), and Donohue, E., Schiraldi, V., & Ziedenberg, J., *School House Hype: School shooting and the real risks kids face in America* (Washington, DC: Justice Policy Institute, July 1998).
70. *Juvenile Offenders and Victims: 1999 National Report* (Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice, 1999, p. 134.
71. Cook, P.J., & Laub, J.H., „The Unprecedented Epidemic in Youth Violence,“ in Tonry, M., & Moore, M.H. (Eds.), *Youth Violence: Crime and Justice, A Review of Research*, Volume 24 (Chicago, IL: University of Chicago Press, 1998), pp. 27-64.
72. Ibid., pp. 52-53.
73. Thornberry, T.P., „Membership in Youth Gangs and Involvement In Serious and Violent Offending,“ in Loeber & Farrington, *Serious & Violent Juvenile Offenders*, p.148.
74. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, p.79.
75. Anderson, E., „The Social Ecology of Youth Violence,“ in Loeber & Farrington, *Serious & Violent Juvenile Offenders*, pp.65-104.
76. Cited in Gay, J., „Rebels With a Cause,“ *Boston Phoenix*, April 22-29, 1999.
77. Males, M., „Wild in Deceit,“ supra, n.65.
78. Males, M., *The Scapegoat Generation: America’s War on Adolescents* (Monroe, ME: Common Courage Press, 1996].
79. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, p.51.

80. Cook & Laub, *supra*, n.71, pp.36-37.
81. Ziedenberg, J., & Schiraldi, V., *Runaway Juvenile Crime? : The Context of Juvenile Arrests in America* (Washington, DC: Justice Policy Institute, March 1998).
82. *Juvenile Offenders and Victims: 1999 National Report*, *supra*, n.70, p.113, and Snyder, H.N., *Juvenile Arrests 1998* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2000).
83. Males, „Wild in Deceit,“ *supra*, n.65.
84. Elikann, *supra*, n.64m p.26.
85. Males, M., & Macallair, *Dispelling the Myth: An Analysis of Youth and Adult Corrections Patterns in California Over the Past 20 Years* (Washington, DC: Justice Policy Institute, March 2000).
86. Federal Bureau of Investigation, *Uniform Crime Reports (Violent Index Offense Arrest Rates By Age, 1970-1978)*.
87. *Juvenile Offenders and Victims*, *supra*, n.70m p.25.
88. Data provided by National Center for Juvenile Justice.
89. Cited in Garbarino, J., *Lost Boys: Why Our Sons Turn Violent and How We Can Save Them* (New York: Free Press, 1999), pp.233-234.
90. Torbet, P., Gable, R., Hurst., Montgomery, I., Szymanski, L., & Thomas, D., *State Responses to Serious and Violent Juvenile Crime* (Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice, 1996).
91. Torbet, P., & Szymanski, L., *State Legislative Responses to Juvenile Crime: 1996-97 Update* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1998).
92. Griffin, P., Torbet, P., Szymanski, L., *Trying Juveniles as Adults in Criminal Court: An Analysis of State Transfer Provisions* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1998).
93. Bishop, D., & Frazier, C., „The Consequences of Waiver,„ in Fagan, J., & Zimring, F.E., (Eds.) *The Changing Borders of Juvenile Justice: Transfer of Adolescents to the Criminal Court* (Chicago, IL: University of Chicago Press, forthcoming).
94. Unpublished data provided by Mr. Ted Tollett, Chief of the Bureau of Research and Data, Florida Department of Juvenile Justice, March 2000.
95. Butts, J.A., & Harrell, A.V., *Delinquents or Criminals: Policy Options for Youth Offenders* (Washington, DC: Urban Institute, 1998), p.7.
96. Neff, J., „Juvenile Time Often Tougher Than Adult,“ (Raleigh, NC) *News &*

Observer.

97. Ibid.

98. Myers, David L., *Excluding Violent Youth From Juvenile Court: The Effectiveness of Legislative Waiver* (Doctoral Dissertation, University of Maryland Department of Criminology, 1999), downloaded from <http://www.preventingcrime.org>, Chapter 8.

99. Data reported in Bishop & Frazier, supra n. 93.

100. Cited in Bishop & Frazier, *ibid.*

101. Podkopacz, M.R., & Feld, B.C., „The End of the Line: An Empirical Study of Judicial Waiver,” *Journal of Criminal Law and Criminology*, vol.86, no.2, Winter 1986, pp.449-492.

102. Singer, S.I., & McDowall, D., „Criminalizing Delinquency: The Deterrent Effects of the New York Juvenile Offender Law,” *Law and Society Review*, vol.22, 1988, pp. 521-535, cited in Myers, supra, n.98, Chapter 4.

103. Jensen, E.J., & Metsger, L.K., „A test of the Deterrent Effect of Legislative Waiver on Violent Juvenile Crime,” *Crime & Delinquency*, vol. 40, 1994, pp.96-104.

104. Strom, K.J., *Profile of State Prisoners Under Age 18, 1985-97* (Washington, DC: Bureau of Justice Statistics, 2000).

105. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, p.208.

106. Flaherty, Michael G., *An Assessment of the national incidence of juvenile suicide in adult jails, lockups, and juvenile detention centers* (Urbana_Champaign, IL: University of Illinois, 1980), cited in Ziedenberg, J., & Schiraldi, V., *The Risks Juveniles Face When They Are Incarcerated With Adults* (Washington, DC: Justice policy Institute, 1997).

107. Fagan, Jeffrey, Martin Forst and T. Scott Vivona. „Youth in Prisons and Training Schools: Perceptions and Consequences of the Treatment_Custody Dichotomy,” *Juvenile and Family Court*, no.2, 1989, cited in Ziedenberg & Schiraldi, *ibid.*

108. Ibid.

109. Ibid.

110. Bishop & Frazier, supra, n.148.

111. Ibid.

112. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, pp. 179-180.

113. Ibid, p.181.

114. Ibid, p.209.

115. Ibid, p.173

116. *Prosecuting Juveniles in Adult Court: An Assessment of Trends and Consequences*

(Washington, DC: The Sentencing Project, undated), downloaded from <http://www.sentencingproject.org/brief/juveniles.html>, May 2000.

117. Bishop & Frazier, *supra*, n.93.

118. *Analysis of Propositions for Election: March 7, 2000* (Sacramento, CA: Legislative Analyst's Office, November 1999).

119. See Zimring, „Toward a Jurisprudence of Youth Violence,“ *supra*, n.73, pp. 485/493.

120. *Ibid.*, pp.488-489.

121. *Ibid.*, p.488.

122. Van Slambrouck, P., „Juvenile Justice: A Century of Lessons.“ *Christian Science Monitor*, June 29, 1999.

123. McNamee, G.H., „Introduction: 'Who is the Criminal – the State or the Child?,'“ in McNamee, G.H. (Ed.) *A Noble Experiment: The First 100 Years of the Cook County Juvenile Court 1899-1999* (Chicago, IL: Chicago Bar Association and Children's Court Centennial Committee, 1999), p.8.

124. Kresnak, J., „Juvenile Court Turns 100, But Is the Party Over?,“ *Youth Today*, vol.8, no.3, march 1999.

125. *Second Chances: 100 Years of the Children's Court* (Washington, DC: Justice Policy Institute, 1999), p.3.

126. Humes, E., *No Matter How Loud I Shout: A Year of Juvenile Court* (New York: Touchstone, 1996). pp.325-326.

127. Ayers, W., *A Kind and Just Parent: The Children of Juvenile Court* (Boston, MA: Beacon Press, 1997), p.xvi.

128. Krisberg, B., & Austin, J.F., *Reinventing Juvenile Justice* (Newbury Park, CA: Sage Publications, 1993), p.1.

129. Ayers, W., *A Kind and Just Parent*, *supra*, n.127, p.29.

130. Humes, *supra*, n.126, pp.78.

131. Cited in *Timeliness of the Juvenile Justice System (Report #99-03)* (Salt Lake City, Utah: Legislative Auditor General, State of Utah, 1999).

132. *Combating Violence and Delinquency: The National Justice Action Plan Full Report* (Washington, DC: U.S> Department of Justice, 1996).

133. Juvenile Offenders and Victims, *supra*, n.70, pp.205, 206.

134. DeComo, R., Tunis, S., Krisberg, B., & Herrera, N., *Juveniles Taken Into Custody Research Program: FY1992 Annual Report* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and

Delinquency Prevention, 1993), cited in Jones, M.A., & Krisberg, B., *Images and Reality: Juvenile Crime, Youth Violence, and Public Policy* (San Francisco, CA: National Council on Crime and Delinquency, 1994), p.27.

135. Krisberg, B., Onek, D., Jones, M., & Schwartz, I., *Juveniles in State Custody: Prospects for Community-Based Care of Troubled Adolescents* (San Francisco, CA: National Council on Crime and Delinquency, 1993), cited in Jones & Krisberg, *Images and Reality*, *ibid.*

136. *Maryland Department of Juvenile Justice Recidivism Analyses: A Program Review of Recidivism Measures at Major Facilities for Department of Juvenile Justice Youths* (Baltimore, MD: Maryland Department of Juvenile Justice, 1997), p.8.

137. Cited by Feld, B.C., *Bad Kids: Race and the transformation of the Juvenile Court* (New York: Oxford University Press, 1999), p.280.

138. Hamparian, D.M., Schuster, R., Dinitz, D., & Conrad, J.P., *The Violent Few: A Study of Dangerous Juvenile Offenders* (Boston: Lexington Books, D.C. Health & Company, 1978), p.119, cited in Miler, J.G., *Search and Destroy: African-American Males in the Criminal Justice System* (New York: Cambridge university Press, 1996), pp.120-121.

139. Rivers, J., & Trotti, T., *South Carolina Delinquent males: An 11-Year-Up Into Adult Probation and Prison* (Columbia, SC: South Carolina Department of Youth Services, 1995).

140. Altschuler, D.M., „Trends and Issues in the Adultification of juvenile Justice,“ in Harris, P.M. (Ed), *Research to Results: Effective Community Corrections*, Proceedings of the 1995 and 1996 Conferences of the International Community Corrections Association (Lanham, MD: American Correctional Association, 1999), p.259.

141. Austin, J., Krisberg, B., & Steele, P., *Unlocking Juvenile Corrections: Evaluating the Massachusetts Department of Youth Services* (San Francisco, CA: national Council on Crime and Delinquency, 1991).

142. Data provided by Robert K. Kauffman, Missouri Division of Youth Services, telephone interview with the author, March 2000.

143. Gorsuch, K.R., Steward, M.D., Van Fleet, R.K., & Schwartz, I.M., „Missouri Division of Youth Services: An Experience in Delinquency Reform,“ in *Missouri and Hawaii: Leaders in Youth Correction Policy* (Ann Arbor, MI: Center for the Study of Youth Policy, 1992), pp.10-11.

144. Feld, *Bad Kids*, *supra*, n.137, p.279.

145. Cited in Rust, B., *Juvenile Jailhouse Rocked* (Baltimore, MD: Annie E. Casey

Foundation, 1999), p.2.

146. Total expenditures for juvenile detention were almost \$820 million nationwide in 1995, the last time they were calculated. Between 1995 and 1997, the detention population grew by an additional three percent.

147. Data provided by Mr. Alan Hewitt, Program Director, Juvenile Justice Center of Philadelphia, April 2000.

148. Data provided by the Philadelphia Department of Human Services.

149. Data provided by the Cook County Juvenile Probation and Court Services Department.

150. Williams, J.A., *San Francisco Juvenile Probation Department 1997 and 1998 Annual Report* (San Francisco, CA: City and Country of San Francisco, 1999), and Williams, Jesse A., Chief Probation Officer of City and Country of San Francisco, California, Personal correspondence to the author, May 24, 2000.

151. *Guide for Implementing*, supra, n.10.

152. *Juvenile Justice: Views From Both Sides of Aisle* (San Francisco, CA: National Council on Crime and Delinquency, 1996).

153. *A Safer Maryland: A Balanced and Restorative Juvenile Justice System – Three Year Plan 2000-2002* (Baltimore, MD: Maryland Department of Juvenile Justice, 1999), pp.18-19.

154. Joy, E.L., Testimony Before the Subcommittee on Crime of the Committee on the Judiciary, U.S. House of Representatives, March 20, 1997.

155. „State/Local Juvenile Corrections in California – A Systems Perspective,“ California Youth Authority, January 11, 1994, cited in *The Juvenile Crime Challenge: Making Prevention a Priority* (Sacramento, CA: Little Hoover Commission, 1994).

156. Data provided by Mr. Keller Strother, Director of MST Services, Inc., January 2000.

157. Data provided by Dr. Thomas Sexton, University of Nevada at Las Vegas, Director of Clinical Training and Practice Research Network for FFT, Inc., March 2000.

158. Richisson, T., „We don’t have any place to put them,“ *Baltimore Sun*, December 8, 1999, p.1.

159. Altschuler, „Trends and Issues in the Adultification of Juvenile Justice,“ supra, n.140, pp.26-261.

160. *Promising Approaches for Graduated Sanctions* (Oakland, CA: National Council on Crime and Delinquency, n.d.), p.20.

161. Ibid.

162. Ibid.
163. *Blueprints for Violence Prevention Book Six: Multisystemic Therapy*, supra, n.1, p.xi.
164. *National Comparisons from State Recidivism Studies* (Tallahassee, FL: Florida Department of Juvenile Justice, 1999).
165. „National Status of OJJDP Prevention Program Evaluation,“ *Bureau of Data and Research Digest* (Tallahassee, FL: Florida Department of Juvenile Justice, 1998).
166. *Juvenile Out-of-Home Placement: A Program Evaluation Report* (St. Paul, MN: Office of the Legislative Auditor, 1999).
167. *Blueprints for Violence Prevention Book Six: Multisystemic Therapy*, supra, n.1, p.xi.
168. Zaehring, B., *Juvenile Boot Camps: Cost and Effectiveness vs. Residential Facilities* (Topeka, KS: Koch Crime Institute, 1998), p.6.
169. Lipsey, M.W., „Juvenile Delinquency Treatment: A Meta-Analytic Inquiry Into the Variability of Effects,“ in Cook, T.D. et al. (Eds.). *Meta-Analysis for Explanation: A Casebook* (New York: Russell Sage Foundation, 1992), cited in Howell, supra, n.10, p.138.
170. Gottfredson, D.C., „School-Based Crime Prevention,“ in Sherman, L., Gottfredson, D., MacKenzie, D., Eck, J., Reuter, P., & Bushway, S., *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*, Report to the United States Congress (Washington, DC: national Institute of Justice, 1997).
171. Brooks, Schiraldi, & Ziedenberg, supra, n.69, pp.16-17.
172. Ibid., p.24.
173. Ibid., p.24.
174. Data retrieved from *Office of Juvenile Justice Statistical Briefing Book*, online at <http://www.ojjdp.ncjrs.org/ojstatbb/JuvenileArrestRates.html>.
175. Data retrieved from *Office of Juvenile Justice Statistical Briefing Book*, online, at <http://www.ojjdp.ncjrs.org/ojstatbb/qa179.html>.
176. Altschuler, D.M., „Issues and Challenges in the Community Supervision of Juvenile Offenders,“ *Southern Illinois University Law Journal*, vol.23, Winter 1999, pp.2-3.
177. Miller, *Search and Destroy*, supra, n.138, p.113.
178. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, p.192.
179. Data reported in Schiraldi, V., testimony before the Committee on Education and the Workforce's Subcommittee on Early Childhood, Youth, and Families, March 18, 1999.
180. Pope, C., & Feyerherm, W., *Minorities and the Juvenile Justice System: Final Report* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1991), cited in

Juvenile Offenders and Victims: 1999 National Report, supra, n.70, p.193.

181. *Juvenile Offenders and Victims*, supra, n.70, p.182.

182. Feld, *Bad Kids*, supra, n.137, p.125.

183. Parent, D.G., Leiter, V., Kennedy, S., Livens, L., Wentworth, D., & Wilcox, S., *Conditions of Confinement: A Study to Evaluate Conditions in Juvenile Detention and Corrections Facilities – Executive Summary* (Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency, Prevention, 1993).

184. Hargrove, M., „Welcome to Hell,“ *Arkansas Democrat-Gazette*, June 14, 1998, p.1.

185. Buterfield, F., „Hard Time: A Special Report.; Profits at a Juvenile Prison Come With a Chilling Cost,,“ *New York Times*, July 15, 1998, p.1.

186. *Juvenile Detention and Training School Crowding: A Clearinghouse of Court Cases* (Richmond, KY: National Juvenile Detention Association, 1998).

187. Ayers, *A Kind and just Parent*, supra, n.127, p.40.

188. Juvenile Offender Aftercare Assessment Team, *Executive Summary of the Report to Governor Parris N. Glendening and Lt. Governor Kathleen Kennedy Townsend* (Baltimore, MD: Maryland Department of Juvenile Justice, 2000).

189. Hawkins, J.D., & Catalano, R., *Communities That Care: Risk-Focused Prevention Using the Social Development Strategy* (Seattle, WA: Developmental Research and Programs, Inc., 1993).

190. Duggan, A.K., McFarlane, E.C., Windham, A.M., Rohde, C.A., Salkever, D.S., Fuddy, L., Rosenberg, L.A., Buchbinder, S.B., Sia, C.C.J., „Evaluation of Hawaii’s Healthy Start Program,“ *Future of Children*, vol.9, no.1, Spring/Summer 1999.

191. St. Pierre, R.G., Layzer, J.I., Goodson, B.D., & Bernstein, L.S., *The Effectiveness of Comprehensive Case Management Interventions: Findings from the National Evaluation of the Comprehensive Child Development Program* (Cambridge, MA: Abt Associates, 1997), p.6.

192. *Ibid.*, p.16.

193. Frede, E.C., „The Role of Program Quality in Producing Early Childhood Problem Benefits,“ *The Future of Children*, Vol.5, No.3, Winter 1995.

194. Yoshikawa, H., „Long-Term Effects of Early Childhood programs on Social Outcomes and Delinquency,“ *The Future of Children*, Vol.5, No. 3, Winter 1995.

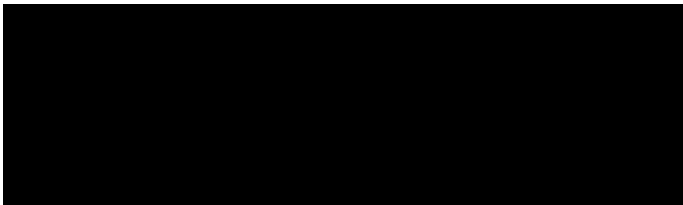
195. *Head Start: Research provides Little Information on Impact of Current Program*, Letter Report GAO/Hehs_97_59 (Washington, DC: General Accounting Office, 1997).

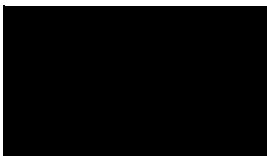
196. Lawrence Sherman, Testimony Before the Subcommittee on Crime, U.S. House of Representatives Committee on the Judiciary, October 28, 1999.
197. Rosenbaum, D.P., & Hanson, G.S., „Assessing the Effects of School-Based Drug Education,, A Six-Year Multi-Level Analysis of Project D.A.R.E.,,, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol.35, no.4, November 1998, pp.381-412.
198. Gottfredson, D.C., „School-Based Crime Prevention,“ supra, n.170.
199. Silvia, E.S., Thorne, J., & Tashjian, C., (1997). *School-Based Drug Prevention Programs: A Longitudinal Study in Selected School Districts. Final Report*. Washington, DC: U.S. Department of Education, p.25, and Modzeleski, W., Testimony Before the Committee on Health, Education, Labor, and Pensions of U.S. Senate, July 13, 1999.
200. Silvia et al, *ibid.*, p.24
201. *Ibid.*, p.23.
202. *Ibid.*, p.22.
203. *Ibid.*, p.28.
204. *What is Known About the Link Between Child Maltreatment and Delinquency?*, unpublished fact sheet provided by the Child Welfare League of America, March 2000.
205. *Issue Briefing: DSS Gateway to Juvenile Crime* (Boston, MA: Citizens for Juvenile Justice, January 2000).

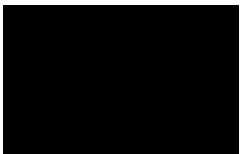
PŘÍLOHA I

Snížení kriminality mládeže: Doporučení amerických policejních velitelů

Které z těchto strategií jsou podle policejních velitelů neúčinnější při snižování kriminality mládeže?

Poskytovat více mimoškolních programů a vzdělávacích programů péče o děti 69%

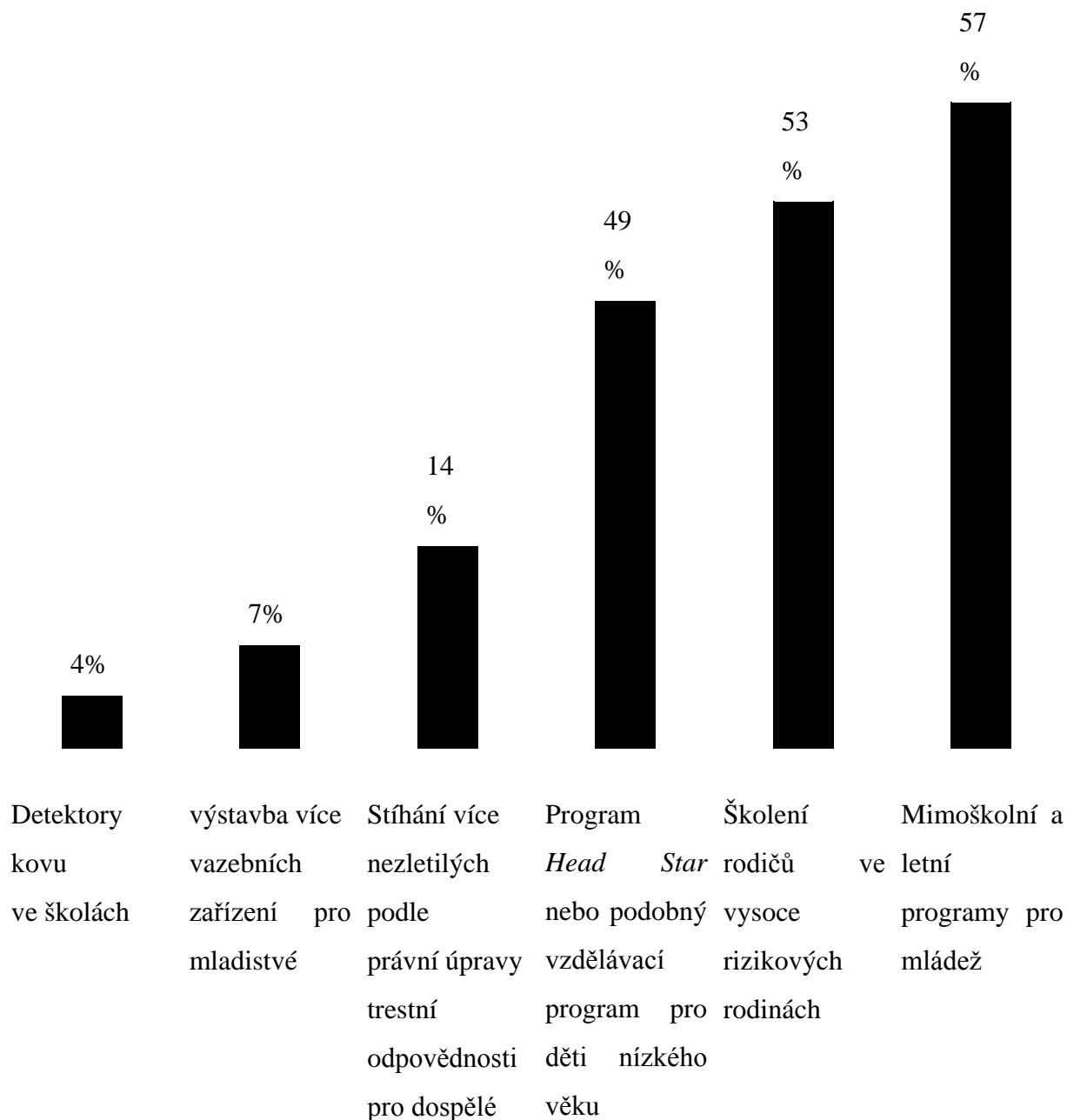
Stíhat více nezletilých podle právní úpravy trestní odpovědnosti pro dospělé 17%

Najmout více policistů na šetření případů trestné činnosti mladistvých 13%

Instalovat více detektorů a kontrolních kamer ve školách 1%

Výše uvedená procenta se vztahují k případům, kdy respondenti danou možnost označili „1“, na stupnici od 1 do 4.

Policejní velitele jsme požádali o následující: „Prosím, ohodnoťte následující strategie na stupnici 1-5 z hlediska jejich hodnoty jako nástroje prevence trestné činnosti.,, Uvedená procenta v grafu zobrazují případy, kdy respondenti označili danou strategii jako „1,,,

Tento průzkum byl proveden v rámci programu *Fight Crime: Invest in Kids* od 14. do 27. října 1999. Účastnilo se ho 855 velitelů ze vzorku všech 255 policejních velitelů z měst nad 100 000 obyvatel a náhodného vzorku 600 velitelů z menších měst. Na otázky z daného průzkumu odpovědělo 566 velitelů (66 %) a směrodatná odchylka je 5 %.

Pramen: Mashtrofski, S., a S. Keeter, *Poll of Police Chiefs*, online: www.fightcrime.org/pdf/police_chiefs_poll_report.pdf.

PŘÍLOHA II

Náklady související s kriminalitou mládeže

V roce 1998 ekonom Mark A. Cohen z Vanderbiltovy university (*Vanderbilt University*) spočítal, jak vysoké jsou náklady amerických daňových poplatníků, když nezletilá osoba přestane chodit na střední školu a dá se na cestu trestné činnosti a užívání drog. Na základě Cohenovy analýzy připravilo Národní středisko pro právní systém mladistvých (*National Center for Juvenile Justice*) následující fakturu:

FAKTURA

Odběratel: americká veřejnost

Fakturováno za: jednoho ztraceného mladého člověka

POPIS

NÁKLADY

Trestná činnost:

Jako mladistvý (4 roky při 1- 4 činech/rok)

Náklady obětí 62 000 – 250 000 USD

Náklady v rámci právního systému pro mladistvé 21 000 – 84 000 USD

Jako dospělá osoba (6 let při 10,6 činech /rok)

Náklady obětí 1 000 000 USD

Náklady v rámci trestního právního systému 335 000 USD

Ztráta produktivity pachatele 64 000 USD

Celkem 1,5 – 1,8 milionu USD

Současná hodnota * 1,3 – 1,5 milionu USD

Užívání drog:

Zdroje věnované drogovému trhu 84 000 – 168 000 USD

Ztráta ze snížené produktivity 27 600 USD

Náklady na léčbu drogové závislosti 10 200 USD

Léčba nemocí souvisejících s užíváním drog 11 000 USD

Předčasné úmrtí 31 800 – 223 000 USD

Náklady v rámci trestního právního systému související 40 500 USD

s drogovými trestnými činy

Celkem za užívání drog	200 000 – 480 000 USD
Současná hodnota *	150 000 – 360 000 USD

Náklady související s předčasným ukončením školní docházky:

Ušlé poplatky kvůli nižší mzdě	300 000 USD
Sociální výhody	75 000 USD
Netržní ztráty	<u>95 000 – 375 000 USD</u>
Celkem	470 000 – 750 000 USD
Současná hodnota *	<u>243 000 – 388 000 USD</u>

Celkové ztráty	2,2 – 3 miliony USD
Současná hodnota *	<u>1,7 – 2,3 milionu USD</u>

* Současná hodnota odpovídá výši finančních prostředků, které by **dnes** musely být investovány na pokrytí budoucích nákladů souvisejících s chováním dané osoby.

Pramen: National Center for Juvenile Justice, adaptace z Cohen „The Monetary Value of Saving a High-Risk Youth,, Journal of Quantitative Criminology, 14(1), přetištěno z Juvenile Offenders and Victims:1999 National Report (Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice, 1999), str.82.

Online: www.ncjrs.org/html/ojjdp/national_report99/chapter3.pdf

**DALŠÍ INFORMACE O TÉMATU TÉTO ZPRÁVY LZE ZÍSKAT
U SPOLUVYDAVATELŮ:**

Child Welfare League of America

440 First Street, NW, 3. patro

Washington, DC 20001

202.638.2952

www.cwla.org

Coalition for Juvenile Justice

1211 Connecticut Ave., NW, Suite 414

Washington, DC 20036

202.467.0864

www.nassembly.org/html/mem_cjj.html

National Collaboration for Youth

1319 F Street, NW, Suite 601

Washington, DC 20004

202.347.2080

National Crime Prevention Council

1000 Connecticut Ave., NW, 13. patro

Washington, DC 20036

202.466.6272

www.ncpc.org

National League of Cities

1301 Pennsylvania Ave., Suite 550

Washington, DC 20004

202.626.3000

www.nlc.org

National Urban League

120 Wall Street

New York, NY 10005

212.558.5300

www.nul.org

American Youth Policy Forum

1836 Jefferson Pl., NW

Washington, DC 20036

202.775.9731

www.aypf.org

Tuto zprávu je možno zdarma stáhnout na adrese: www.aypf.org

Další tištěné kopie lze získat od AYPF za 5 dolarů na pokrytí poštovních nákladů a manipulaci. Objednávky se platí předem.

MÉNĚ SLOV A VÍCE POMOCI
Účinné a neúčinné metody při snižování kriminality mládeže

Autor: Richard A. Mendel

Vydavatel : Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Určeno : Pro odbornou veřejnost

Tiskárna : Vydavatelství KUFR
František Kurzweil
Naskové 3, Praha 5

Dáno do tisku : červenec 2002

Vydání : první

Náklad : 150 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 80-7338-002-1